A

1347

I

BIBLIOTHECA ACADEMIAE SCIENTIARVM HVNGARICAE
MDCCCXXVI

1964

FOTO
S.E.

MTA KÖNYVTÁRA
KÉZIRATTÁR
AKADÉMIAI LEVÉLTÁR

KÉZIRATOK

1890

FOLYTATÁS

1890 k.

Strobeay - polyanmüvek

birálatai

1-12 sz.

Feeder

A. Kerpely

v. tag

Tisztelt Osztály!

A magyar tudom. Akademia 1888-iki nagygyülésén, a IIik osztály, 10. szám alatt a következő pályakérdést tűzte ki „Tekintettel a jogtörténetre és összehasonlító jogra, fejtessenek ki azon elvek, melyek alapján a hazai viszonyainknak leginkább megfelelő örökösödési eljárás és az annak vezetésére hivatott hatóságok és hatósági közegek szervezete alkotandó volna.

Erre a kérdésre, nyilt határidőben két pályamű érkezett, u. m.

1., „Delibera diu cito fac" jeligéjü dolgozat, melynek címe „A magyar örökösödési eljárás és hagyatéki hatóságok szervezete"

2., „Magyarország nem volt hanem lesz" jeligéjü dolgozat, melynek címe „A magyar örökösödési eljárás, tekintettel annak jogtörténetére az összehasonlító jogra és ujjáalkotására."

A fentebb jelzett két terjedelmes pályamüvet, gyük bíráló-ául én tőlem felkérve, kötelességem lévén ezek képest behatóan átolvastam a folio vastagos köteteket, s birálatomat a következő sorokban terjesztem be, annak gondos megfontolása után

a., hogy a pályázati kérdés felette fontos és

/.

mefszehaló szociális jelentőséggel bir és

b.) hogy a jutalom csak önálló, tudományos becscsel biró munkának itéltethetik oda."

Midőn az Akademia kitüzte a pályakérdést, melynek megoldási kísérleteiről most birálatot kell, nem volt s nem is lehetett szándékában tör. vényjavaslatot készittetni, s a jogügyi bizott. sághoz hasonló, még a törvényhozói stilusra is kiterjedő részletes jelentést kivánni.

Az Akademia, alapszabályainak 10sa értelmében, a törvényhozás vagy kormány által hozzá utasitott tudományos kérdésekben véleményt mond ugyan, de a pályamüvek felett birálat ilyen vélemény természetével nem birhat.

I.

I. Delibera din[illegible]t cito fac.

A.) A munek rendszere.

Ez a pályamunka 675 folio lap.
Rendszere a következő:

Terjedelmes „Általános meghatározások" után következik „Az örökösödési eljárás általában", az örökösödési eljárás rövid történetével és korszakos felosztásával. Erre jön az a mit „Az örökösödési eljárás előleges intézkedéséről" gondol, melyben tárgyaltatik a haláleset – felvétel és letárgyalás, a hagyaték előleges biztosítása, mit a közjegyi előljáróság javasolt. Így kerül tárgyalásra „Az örökösödési eljárás lényege melyben kifejtetnek a hagyaték szabályszerű tárgyalásának módozatai, a jogutódok idézése s a hagyaték bírói biztosítása, a halálesek s letárgyalás megállapítása, az örökösi nyilatkozatok, az ellentétes igények tárgyalása, a hagyatéki követelések rangsorozata, – szóval előadatik a hagyaték szabályszerű tárgyalása, a hagyatékra vonatkozó összes jogok és kötelezettségek megállapítása, mik a szerző a szakértő bírót biz. A bírói eljárásban való megnem nyugvás indítja a szerzőt „A jogorvoslatok és felebbviteli határozatok" szabályozásával foglalkozó részben írá.

Sorra.

Ha már az örökösödési kérdés végérvényes határozattal meg van oldva, következik „A hagyatéki vagyon átruházása és kiosztása." Befejezésül „A hivatali eljárás feljegyzése és jutalmazása" fűződik a műhöz.

A függelékben említést tesz a külföldiek és egyházi személyek hagyatékáról és a hitbizományokról is.

B., A pályamunnek méltányolása.

A pályamunkából látom, hogy a szerző az 1848 előtti magyar jogot nemcsak érti, hanem az elő ítéletek ellen is meg birja védeni. Sok becses jog, történeti összeválogatás tőrol fel.

A pályamunka kemény kritika a jelen állapotok felett. A vajszásságok felmutatása igazi érdem. A mit a mai örökösödési eljárásról elmond megdöbbentő (: 33-44, 96-98, vagy 104 :). De az újabb alakulásokat nemcsak kibúvókat tudja, hanem azokra is rá tud mutatni (: 190-236 :). A historikai büszke múltat, és a jelenkor égető szükségét egyformán méltatásban részesíti.

Őszintén jelzi, hogy az örökösödési eljárást csak úgy tudná czélszerűen berendezni, ha reorganisálná a bírói szervezetet és hatáskört, az eljárási szabályokat és a feljegyzést. Valóban ki is terjeszkedik mind ezekre, és így lehető horizontalban történik a felvonulás, és min-

den

/.

ponton mozgósít minden actiót.

Sok figyelemre méltó eszmét hordott ősze. Nemcsak nézi, hanem látja is a jogélet tüneménye. nyeit, észlelt s tapasztalatokat gyűjtött egybe, sőt a külföldi jogélet sem ismeretlen előtte. Az öröklési jogról készült törvényjavaslat, ez, mely már annyi kézen ment keresztül és még most se végleges, minden tekintettel. Ezt nem lehet hibául felróni, valamint azt sem, hogy nem ide. lyzál törvényjavaslatot, mert ez nem is foglalta tik a pályakérdésben. Az elveket megállapítja, melyek illetékes helyen elfogadtatnának, vezér- eszméi lehetnének a javaslat szerkesztőjének, mely- nek bírálata azonban nem az akadémia felá- adata. A törvényhozás tisztjéhez tartozik úgy munkálkodni, hogy az öröklési jog és az eljá- rási szabályzat összhangba hozassék.

A mostani öröklési rendszernek alapelve az ipso iure öröklés, mely szerint az örökösödés hatósági eljárás nélkül áll be. Szerző a hato- sági eljárás melletti öröklés (: legalitas :) híve. A különbség tudományos szempontból az, hogy ipso jure öröklés esetében az öröklés valóságos szerzés, ellenben a legalitásnál csak alap a szerzésre. Szerző oda concludál, hogy az ipso iure elv tarthatatlan, mert az ipso iure öröklés tá- maszai az intestat jogutódlás kizárólagossá- ga, továbbá az ódiosság és az ágisság megszün- tek s az intestat jogutódlás mellett a

/.

végrendeleti öröklés is terjed.

A legalitás (a pályázó szerint) elkerülhetlen. A megnyilt öröksége tehát nem lenne egyenlő a megszerzett öröklésével. Az emberi akarat szabadakaratából, az elfogadás ténye által, melynek érvényesítésére pályázó a kötelező hagyatéki tárgyalást ajánlja, melyhez ott, hol a hagyatékba ingatlanok is tartoznak, kivált fontossággal bir.

Pályázó azt hiszi a megnyilt örökséget megkülönböztetni a megszerzett örökségtől, gyakorlatilag és következetesen jár el, hogy a transmissio intézményének helyt enged; helyesen emeli ki továbbá: hogy az élő és feudalis intézmények mellett helyes volt az ipso iure öröklés, de ma, a telekkönyvi és modern intézmények mellett elkerülhetlen a legalitas. Felfogása különbözik a régiektől, a kik a telekkönyvet még nem ismerték, de különbözik azoktól a modern iróktól is, a kik a telekkönyvet ignorálják.

A pályázónak fölfogása, hogy a hagyatéki eljárás kötelező és pedig nemcsak a kiskorú vagy távollevő, hanem a nagykorú, szóval bárkiben örökösre nézve, csakhogy kiskorúakra nézve a nyomozási rendszer, a nagykorúakra nézve pedig a tárgyalási rendszer szerint. (301. l.) Ha a felek és hagyatéki hitelezők megegyeznek: perenkivül befejeztetik az eljárás!

/.

ha valamelyik nem egyezkedik: contradicto" rum eljárás után érdemileg ítél bíró.

Jóllehet így tervezné a pályázó, hogy a közjegyzői jegyzőkönyv (: előljáró :) a halálesetiről jegyzőkönyvvel a leltárral együtt beterjesztési a járásbírósághoz, s ez az összes ingó és ingatlan tárgyakra vonatkozó kérdéseket végérvényesen eldöntse. „Elesnek a dologi bíróságok, birtokbíróságok, nincs szükség kir. törvényszékre, árvaszékre, gyámhatóságra, közjegyzőre, szolgabíróra" (: 288. l. :) A hagyatéki eljárást kibővítené a gyámügyi intézkedések nyüge alól.

Lényeges az pályázó szerint, hogy a hagyatéki tárgyalás egyöntetűen, simán, megszakítás nélkül, az átszökkenések kikerülésével gördülne le, holott a mostani állapot az, hogy ide oda rakosgatják, küldözgetik, utasítják az ügyet gyámhatósághoz, közjegyzőhöz, járásbírósághoz, birtokbírósághoz, minek következtében az eljárás a végtelenig húzódhatik. Állítását adatokkal bizonyítja a pályázó.

/.

s a mai állapotokból olyan részleteket közöl, melyekből látható, hogy sem az örökösök, sem a kincstár, sem a hitelezők jogai nincsenek biztosítva, ellenben a restancziák kiapadhatlan forrásai nyílnak meg. Az eljárás végtelen hosszadalmasságának motívumait igen mélyen keresi, az ősiség felburjánzását látja a nehézkességek alatt, és az ősiség eltörlését sürgeti azért felelőssé azt a „bátor és erélytelen jellemet, nehogy a Fekete család birtoka valahogy a Fehér család kezére jusson" (: 277. l. :)

Pályázó javaslata szerint a hagyatéki bíróság mint vegyes hatóság az örökösödési ügyperen-kívüli részét épúgy mint peres részét egyenlő joghatóságyal intézné, a hagyatékot tényleg átadná az arra jogosítottaknak, s ingatlanoknál nem csak az arányt állapítaná meg mint most, hanem kinek kinek juttalékát telekkönyvezetné egyenesül az ő nevére, a mi a mostani állapottal szemben lényeges javítás volna.

A hagyatéki eljárásban nem akar peres és perenkívüli különbözetet tenni még. Ezt érezteti akarja felső fokon is (: 519 l. :) A ténykérdésben itéljen két fórum, szóbeliség, közvetlenség, nyilvánosság mellett. A határozati formák csak jogkérdés kerülhet.

A harmadik fórumnak ezen szakszerű megkímélése egészen más mint az a fiscalitási

/.

intézkedés, mely, a jogorvoslatokat az állam „pénzügyei tekintetéből korlátozza" (528. l.)

Hagyatéki bíróságul pályázó a járásbíróságot ajánlja, és pedig, hacsak ingók vannak a tétárban a járásbíróság polgári osztálya, ha pedig ingatlan is: akkor a járásbíróság telekkönyvi osztálya legyen hivatva az eljárásra. Az ingatlan végyori bírói úton való árverezési ranba megkönnyítését célozza. Arra törekszik, bár önkénytelenül, a mit a római jogból tanulhatunk, hogy az ingatlanra vonatkozó rendelkezések egyenlőtlenségek az ingókra vonatkozó bíráskodással.

Javasolja pályázó hogy az első fokú bíróság ~~bíróság~~ intézménye ne alkalmaztassék, első fokú bíróság ne legyen más mint járásbíróság, telekkönyvi, polgári s büntető osztályokkal. Ha állíttatnék az országban 400 járásbíróság, kellene 1200 bíró, holott most van 1593 első fokú bíró. Számszerű erő van elég, de számot tevő erély nem fejthető ki az első fokú collegialitas mellett.

A járásbíróságokra komoly ellenőrzést és felügyeletet kövétel. E czélra 20. kir. táblai igazgató lenne rendszeresítendő. Ezek felett állana a kuriai kormányzó. Szakértő jellemes férfiakat állítana ez új állomásokra a szerző, magas díjazással, hogy úgy mondjam censori kötelességgel. Ismerje el kerületében levő

/.

mindenik bíró jellemét, a bíráskodásban, a családban (: innen ismerhető ki a tisztesség :) a társadalomban, ismerje meg vagyoni állását, financiális takarékosságát és szorgalmát, azt a szorgalmat, értelmet, becsületességet, melyet ügy„ körében kifejt. Ehhez képest intézkedjék időszakosan és erélyesen. (: 651. l. :) De hát hogy férne ez meg a parlamenti felelős kormány„ zattal és a bírói függetlenséget nem veszélyeztetné ezen Directórium? Kérdem én a pályázó ítélet?

Őszintén rá mutat az ellenőrzésnek és a fegyelemnek mai hiányzására, a tisztviselői munkásság jutalmának elmaradására. Fegyelmezésre és jutalmazásra van szükség (: 604 l. :)

Helyesen mondja a pályázó, hogy a bí„ rót nemcsak az államtól kell függetleníteni. Ennek a függetlenítésnek gyakorlati előnye mindőjsze is akkor mutatkozna, midőn a bíró az állam magán követeléseit felett i„ tél. Legyen a bíró független a társadalom„ mal szemben (: 622. l. :). Elnem hallgathatom azonban, hogy a mit a fegyelmezés és jutalmazás alapjeszméjéről mond a pá„ lyázó, az a képviselőházi budget beszéd for„ máját viseli. Akademiai pályamunkában más hang kívántatik.

A pályázó meggyőződése az, hogy köte„ lező hagyatéki eljárás nélkül úgy az örök„

sök,

mint a hitelezők érdeke védtelenül áll. (232. l.)
Az örökösödési eljárás szabályozásánál nem pusztán az örökösökre figyel, hanem más érdekelt felekre is tekint. A közjegyzővel megoldást a hagyatéki bíró lelkére kötni. A hitelezők biztosítására nem pusztán az örököst kötelezi, hanem a hagyatékot is. (161 l.) Ezért is követeli a hivatalos letárgyalást. A hagyatéki eljárás kötelező voltától a kincstár érdekeinek megóvását is várja. Helyesen figyelmeztet bennünket arra, hogy a tőke öröklése ma az örökösödési illetéket kikerüli, hol ott az ingatlan öröklése illetékek alá esik. Rámutat az anomáliára, hogy miután a nagykorúakra szált hagyaték ma hivatalból nem tárgyaltatik, az árvák és kiskorúakra szált hagyaték ellenben tárgyaltatik s illetékek alá vettetik, a kiskorú örökösök aránylag több százalékot fizetnek mint a nagykorúak.

Az efféle igazságtalanság csak úgy kerülhető ki, ha a hagyatéki tárgyalás és illetékelés minden esetben megtartatik.

C.) A pályamű gyengéi.

A pályázót jellemzi a körségi jegyzők bálványozása. Rájok bízza a haláleset felvételét,

a hivatalos leltár készítését, holott a tapasz-
talás mutatja, hogy a községi jegyzők erre
nem képesek, mint a curia is kénytelen volt
constatálni. De hát pályázó a reform utáni
jegyzőkre gondol. Már akár milyen reformon
menjen is keresztül a jegyzői állás, olyan au-
gurok még sem lehetnek, mint a pályázó re-
méli, t.i., hogy a távollevő örökösök ismeret-
lenek (:l.:) találkozkodását tudassák. (:349.l.:)
A pályázó még tovább megy, s a községi jegy-
zőt zárlat elrendelési s gondnok kinevezési ha-
talommal is fel akarja ruházni (:265.l.:)
Az örökösök valóságos kilétét az anyakönyve-
vező lelkész bemondásából reméli kitud-
ni. (266.l.:) utóbbi a mai népesedési mozga-
lom mellett és a városokban a cura pastoralis
hanyatlása vagy nehézsége következtében leh-
etlen.

Pályázó is azt a nézetet követi, hogy az ö-
rökös ellen vires hereditatis nem felelős. Az
örökös az örökhagyó hitelezőinek, továbbá a
kötelesrészre jogosítottnak, és végül a hagyo-
mánycsoknak az örökség értéke erejéig (: ad
vires hereditatis :) felelős. A felelősség ezen mér-
téke úgy biztosítható, ha az örökség értéke hitelesen
állapittatik meg. Közhitelességü leltárra van
szükség. De hát lehet-e közhitelességü az a lel-
tár, melyet a községi elöljáróság, az örökös egy-
oldalú bevallására, az örökössel való összejátszás

lehetőségének kizárása nélkül vesz fel? Nem. Közhitelű lelttár felvétele a közjegyzőtől várha-tó, a közjegyzőség decentralisatioja mellett.

Nem hagyhatom érintetlenül e pályamüben a felesleges terjengősséget.

Mellőzniè kellett volna, sok fejtegetést a mi az értelem és indokolás szétzúzása nélkül elhagyha-tó, főleg mivel „csak az általános irányelvek ki-fejtését" tartja feladatának. A pályamü a mos-tani szerkezetében mindenre ki akar terjedni, s a mi jót mond is, a commentatorok végtelensé-gébe temeti, pl. igen helyes, hogy az örökölt és szerzett javakat a hagyatékban nem akarja megkülönböztetni, fejtegetése is tanulságos kis-sé, de igen terjengős. (: 151-159 l. :)

Az anyagi jogba tartozó számos kérdést ka-rolt fel az eljárásba. Ez nem tanácsos, mert elke-rülhetlenné teszi a geminatiókat és nehezíti az áttekintést. A pályázat keretébe sehogy se tartoznak pl. azok az általánosságok, melyeket „a jogorvoslatok egyes nemei" kapcsán leír (:532-539:) Egyesbíró, társasbíróság. Előadó bíró, szavazóbíró. Társasbíróság ennek individualizálása. Elnök és működő bíró. Felelősség és fegyelem. Jogorvoslat, jogorvoslat. Mindez a kezdőjogász figyelmére méltó, de ide nehezen fér be. (488-505:) Egész ju-risdictionalis normát ad, egész bírói szervezetet construál, mely a pályamunkának részei közt az arányosságot zavarja.

/.

„A hatóság elé tartozó ügyek általános tekintetei" cím alatt a peres, perenkívüli és hivatalból történő eljárásról értekezik, de a szabályos határvonalak mellőzésével (:26-29.l.:) Biztosabb talajon mozog mihelyt a mai tényleges viszonyokról beszél. (:30-35, 39-44, 96-98, 104.l.:) a színezés azonban olyan kevéssé discret, hogy legfölebb képviselőházi beszédben lenne helyén, ha a javaslatot tárgyalásra ajánlaná, de itt elkerülendő lett volna.

Nagy határozottsággal lép fel az egyesbirósági rendszer védelmére (:294-298:) de a pályamüben felesleges bőséggel.

A szóbeliség, nyilvánosság és közvetlenség érdekes thema, de a jelen müben túlságos az apologiája.

Egészen a laikusokhoz s nem az Akademiához méltón fejtegeti a „Vegyeshatóságok szervezetét" Pongyola, „bőbeszédü" kifejezéseiben, „superlativus kritikára" fakad. Mind ezt az Akademia előtt megkövetelhető modorban kellett volna előadni. (:60-87.l.:) Ki hagyhatta volna a felesleges bőbeszédüségeket és oda nem tartozó kérdéseket. A terjengősségnél még nagyobb hiba a trivialitás és felületesség.

Nagy híve a szabadversenynek, „a járásban legyen több végrehajtó, kik közül a perlekedő közönség szabadon választhassa azt, a ki kézpesebb, erélyesebb és olcsóbb (:584.l.:) A járásbiráknak

nézve

/.

ter.
hiva"
aba"
tosabb
onyok"
s a"
b lép"
asla:
dő"
bí".
há"
ség
axe
ához
zetét"
lativus
elől
nő.
ébe.
A
tás
ásban
ndő
i ké.
irákra
e
./.

is behozná a felek választási jogát, úgy hogy a jóbirónak sok pere és nagy fizetése legyen, úgy mint a jó ügyvédnek. (:306 l.:) Még tovább is ter-jed ez ia fűrcsa reform: „szabad választás a fő„ törvényszékek közt„ Egészen közönyös az állam-ra, hogy ön több felsőbb bíróság közül melyiket válaszhoni ki ügyem felülvizsgálatára", de az állampolgárok előtt ez a választásban nyilvánu-ló szabadság nagyon fontos dolog (:307 l.:). Az ország állítson 20-24 királyi táblát, „magok a községek határozzák meg, hogy melyik kirá-lyi táblához melyik község tartozzék (:308 l.:)." A „felebbező" a legjellemesebb „törvényszéket fogja választani (:309 l.:) „Versenyre kell alapítani a királyi táblák felállítását" (:511 l.:) Ahol ilyen keresleti és kinálati szabadságot a nemzetgaz-daság követel, a bírói szervezet meg nem tűr.

Számot ad a pályakérdés kitűzése óta kezéhez vett szakmunkákról (:669-671 l.:), habár nehol igen nagy általánosságokat használ pl. „Canon jog", „Római jog", minden közelebbi forrás ide-zés nélkül!

Nem gondolta meg, hogy hova vezetne az a culturpolitika, mely arra is az államot véli hivatottnak, hogy „egyházi községeit szerve-zze," (:269 l.:).

Nem gondolta meg, a kifejezéseket midőn leírta, hogy a költségről kiállított kötelező-vény, az ajándékozási ígéretről szóló levél.

/.

követelési alap (: 19. l. :) holott az csak bizonyí-
ték.

Nem tartom szerencsés hasonlatnak azt, hogy „a bukás tárgyi csőd, az elhalálozás alanyi csőd" (: 24. l. :). Általában szereti a cső-döt, pl. a hagyaték tevőlegessége esetén örö-kösödési eljárást, nemlegessége esetén pedig ha-gyatéki eljárást javasol (: 143. l. :) mely sze-rinte nem különbözik a csődeljárástól (144. l.).

A forrásokat nem idézi, és így az ellen-őrzést nehezíti. „Egy kezemnél levő hiva-talos kimutatás" ha véletlenül a bíráló tudja is, de a legtöbb olvasó nem tudja melyik az, nem nézhet utána. Ha csőd-tör-vényt idéz is, csak így pl. 1836 (: 208. l. :); 1840. (: 218. l. :); a törvénycikket nem idézi.

Gyakran vethető a pályázó szemére az iro-lenség vádja.

Az ingó és ingatlan feletti bíráskodás tár-gyában érdemileg igaza van, (: 279. l. :) de arra olyan epéskedés előzi meg, a „melancholikusok, kritikusok és ízlések" ellen, hogy akadémiai pá-lyázatban mellőzendő lett volna. A bírót úgy nézi, hogy ennek az „állam a gazdája" (: ! :) (: 623. :) a kir. Törvényszék „a rendes perek papir-maga-zinuma" (: 285. l. :). Mindentalan politizál pl. „Solonra van szükség és nem ministeri cassatio-musra".

Válogatlan szavakat mond a fegyelemről.

„Az igazságügyi kormányzás teljesen képtelen magyarországon" (:607 l.:). Annak „aprólékos „meg„ takaritásai" károsak. „Elnézi, hogy a financzlisztviselők zsarolják a népet törvénytelen illetékek kivetésével és behajtásával, drózva csipnek fel 5-50 szeres lelket birságot (:609. l.:). Még durvább szavakkal is illeti a pénzügyi köröket, sőt a magyar államot is, pl. financzpolitikánk gyalázatos (:610.:); nálunk az állam vagy rabló vagy nem jogállam." (:618. l.).

Az ügyvédség nem szorul az én védelmemre, de mégis ki kell mondanom, hogy ízetlenség ilyet ír: „Az ügyvédség szerepét és becsületes ereje kifejtését akadályozza saját nagy száma és alkalmatlansága rossz jegyelmezése (:347. l.:). „Az ügyvédek lelkiismeretlen hanyagsága", általánosan hangzó vád, pedig talán csak némely ügyvéd„ről akar véleményt mondani.

A sajtó is kikapja a magáét, mert ennek „az egyes bírósági rendszer elleni támadása nagy részben tapasztalati adatok ismerete nélkül „laptöltelék, és a nép conservativismusának hü„zelgő kegyhajhászat" (:294 l.:).

Akadémiai pályamunkába nem illő durva jelző: „tudatlan és végtelenül hanyag árvaszékek" (:224. l.:). A hivatalnokokról azt állitja, hogy 6/10. csak fegyelmezéstől ~~sak~~ szorkalva dolgozik, 3/10. jutalom reményében és csak 1/10 végzi kötelességéből hivatásból (:295. l.:). Lehet benne valami, de nem

/

tartozik ide.

„A mily örömmel üdvözöljük az igazságü„ gyi politika törekvését, épp oly kevéssé rokonszen„ vezhetünk az Akademia előtti pályamüvében a napi politika szembetünő elemeivel, pl. „a megye kormányának szüksége volt egy türhető körle„ re" (: 264 l.). „Magyarország nem rendezett állam. Sajnos kimondani de igaz." (: 269. l. :), maga a pályázó csak azért mondja ezt, mert a községi születési és halálozási jegyzőkönyvet a Curia nem fogadta el bizonyítékul. Feledi a pályázó, hogy a jogtörténetre és összehasonlító jogra kivánt az Akademia figyelemmel lenni, nem a na„ pi politikára.

Szerencsére egyébnek nem nevezhető a „paprikás juhtokány" (: 56. l. :) féle hasonlat, és „a hagyatéki kocza" féle adoma, ilyesmit akademiai pályázatban nem szokás gyüjteni.

A közjegyzők iránt, kiket „se a szabad verseny, sem az állam nem fegyelmez" - bizalmatlan. A törvényhatósági tisztviselők iránt „kiket ugyan a kincstárból díjaznak, de az állam közvetlenül nem fegyelmez" szinte nincs bizodalma. (: 60-87. l. :)

Triviális, hogy „a kormány bedug egy költ„ ségvetést egy szobába" (: 173. l. :), valamint az is ilyesmi is, hogy „őseink a nemesi curiában békésen pipáztak" (: 201. l. :) ügyszintén „a kovás„ puska" rendszer és azok „a kik a kovás„ puskán /

csihélnek" (: 104. l. :).

Hibás államjogi fogalom, hogy „a társadalom az államnak, mint vállalkozónak (:!:) fizet az igazságügy igazításáért (:?:)" (: 83 l. :). Téves nézet, hogy a békebíró a legfüggetlenebb a világon, „mert függetlenségét a fizetés elfogadása meg nem érintheti" (: 86. l. :). Hát a bírói függetlenséget veszélyezteti az állami fizetés? Az egész elmefuttatás a nemzetgazdasági alapfogalmak félreismerésére mutat.

Ellentmondást is találtam a pályázó nyilatkozatai közt. pl. egy helyen állítja, hogy az általa tervezett örökösödési eljárás és a régi magyar örökösödési eljárás közt lényegében semmi különbség nincs. (: 213. l. :), holott később azt mondja, hogy az általa tervezett örökösödési eljárás és az osztrák hagyatéki eljárás között sok hasonlatosság van (: 450. l. :). És az ausztriában is létező vegyes rendszert ajánlja. (: 59. l. :)

A hagyatéki eljárásban „a szóbeliség csak kivételesen alkalmazandó jegyzőkönyvi kivétellel, főszabály az írásbeliség" (: 330. l. :); holott a ténykérdésben azt akarja, hogy ítéljen két fórum, szóbeliség, nyilvánosság, közvetlenség mellett (: 519. l. :) megengedvén már előbb, hogy a másodbíróság előtt produkált új bizonyítékot is elfogadják az eljárás alapjául, feltéve hogy a közvetlenségen alapuló a második

fórum (: 517. l. :).

„A hivatalos beavatkozást az öröklési ügy„ mél azzal indokolja, hogy „az örökösnek tulaj„ donképen ab origine nincsen is örökösi joga, azt hatósági intézkedés következtében nyerte" (: 22. l. :) később meg ellenkezőleg azt állítja, hogy ab ovo van joga, hiszen a hatósági intézke„ dés arra jogot nem adja, hanem csak consta„ tálja és biztosítja.

Valótlanságot is találtam a pályamunká„ ban, pl. azt állítja, hogy „a magyar törvények karóba húzást, kerékbe törést rendelő büntető szabványai maig sincsenek eltörölve. (: 320. l. :) holott a büntető törvénykönyv azokat eltörölte. Talán azért képzeli, hogy azok nincsenek eltö„ rölve, mert nincsenek kihagyva a corpus juris„ ból.?

A valóság félreismerése látszik abból a pa„ naszból, hogy minden befolyás az ország fővá„ rosa irodalában van kifejtve az intéző körök által, de a vidék érdeke teljesen el van hanya„ golva. (: 282 l. :).

„A régi magyar törvények szerint az első foglalási jog alapján kinek-kinek tulajdo„ na teljes szabad rendelkezése alatt állván" — (: 7. l. :). Hát az elfoglalás alapján jutott: tulaj„ don kinek-kinek? Nem tudná szerző, hogy a szállásbirtok eleinte nem volt egyéni tulaj„ don? és hogy a középkorban nincs „teljes sza„ badrendelkezés"?

/.

„Az adománylevélben előre meg lett határoz-
va az örökölhetés terjedelme, ettől eltérni nem
volt szabad." (: 8. l. :) Ez nem áll, Hig a hárul-
lás esete be nem állott, addigra a szerző intéz-
kedhetett, a fiúgnak adott jószágból részesít-
hette a leányokat is, egész a fiúg kihatásáig.

Hogy „a magyar ember előtt új szó a hagya-
ték" (: 141. l. :) ez nem áll, s itt felesleges okos-
kodás.

Civilistikus képzettség hiányára mutat a
pályamű számos tétele.

Itt ott becses jogtörténeti visszaemlékezések-
kel (: pl 190–203. l. :) dolgozik a pályázó, de civilis-
tikus gyakorlottság nélkül, mely a „helyettesítés"
(: substitutio :) és a „képviselet" (: repraesentatio :) fo-
galmát is felcserélni (: 195. l. :) s „régi modi zálog"-
nak mondja azt, a mi pactum antichreticum
(: 217. l. :)

Civilistikus képzettsége hiányában nem tud
construálni, tévelődik olyasminek bebizonyí-
gatásával, hogy „ha az örökös az örökhagyó
előtt elhal, milyen örökjoga volt." (367. l. :) hol
ott ismeretes, hogy vivente nulla hereditas, az
örökhagyónak nem lehet örököse a ki őt túl
nem élte, ellenben a praedefunctus helyett örö-
kölnek azok a kik őt repraesentálják.

Civilistikus képzettségű ember nem írna olya-
mit, mint a pályázó, mikor azt vitatja, hogy a
„Hatáskör és illetékesség a jogászok elmé-
leti

tudományában joggal foglalhat helyet kü-
lön külön, de gyakorlatilag az a két foga-
lom magyar ember előtt egy dolgot jelent"
(288. l.); nem igaz, nem jelent egy dolgot. De
ennek vitatásába minek bocsátkozik a pá-
lyázó? Nem tartozik ide.

~~A hitelezők érdekeinek biztosításáról nem~~
~~feledkezik meg a pályázó. Ezért követeli a~~
~~jegyzői letiltásozást hivatalból minden eset-~~
~~ben~~

Civilistikus képzettség (a tiszteletdíj biztosítása érdekében) esetén a beneficium separationis intézményére gondolna, melyet a magyar örökjogi javaslat is szem előtt tart. A hagyatéki hitelezők, kötelesrészt követelők, ha-
gyatéki elkülönítését az örökös vagyonától, bi-
zonyos idő alatt, hiszen legtöbb esetben a hagya-
ték ad az igénylők követeléséhez fedezetet s ez
jobb, mintha az örökös tetetik urává a ha-
gyatéknak s adósává a követelőknek.

A civilistikus képzettség hiányára mutat az, a rendszer is, melyik az összehasonlító jog-
történeti fejtegetéseket foglalta. Így jogok állít elönkbe, kezdi a germánnál, aztán a magyar ősivel (foglalkozik) így tér át a régi angolszász-
re, végül futólag a rómaira! Itt azonban azt a helytelen felfogást követi, hogy „a római család mai értelemben egy körkbréseli társa-
ság volt, miután a családban felvétettek

/.

idegenek is. A tagoknak tulajdonuk nem volt, csak osztaléko[illegible] kaptak; a pater familias volt a vezérigazgató" (: 168-169. :). Hát a közkeresedi társaságban a tagok nem tulajdonosok? Hát a családapa a tulajdon és végrendelkezési szabadság mellett is csak vezérigazgató?

A civilistikus képzés hiányából magyarázható meg, hogy észjogi "elmefuttatásával állítja (: 5 l. :), hogy a törvényes öröklés nélkülözi a jogalapot (: ? :).

Az "észjog" múlt századi formájában legjobb előtte, mint valami törvénykönyv. Ebből meríti ítéletét, pl. törvényes örökösnek és a társnak sincs (: ?? :) észjog szerint semmi követelési joga" (: 7. l. :). Majd meg az osztrák p.t.k. könyvet képzeli valami bűvös pénzforrásnak pl. "Ha van örökjog (: milyen? :) azt csak (: ? :) az osztrák p.t. könyv szerint magyarázható ki" (: 14. l. :). Mintha Unger még meg nem mutatta volna, hogy az osztrák jog a római jog nélkül értelmetlen, -alaptalan.

Végül érdemileg megengedem, hogy a követelő halálesetfelvétel helyes, sőt pedig kivétel nélkül minden esetben. De a felet tárt kell-e minden ember után felvenni? és pedig hivatalból, ott is a hol az érdekelt fél nem kívánja? Ezt nem pártolom.

/.

valamint azt sem, hogy a tárgyalást minden esetben kötelezővé kell tenni?

Kérdem a pályázótól hogy ott is, a hol azt senki nem kívánja? A pályázó ragaszkodva az osztrák jogi felfogáshoz, elengedhetlenül megkövetelli a hivatalos beavatkozást, megfeledkezve saját czéljáról, hogy az öröklést az örökséghez könnyen hozzájuthasson. A magyar öröklési javaslatnak végső Fejezete talán inkább megfér az egyéni autonomiával, feltéve hogy vagy nincsenek hitelezők s más követelők, vagy maguk a felek barátságos uton gyorsabban elintézhetik az ügyet.

A végrendelkezési szabadságnak kérdésében soda conclusiól, hogy egész vagyonáról csak az rendelkezhessék, a ki legalább 8000 forint életjáradékot biztosított a szükség örökösök számára (: 183. l. :), minden más ember tiltassék el a végrendelkezéstől (: 40. l. :). Heki a végrendelkezési jog szempontjából szegény mindaz, a ki nem biztosit a szükség örökösöknek legalább 8000 ft életjáradékot. A végrendelkezési census a delatiokor levő tőkálandó, tehát a végrendelkezési jog ~~tárgya~~ terjedelmét a hagyatékk értékéhez méri (: 182. 183. l. :) melyről talán épen a végrendelkezőnek nem volt pontos tudomásal, vagyonát tulle csille, vagy talán nem bekülle túl de

/.

de halála után csökkent az. A végrendelkezés esetleg meg fog támadtatni az érték következtében. Beláthatlan tér nyílik így a perlekedésekre. Egy új rideg választó fal a vagyonosok és vagyontalanok közt, lelkesítő demokratikus ék a nemzet testében.

Mire Concludálok ?

A vaskos kötet átolvasására fordított időmet nem sajnálom, mert a felvett kérdésnek egész tárgyalása tanulságos. A „Jelzálogi" hitel functionálását így írja le, hogy a betekintés az olvasónak igen könnyű, a bizonyítás, hogy az eljárás reformra szorul meggyőző, bár az ajánlott módozatok elfogadására, ha parlamenti tag volnék nem szavaznék, sőt mint akademikus sem teszem azokat magamévá s nem tudnék nyugodtan meghalni, ha a „deliberadiu et fac cito" tanácsát követné a törvényhozás.

A felsorottak mérlegelése után a Sztrokay féle pályadíj mely „csak önálló tudományos becscsel bíró munkának" ítélhető oda, a „deliberadiu fac cito" jeligés műnek ki nem adható.

II.

II „Magyarország nem volt hanem lesz." ~~jeligés levelű~~ pályamunka.

A. A mű rendszere és tárgyalása.

Az első rész a jogtörténetének van szánva. Többnyire helyes vázlatot közöl, de önálló búvárlat nélkül. Az önálló búvárlatot a Sztrokay-pályadíj szerény összege csakugyan nem mozdítja elő.

A törvénykezést, ennek kapcsán az örökösödési eljárást fejtegetve, Szent István és Kálmán törvényeit s az aranybulla intézkedéseit méltányolja. Az Anjouk és Zsigmond rendelkezéseit, főleg Mátyás király igazságügyi intézkedéseit tanulságosan tünteti fel; s Werbőczyt is méltányolja. „Szerencsés körülménynek mondható, hogy a nemzeti hanyatlást megelőzőleg az ország szokásjogát feljegyző Werbőczy, mert az a későbbi századok hazánkra nézve szomorú történetének nemzetellenes velleitásai közepette s valószínűleg egészen elnassódott, s az utókorra talán elveszett volna." (62. l.) Werbőczy érdeme (szerintem) azonban több mint a szokásjog feljegyzése." Az első a ki ~~Magyarországot~~ a magyar jogot" tudományos rendszerben s módszerrel tárgyalja. A Ferdinándok, Miksa, Rudolf, II-ik Mátyás törvényeinek /

inkább mozaik szerü mint kritikai s dogmatikai ismertetése után oda concludál (a pályán), hogy „örökösödési eljárásról mintegy törvényileg külön szabályozott intézményről még e körben nem szólhatunk" (91. l.)

Az 1836-iki országgyülés nyitja meg jogéletünkben az uj korszakot, melyben minket legelőször érdekel „Az örökösödési eljárás elkülönitése" (103. l.) mely szerint a vérek közti világos örökösödés esetében az eljárást külön kell szabályozni. (1836. 14. t. cz.) Itt mondatik ki, hogy az osztozkodó küldöttségek a javak összeirásának, és becslésének előre bocsátásával egy év alatt osztályt tegyenek (105. l.) ha a jog vitás: a törvény útjára utasitandók a felek (1836. 14. t. cz. 78.). A jobbágyok örökösödéséről az 1840. 8. t. cz. intézkedik. Ez a Pettörvény teremtette meg a magyar örökösödési eljárást. Innentől kezdődik az örökösödési eljárás különleges fejlődése, melyet 1861-ben a perrendtartás már mint önmagában külön intézményt szabályozott, oly irányban, hogy az örökösödés egyezség utján rendeztessék, s az örökösödési perekben elője vétessék. Örökösödési eljárásunk főelve is az egyezkedési kényszer, mely szerint örökösödési per mindaddig nem inditható, mig az örökösök közt az egyezség meg nem kisérlettett, (110. l.) az „ipso iure öröklés elve mellett azonban nincs hatósági beavatkozásnak helye, kivéve ha a felek kivánják, ha gyámság vagy gondnokság alatt állnak vagy távollevők, ismeretlenek vannak érdekelve.

/.

(: 1868. 54. 560 :)

A második rész az örökösödési eljárás mai állapotát tünteti fel, dogmatice, itt ott a lefolyt kifejtés művészietlen hűségével, de nem minden reflexió nélkül.

Érvényben levő hagyatéki eljárásunk hiányaira nyugodt tárgyilagossággal mutat rá. Reflectál a hazai iudicaturára, bíráinkat tárgyilag méltatja a tárgyához tartozó hazai irodalmat.

Helyesen emeli ki, hogy a mostani eljárás főhibája a különböző és sokféle forum beavatkozhatásában keresendő; ez lassítja, ez teszi nehézkessé, az eljárást. A közigazgatási alantas körjegyek mind a felek mind az állam érdekeit sértik.

Helyesen tette azt is, hogy az érvényben levő tételes szabályokat behatóan ismerteti, mert a helyes reform munkálkodás, a meglevőnek teljes ismerete nélkül lehetetlen, s a meglevőhöz nem fűződő reform nem talál gyökeret a nemzet jogi öntudatában.

Előadja a pályázó, hogy a bírói illetve árvaszéki beavatkozás esetei nálunk a kivételek képezik. (: 1868. 54. s. 560. és 1877. 20. t. cz. :), mivel uralkodó elv az ipsó iure öröklés. A bírói beavatkozás eseteit nemcsak a törvény, hanem a kuriai gyakorlat figyelembe vételével sorolja fel. (: 112. l. :). A hivatalos eljárás részletes vizsgálatánál szól először a bírói illetve árvaszéki illetőségről (: 122-125. l. :), azután áttér az örökösödési tárgyalás megtartásához szükséges előintézkedésekre, ilyenek a haláleset felvétele (: 130-141. l. :)

a végrendelet kihirdetése (: 142-146 l. :), leltározás és e. setleg zárlat (: 147-173 l. :). Következik azután az örö. kösödési tárgyalás (: 176-224 l. :), végül a bírói áta. adás (: 251-296 l. :).

A rendes bírói illetve árvaszéki illetőségről érde. kezve a gyakorlati élet tapasztalataiból származat. pályázó az analógiákra, de constatálja az inga. dozás után megállapodott szabályt, hogy a hol kis. korúak érdekeltvék: a hivatalos eljárás megindítására azon árvaszék illetékes, melynek területén az örökha. gyó utolsó rendes lakhelye volt; a gyámhatósá. gi jóváhagyás azonban azon árvaszéket illeti, mely a kiskorú örökösök személyére nézve illetékes. A bírói illetőség tekintetében felmerült zavarokat is az élet ből meríti, pl. egy és ugyanazon örökösö. désü ügyben a járásbíróság az illetékes hagyaté. ki bíróság, mégis némely bírói cselekvényeket a királyi törvényszék végez és megfordítva, a kir. törvényszék az illetékes hagyatéki bíróság, mégis né. mely bírói intézkedéseket a székhelyén levő kir. járásbíróság foganatosít (: 126. l. :). A jelen hely. zet ismertetéséül szóról szóra közli az igazság. ügyminister $\frac{24143}{1888}$ sz. rendeletét, mely a curia gya. korlatára figyelmezteti a bíróságokat.

A haláleset felvételénél előadatik, a halottkém kötelessége (: 1877. 20. t.cz. 200 :); az elhalálozás igaz. zolása és holttá-nyilvánítás. Jellemzi a halál. eset felvételénél követendő inquisitorius eljárást, s eljárásunk e részbeni hiányait (: 136. l. :) és azt,

/.

hogy az eljáró körnek megbízhatatlansága követ-
keztében kénytelen volt kimondani a curia, hogy
„a halálesetről (:?:) felvétel az öröklősödési jo-
gok tekintetében bizonyítékul nem szolgálhat."
Szerinte a halálesetet felvétele csak jogi készültsé-
gü szakemberekre volna bízható, nem a községi jegy-
zőkre és kerületi előljárókra. Ausztriában a köz-
jegyzők feladata.

A végrendelet kihirdetéséről szóló 4ik Fejezet hi-
ven ismerteti az illetőséget s rámutat a hibás gya-
korlatra (: 143. l. :), t. i. hogy a kihirdetéskor, a
beavatkozás természetével nem bíró ene formális
actusnál kérdezni szokták a feleket, hogy megnyu-
gosznak-e a végrendeletben? Ez a kérdés nem
alapul törvényen és a rá adott válasz nem köte-
lező.

Az 5ik Fejezet a lettár kérdését tárgyalja, s a
községi jegyzőket e czélra képtelenéknek nyilvá-
nítja, s az államok ez ügyben a kincstárnak o-
kozott veszteséget kerek egy millió forintra becsü-
li, s midőn kiemeli „hogy a nép megtanulja
az állam érdekeit kijátszani s a jegyző nép-
szerűségét hajhászni, ezt a mai közigazgatási
rendszer tarthatatlanságának tanujeléül" állítja,
és pedig a tudományos mihöz kellő tárgyilagos-
ság hangján (: 153. l. :). Ismerteti a lettározás kül-
alakját, melyet az osztrák időkből tartott fenn
a gyakorlat, továbbá ismerteti a lettározást a
kereskedőknél, gyárosoknál, iparosoknál, és

/.

hitbizományok esetében. Behatóan szól a közszer-
zemény feltározásáról s a curia döntvényeiről
a közszerzeményi ügyekben (: 161-163 :), kiegészít-
ve saját érdekes észrevételeivel (: 166 l. :). Figyel-
mét nem kerülte el a „Főpapok hagyatékának
feltározása" sem (: 169-173. l. :).

A 6-ik Fejezet megismerteti „Az örökösödési
tárgyalás" mai állapotát, az 1886 : 7. t. cz. alapján.
A kikiildetést, az idézést, mind a tapasztalat-
nak közvetlenségével vázolja (: 176-186. l. :). Az ér-
demleges tárgyalás is gondosan, hiven van leír-
va. Látjuk a haláleset és lettár megvizsgálását,
a hagyatéki vagyon állagának megállapítását,
az örökösök igazolását és képviseletét, a ha-
gyaték átvételét, és az osztályt, a gyakorlat fér-
fiait közelről érdekló részletes felvilágosítások-
kal és utasításokkal (: 210-212. l. :). A hagyatéki va-
gyon eladása, a hagyatéki ertek felosztása szin-
tén szakszerü gondossággal van ismertetve. A
dannosa hereditas ellen csödöt kérhetnek az örö-
kösök, az örökhagyó hitelezőinek nem adja
meg ezt a jogot, „mert a hagyatéki vagyon
ipso iure az örökösök birtokába jutván, s a
vagyon már nem az örökhagyóé (: 221. l. :) Ez az
ipso jure öröklésnél, mely ma még uralkodik
természetes, de az additionalis rendszernél más-
ként lesz.

Érdekesen ismerteti a hátrahagyott házas-
társ vagy az örökösök külön vagyonának

osztály alá bocsátását (: 222 l. :).

A 7-ik Fejezet tartalma „Az árvaszéki jóváhagyás és a bírói átadás." Érintve van, nak itt a gyámhatósági intézkedések és az árvaszék és közjegyzők közti controversiák (: 254-289 l. :), melyeknek okát részben ott keresi a pályázó, hogy a közjegyzők magasabb kiképzettségűek mint az árvaszéki ülnökök „tisztelet a kivételeknek" (: 255 l. :). A pályázó által bemutatott esetek csakugyan nem bizonyítanak az árvaszékek mellett, melyek ellen a pályázó is erős állást foglal el (: 264 l. :), és közli ~~xxxxxxxx~~ a belügyminister 1889. márt 6-ki 15595. sz. a. kelt rendeletét szóval szóra, a mi talán az akadémiai pályamunkába nem épen elengedhetetlen, de a mai gyakorlat hű előadásának előnyére van. A mai gyakorlat szerint az ipso iure jog. elv daczára is, miután fentartották az osztrák telekkönyvi rendszert, az ingatlanok és telekkönyvi jogok megszerzéséhez megkívántatik, a bírói átadás.

A III. Részben tárgyaltatik „Az öröklődési eljárás más európai államokban." Először a nemzetközi jogelveket adja elő, hol a lakhely, a területi fensőség, az illetékesség és az, hogy melyik törvény alkalmazandó, továbbá az öröklési képesség, végrendeletek és a kiskorúak iránti nemzetközi jogelvek vannak érintve, utalással arra, hogy a területi fenhatóság elve küzd az újabb jogfelfogással.

Megismerteti a szerző az örökösödési eljárást legtöbben Ausztriában, hol a hagyatéki eljárás kötelező, közjegyzői közreműködéssel. Érintve van röviden Bajorország, hol a kötelező hagyatéki eljárás hozatott be, Szászország, Würtemberg és Baden: Ettől ezután Angliára, hol a hagyatéki ügyek rendezése nem tartozik a rendes bíróságok hatáskörébe (: Court of Probat :). Svájcra is vet egy pillantást.

Franczia országban a hagyatéki eljárás az „ipso iure" elven alapul. Tehát nincs kötelező hagyatéki eljárás. De a beneficium inventarii mellett örökösödés lévén ott gyakorlatban: a leltár közhitelű felvétele gyakoribb mint nálunk, hol nem kel az inventáriummal védekezni.

A porosz hagyatéki eljárást a Preussisches-Landrecht, az 1869 apr 12, és 1878 apr 24. törvények szabályozzák, melyek szerint a járásbíróság (: Kreis gericht :) elé tartozik az egész hagyatéki eljárás, az örökösödési igazolvány kiállítása is. Elv az ipso iure öröklés, melyet elvet az új német polgári törvénykönyv az egész német birodalom számára fen akarja tartani. Tehát még német országban sem lesz általános kötelező hagyatéki eljárás. De a leltár jogkedvezményeinek rendszere itt is előidézi a leltár hiteles felvételét.

Az összehasonlításból kiderül az is, hogy mint nálunk úgy másutt is mindenütt hiva-talból indítják meg az örökösödési eljárást a

hol /

Megismerteti a szerző az örökösödési eljárást legtöbbben Ausztriában, hol a hagyatéki eljárás kötelező, közjegyzői közreműködéssel. Érintve van röviden Bajorország, hol a kötelező hagyatéki eljárás hozatott be, Szászország, Würtemberg és Baden: Ettől ezután Angliára, hol a hagyatéki ügyek rendezése nem tartozik a rendes bíróságok hatáskörébe (: Court of Probat :). Schweizra is vet egy pillantást.

Francia országban a hagyatéki eljárás az „ipso iure" elven alapul. Tehát nincs kötelező hagyatéki eljárás. De a beneficium inventarii mellett öröklődés lévén ott gyakorlatban: a leltár közhitelű felvétele fontosabb mint nálunk, hol nem kel az inventáriummal védekezni.

A porosz hagyatéki eljárást a Preussisches-Landrecht, az 1869 Apr 12, és 1878 Apr 24. törvények szabályozzák, melyek szerint a járásbíróság (: Kreis gericht :) elé tartozik az egész hagyatéki eljárás, az örökösödési igazolvány kiállítása is. Elv az ipso iure öröklés, melyet az új német polgári törvénykönyv az egész német birodalom számára fen akarja tartani. Tehát még német országban sem lesz általános kötelező hagyatéki eljárás. De a leltár jogkedvezményének rendszere itt is előidézi a leltár hiteles felvételét.

Az összehasonlításból kiderül az is, hogy mint nálunk úgy másutt is mindenütt hivatalból indítják meg az örökösödési eljárást a hol

gyámság vagy gondnokság alá tartozók hivatnak ők öröklésre. Kiderül továbbá az is, hogy a hagyatéki leltár ügye mindenütt szakavatott közegekre bízatik, mert csak így lehet megóvni a hagyományosok, hitelezők és a kincstár jogos érdekeit

Arról is meggyőz az összehasonlító jogtudomány, hogy az örökösödési tárgyalások vezetése csekély kivétellel a közjegyzőkre van bízva.

B., A műnek gyöngéi.

A pályázati mű előnyös vonásait kiemelve, ő. szintén kell beszélni az árnyoldalokról is.

Pályázó is a „nyilatkozati" elvnek hódol. Az ipso iure elv közvetlenül vezet az öröksséghez, de oda vezet a bírói átadási elv közvetve, azonban a nyilatkozati elv egészen más. Ez sem birtokba vétel sem birtokba adás. A „nyilatkozat" nem is lehet „szerzés" csak alap a szerzéshez. De erről később lesz szó.

Kincs tájékozva a pályázó a hazánkban elhalt külföldiek iránt fenálló nemzetközi szerződések minden pontjáról.

Az örökösödési ügyekben az illetékességet az ingókra megállapítja az örökhagyó utolsó rendes lakhelye,

(: forum domicilii :) és nem a honossága, az in-
gatlanokra pedig a fekvés (: forum rei sitae :) (: 294 l. :).
Tudni fogja azonban a pályázó, hogy a különböző
nemzetközi szerződések eltérő tényleges szabályt tar-
talmaznak, pl. az Egyesültamerikai államokkal 1869
évi 27-ik=i kötött szerződés 11-ik=i cikke szerint az in-
gó hagyatékra is a forum rei sitae van ki-
mondva, holott a Franzia országgal 1866. Dec 11-ik=i
kötött szerződés 2-ik=i cikke szerint az ingó hagya-
ték a az elhúnyt házájának bírósága (: forum
originis :) dönt. Tehát itt elhúnyt idegenek in-
gó hagyatékára a belföldi hagyatéki hatóság
illetékes, hacsak az ellenkező nemzetközi szerző-
déssel ki nem köttetett.

A pályázó egészen ignorálja a magyar bíró-
daloknak a Dráván inneni és Dráván túli
részei közti közjogi viszonyt, mely szerint a Drá-
ván túli rész külön magánjogi hatáby terület.
Talán még se kellene oda törekedni, hogy a ma-
gyar állampolgár hagyatékára, a ki Zala-me-
gyében és Zágrábmegyében is bír, két különféle
hagyatéki eljárás tétessék folyamatba.

Az európai szemle arról győz meg, hogy a
nagytöbbség az ipso iure öröklés elvének hódol
(: 348. l. :), ezt tervezi az új német birodalmi ál-
talános polgári törvénykönyv is, úgy hogy
Ausztrián kívül alig lesz állam, a melynek ö-
rökösödési eljárásá nem az „ipso iure" jogelvet
vallaná (: 248. l. :). És mégis azt javasolja a

pályázót, hogy nem az európai népek többségé-
hez, hanem ausztriához hasonlóan rendezzük
az örökösödési eljárást. Ejtsük el véglegesen
az ipso iure elvet, (:mert ez a telekkönyvi jog„
intézményünkkel ugyse nem egyeztethető :), s
a kettő közti választásra utalva inkább tart-
suk meg telekkönyvi intézményünket, mint az
ipso iure jogelvet, mely népünkben továbbra
is megtűrné azt az indolentiát, a mely eddig
is okozta a birtokviszonyok rendezetlenségét.

A hol polemisál (pl. §165. l.), meglátszik rajta
a civilisált ember, egészen más hangon beszél
mint pályatársa. Műve civilistikus olvasottsá-
ról tanúskodik, de azért nem civilistikus
mű. Ezt a nevet csak az a dolgozat érdemelné
meg, mely a római örökjognak a canonjogra
s a canonjognak reánk és szomszédainkra, vi-
szont szomszédainknak hazánk jogfejlődésére
való hatását forrástanulmányokon nyugvólag
tüntetné fel.

De ha ilyen nagyarányú conceptióról le is
mond a pályázó, a hazai jogtörténet köréből
megvárhatnók tőle, hogy minél ritkábban té-
vedjen s legendákat ne fogadjon el történet
gyanánt.

Úgy tüntetik fel az u.n. „véreszerződést" mint
ha abba providentialis államférfiak előre le-
raktak volna (a kajadal mulején fejlődésre intézményeket
császárt; A Trent-István alapí-
totta állam szervezet korát ismertetve arra a

/.

felfogásra enged következtetnünk, mintha az
a mi az Árpádok alatt a közjog és magánjog
terén lassankint kifejlödött, mind tulszerü prae-
conceptioja lett volna Szent Istvánnak. Tévesel-
járásnak kell mondanom azt is, mely a Szent-
István alatti társadalomban „az egyéni sza-
badság s a föld szabad tulajdona", tehát az
1848-iki nagy átalakulás vivmányai létezését
erölködik kimutatni, azt képzelve, hogy az
Árpádok birodalmában már akkor „az egyén
birtoka felett korlátlanul rendelkezhetett".

Szerinte a szabadság eszméjére a germán
példa juttatá őseinket, (l. 18. l.) vissza a hübé-
ri eszmék is Németországból kezdtek elszivá-
rogni, s ezzel megszünt a jogegyenlőség az or-
szág egyiránt szabad tagjai között. (l. 32. l.)
pedig a hübériség is Franciaországból in-
dult európai körútjára, s intézményeink fej-
lödésére Velencze s általában a középkor két
vezérnemzete az Olasz és Francia korán érez-
tette hatását, úgy, hogy a renaissance is ko-
rábban ért hozzánk mint a németekhez.

A Werbőczyvel megindult s Erdélyben nemzeti
nyelven fejlödött jogélet, a pályázó szerint,
a nemzeti jogélet hanyatlásának kora (l. 151-ik
1711-ig.) Általános észrevételeiből úgy látszik,
hogy János királyt, Erdélyt s az ottani ma-
gyar nemzeti életet észre sem veszi, s a tör-
ténelmi intézkedések „az országnak csak azon

/.

xészén voltak fogánatosithatók, mely az alkot-
mányosan megkoronázott király I.ső Ferdi-
nánd hatalma alatt állott." (:69 l.:) Hát
János király nem volt alkotmányosan meg-ko-
ronázva? még pedig előbb mint ellenfele. Hát
Hagyváradon, a kinyilas[illegible] Kolozsvárott a három nem-
zet és négy vallás országában „a törvények nem
voltak foganatosithatók?" Hát a lelkiisme-
reti és vallási szabadság, az alkotmányosság
hazáját mely a linerii és a westpháliai békekötésben is
részt vett, szabad igy ignorálni? Az Approba-
ták első cikke megtermié az erdélyi katholikus
autonomiát, tehát az önkormányzatot bevitte
még a római egyházba is. Werbőczyről általá-
ban azt szokták főleg kiemelni, hogy a szokás-
jogot feljegyezte, pedig nem ez a főérdeme, ha-
nem, hogy a magyar jogtudományt megterem-
tette, főleg pedig hogy dogmává tette az una
eademque nobilitast, mi által az akkori nemzet
oszthatlan egységét megmentette, továbbá hogy
dogmává tette, hogy a nemes ember csak a ko-
rona király alá tartozik, s igy a hübéri-úri töre-
vések élét vette, s magyarország feudális szét-
darabolását meggátolta.

A nemzeti jogreformok korának tekinti az
1711 től - 1848ki időt. Rövid általános észreve-
lek után körli a törvényhozási intézkedése-
ket e korban, melynek eleje t.i. III. Károlytól
II. Lipótig a Grünwald Béla által ismertetett

„Régi Magyarország," se az intézmények, se a magyar nyelv ápolása tekintetében nem volt a „nemzeti" jogreformok kora. Az az országgyülés, mely a magyar dicasteriumok pecsét jére vétette a kétfejü sast (1723. 98 + ex.) nem érdemli meg, hogy „nemzeti" jelzővel tiszteljük meg. Maga Szalárdunk is így szól később (: 102 l. :) „Végre 1791. ben bizottságok kiküldetnek ki új reform javaslatok megtétele s az országos panaszok orvoslása végett"). III-ik Károly és Mária Teré zia alatt történt ugyan kezdeményezés, de éppen nem „nemzeti" szellemben. II-ik Lipót fényes de rövid korát is nehéz idők követték, az 1790/91 iki országgyülésen kikiküldött országos bizottságok reform dolgozatai csak javaslatok maradtak. Az 1832/6 iki országgyülés nyitja meg az új korszakokat.

~~A jogtörténeti feladat~~ A magyar Akademia a pályamüvekben önálló kutatást és felfogást szándékszik pedig nem a ~~pályázatban~~ más ~~szerint~~ irókat feldolgozá sok elkölcsönzését. A korszakokra való beosztás az örökösödési jogunk fejlődésére nézve tág keretet kinált, de ezeket az örökösödési eljárás fejlődését s koronkénti állapotát hiven tükröző új adatokkal kitölteni a szerző nem igyekezett. Kár hogy állitásainak illustrálásaképen a már oly nagy számmal publicált okiratokból szemelvényeket és concrét jogeseteket nem gyüjtött. Ez a mü közvetlenségét s magyar jogtörténeti becsét emelte volna.

„A magyar örökösödési törvényjavaslatban kifejezett elvekhez alkalmazkodva törekszik kifejteni azokat a módokat és irányelveket, a melyeknek érvényre emelése mellett véli örökösödési eljárásunkat egyrészről jogéletünk sz. igazságával, másrészről pedig az európai jogállam követelményeivel összhangzásban tartani.

Ezt a hatalmas ívű előmozdítandó sok feldolgozatlan nyers anyagot halmoz össze. Egyebeket már kiemelésem, legyen itt elég felhoznom, hogy minden tudományos elvi értékelés nélkül közli mit rendel a beadásra az 1886-ban 436. sz. a. kelt igazságügyminiszteri rendelet. Aránytalan terjedelemben jönnek elő „A közjegyzői díjak az örökösödési ügyekben" (: 224-252 l. :), minden tudományos szempont mellőzésével.

Örökösödési eljárásunk reformját tárgyalva: nem construal a tudomány magas szempontjából, hanem mereven nézi az igazságügyi bizottság által kidolgozott öröklési törvényjavaslatot, és annak nyomdokán halad. A mélyen tisztelt akadémia a positiv törvényjavaslati bírálata, ha ilyen felkérve nincs, sem inditatva nem érzi magát. Képviselőházi szakbizottságnak, ~~nem~~ codificationalis közegnek nem tekinthető; a törvényjavaslat módosításra

/.

pótlásával, stilárís felülbírálatára nem vál-
lalkozik. Épen ezért a mi a mai positiv
legislativ szempontjából talán legbecsesebb
lehet, a tudomány szempontjából puszta nyers anyag, mely nem éri fel sem az ösz-
szehasonlító sem a dogmatikai se a jog-
történeti fejtegetésnek tudományos értékét.

Ezt kiemelendőnek találtam, mielőtt a
bírálat ügyi tünjék fel, mintha abban az
Akademia a mai legislatiót kívánná be-
folyásolni, melyet csak az igazságügyi
politika s a törvényhozási technika s az
ökonomia vezethet. Ezt a pályázónak, és
esetleges olvasóinak meg kellett mondanom.

A mondottakból már következik, hogy a
pályázó ~~a feladatának~~ utolsó tárgyát „Örö-
kösödési eljárásunk reformját" nem di-
csérem.

Az örökség megszerzésének két főelvét
t. i. az „ipso iure" és a „bírói átadás" (: lega-
litás :) jogelvét mérlegelve a pályázó oda
concludált, hogy az ipso iure elve fent nem
tartható, mert a telekkönyvi szerzéssel nem
áll összhangban, a bírói átadás (: legalitás
elve pedig az örökösök magán jogaiba mé-
lyen belé avatkozik, nehézkes, költséges
„liberalis jogfelfogásunkkal merőben ellen-
tétes (: ?:) intézmény" (: 352. l. :). Ezért egyiket
se fogadja el, hanem ajánlja az

/.

elfogadási elvet. Ezen elv mellett az örökös az örökséget nyilatkozattal, sőt az ezt pót-
ló halgatag jogcselekvényekkel (: pro herede
gestio :) is megszerezheti; tehát nem mellőz-
hetlen, a bíróság hivatalos beavatkozása,
kivéve az ingatlanokat, melyekre nézve az
elfogadási nyilatkozat alapján kiállított
örökösödési bizonyítvány képezné a telek-
könyvi eljárás alapját. A „czimről" és
„módról" való tanok melyek a Wolf-féle
bölcsészeti iskolából eredtek a rejtvények
nem indokolhatnák bár mint vélekedik
ez iránt a szerző (: 353. l. :). A magyar
öröklési javaslat is a „nyilatkozat" által
leendő" szerzést tervezi, mely eddigi jogel-
vünkhöz legközelebb áll (: 379 §.:). Ezt reci-
piálva a pályázó kiemeli, hogy bírói
közbelépés nélkül csak az az öröség ve-
lető birtokba, a mely nem vitás. Ellen-
kező esetben azt kérni kell, s azt helyezi
birtokba a bíróság, a kinek igénye alap-
posabb, esetleg caución adással. A here-
ditatis petitio záros határidő alatt meg-
indítandó. A tulajdonjogi bekebelezés
az örökösödési igazolvány alapján fo-
ganatosítatik. A hagyományosok jo-
ga hivatalból érvényesítetik.

A hagyatéki leltározását követelhetik
a hitelezők, hagyományosok, utóöröksét,

/.

köteles részre jogosítottak, s a végrendeleti végrehajtó. Ez így a letárorás, mint hely hyes is, biztosítási intézkedés jellegével bír, megvédi a hagyatékot. Az örökhagyó hi„ tétszü tovább a köteles részre jogosítottak és hagyományosok kérhetik a hagyaték elkülönítését (: beneficium separationis :) kérheti azt az örökös, hagyatéki gond„ nok s végrendeleti végrehajtó is. Az új örökösödési törvényjavaslat tételeit szem„ előtt tartva (: 355-368 l. :) kifejezi azt a várakozást, hogy a gyámügyek tovább„ ra nem maradnak a megyei és városi árvaszékek „ megbízhatatlan" kezelése alatt. Követeli az árvaszékek megszüntetését s mű„ ködésüknek a járásbíróságokra leendő át„ ruházását, nem fog minden ügy külön árvaszéki és külön bírósági eljárást te„ hát két embert foglalkoztatni, - a kettős munka elesnék, ha egy és ugyanazon hi„ vatás, t.i. a járásbíróság intézkednék egy„ szerre mint gyámhatóság s hagyatéki bíró„ ság.

A bírói illetékességet és hatáskört a pá„ lyát így kívánja szabályozni, hogy kizárólag bírósághoz és pedig a járás„ bírósághoz tartozzék a hagyaték letár„ gyalása és a gyámügy. A bíróság be„ hem avatkozása legyen a szabály.

/.

Hivatalból csak akkor kell tudomást szerezni, ha kiskorúak vagy távollevők érdekeiről, ha az utóörökösök, hitelezők, hagyományosok, kötelesrészt igénylők kérik az örökösnek nyilatkoztatását vegette megidézését, végül ha az örökösi igazolvány három hónap alatt nem kéretett és így a telekkönyvi rendezés elhanyagoltatik. Tagadhatatlan, hogy ez a javaslat (:374 l:) a mai állapothoz képest haladás javítás a telekkönyvi intézmény posztulátuma.

A halálesetet felvétele eddig másnak a községi jegyzők dolga. Ezt reducálni kívánja a halálesetet bejelentésére, egyéb kérdéseket a bírói tárgyalásra utasítván hogyan az örökösi bizonyítvány jog kikerülni. A közigazgatás államosításának esetén a községi jegyzők dolgát a járási főnök alatt álló királyi járás hivatalokra ruházná. A halálesetet felvétel bélyegtével a járásbíróság azonnal megteszi a szükséges előleges intézkedéseket. A leltározást a bíróság a kir. közjegyzőre bízza, mit természetesen meg kellene előzni a közjegyzőség declarálisati ojának. A közjegyzőre lehetne bízni a hagyaték tárgyalását is. (:38z. l. j.:) A leltározást örökjogú örökösök szerepléskor is a közjegyzőtől kívánja

/.

bízatni, már csak a kincstár érdekéből is.

Örökösödési eljárásunk alapján a bíróságok be nem avatkozás elvét tartották meg, ott, a hol csupán önjogú örökösök érdekelvék, csupán a hagyatéki ingatlanok telekkönyvi megszerzése végett javasolja, hogy kérését a bíróságtól örökösi igazolvány, mely csupán cognitio után adható meg. Ezt a tárgyalást is közjegyzőre bízza. Hivatalos beavatkozás esetén is a kir. közjegyző közreműködésével él a bíróság. Az osztály megkötésére közjegyzői közokiratot kíván, az örökösi igazolvány minden esetre a bíróságtól kéretik, mely, ha az örökösödési illeték befizetéséről nyugtás nem lát, az illetéket behebetteti s az igazolványt kiadja s foganatositatja az átirdatást.

Kiemeli a pályázó, hogy az örökösödési eljárás végleges reformja összefügg a közjegyzői intézmény és a telekkönyvi rendtartás módosításával.

A közjegyzők ugyan az 1886. 7. t. cz. óta a tárgyalás alól kerülő hagyatékok rendezését majdnem kizárólag megkapták, de nincs megadva hatáskörük kizárólagos jellege! A telekkönyvi jogigyletek pe még nincs meg a közjegyzői kényszer. Kincs kellő demarcationális vonal az

/.

ügyvédi és a közjegyzői hatáskör közt.
Kincs kellő korlát szabva a rugirkászat elébe.

Igaza van a pályázónak, hogy a jog-uralmat nem lehet megvalósitani, mig oda nem jutunk, hogy a biró mint a jogok felett itélő, a közjegyző mint a jogokat biztositó és az ügyvéd, mint a jogokat védő összhangzatosan működje, mert hivatásuk külön választott mezején

Conclusio.

Ámbár „Magyarország nem volt harcz lesz" jelligés levelü dolgozat a pályakérdés minden részét felkarolta, s dolgozatában az Akademia előtt megállható nyugodt hangot követ, a pályadijat nem itélhetem oda ennek sem, mert jog-történeti vázlata semmi behatoló kutatást nem mutat s hiányos szinezést sem nélkülöz, az összehasonlitó jogtudományi rész csak kisérlet s nem befejezett rész, a jelen állapot feltüntetésénél a nyers anyagot feldolgozatlanul reproducálja, a negyedik részben a tudományos czélok helyett az codificationális referens feladatára

/.

szorítkozik, a civilistikus tárgyalási mód, szert, mely nélkül akadémiai pályamun, kának készülnie se volna szabad, nem követi.

Általán egyik pályamű se mondható „önálló tudományos becscsel bíró munkának", de mindkettő tartalmaz sok olyat a mi gondolatot ébreszt s gyakorlati becsiel bír, sőt esetleg a szakkörök jól a törvényhozásnak is tanulságúl szolgálhat, ez utóbbi szempontból mindkét mű dicséretes megemlítésre méltó.

Budapesten 1890 április 5.

A Képviselőtanácsból
alant. rendelt. vag.

Ikt. 1890 szv. 14 — 67.

87

1890

Jelentés

a „Szborkay-gőzfürdő"-ről

(Trakőfürdő.)

Jelentés

a „Bézsán"-féle pályázatról 1890.

A m. t. akadémia 1887 máj. 12-én tartott nagy-gyűlésén a Bézsán-alapít-
ványból következő pályatételt tűzött ki:

„Kívánatik a physiol. Cölelkan rendszere a legújabb kutatások
alapján." Jutalma: 1200 aranyforint. Határideje: 1889 sept. 30.

E kérdésre a kitűzött határnapig egyetlen pályamű érkezett be:
„Hogy jelgálom hazámat e téren — mint kívánja" jeligével; — ez ir-
ásjelzetlen, mint a mellett hogy 5 kötetből áll, sőt az irójelzetnek, hogy
akár három dolgozattal fűlér. Ha e terjedelmével arányban lenne a ben-
ne összegyűjtött becses anyag rendszeres feldolgozása, s a
mű minden során nem találnók meg az elvieket, mondhatnám elha-
markodott kidolgozás: a bíráltnak nem is lehetne habozása a fe-
lett, hogy a művet irodalmunkban hézagot pótlónak tekintse, és
megjutalmazására melegen ajánlja.

Sajnos azonban, hogy mostani alakjában a dolgozat hiányai-
sai jóval nagyobbak mint előnyei; e mellett terjedelme és ezzel kez-
dete is méretlen elhibázott, mert alapjában mást nyujt, mint a
mit a kitűzött pályakérdés kivánt, és még első sem abban a
formában adja, amelyet a pályázat kikötött.

A pályakérdésben egészen világosan ki van mondva, hogy lélektan
kivántatik, olyan azonban, mely a modern tudománynak apparátusával be-
gyen kidolgozva, és ne pusztán deskriptiv, se speculativ lélektan ne
legyen, hanem physiol. lélektan, mely a legújabb kutatásokat is felhasznál-
ja és a nélkülözhetetlen physiol. tényeket is számba vegye fejtegetéseiben.

A pályamű nagyobb része inkább physiologia mint psychologia sőt a
lélektani rész annyira nyomul a physiol. részzel szemben, hogy ezzel

hihetetlennek tetszik, hogy szerzőnk ez utóbbi foglalkozott volna philos. tanulmányokkal, sokkal valószínűbb, hogy csak incidentaliter lett psychologussá.

Maga a mű két részből áll és mindegyik rész két-két fejezetből, összesen öt fejezetből.

Az I. Rész bevezető tanulmányai az „előismeretek" körében mozognak a tehetségek elméletének történelmi-, a lélek dialectikus fejlődése-, és a szellemfejlődés elvéről van szó. Mire a tehetségek elméletének cáfolata, a lélek „ismeretei" jellei, a lélek élet kezdete című cikkek, s a physiol. élettanra vonatkozó bevezető „ismeretek" következnek. Mindez azonban alig egyéb, mint terjengős, sok helyütt zavaros előtárása a legprimitívebb historiai adatoknak minden időhangzatú kritikai feldolgozás és fejtegetés nélkül, daczára, hogy abban a nagy körülményben, melynek a modern tud. előttünk jogosultságát, irányelveit stb. feladata tisztázni: ez a fejtegetés nem volt egy bekezdésnél a physiol. psychologia dolgán.

És ilyen szervezetlenül van kidolgozva a mű egész első szakasza is, mely a test és lélek viszonyát a metaph. és (mint fenn említi) ismeretelméleti rendszerekkel (a dualismus, materialismus, spiritualismus) akarná ismertetni és megczáfolni. Ismeretek helyett, száraz, feldolgozatlan kivonatot nyerünk – legtöbb helyütt 2ik rangú forrásokból –, czáfolat helyett banális közhelyekkel kell megelégednünk.

Egyébként az említett előismeretek s a mű első szakasza, különösen a legfontosabb részletei az egész dolgozatnak.

A második szakasz tisztán physiol. dolgoknak van szentelve: az idegrendszet ismereti elemeiben és functióiban, s e tekintetben kétségtelen haladásról van szó, az összegyűjtött anyag nagyban és egészben az összes idetartozó kutatások eredményeit feldolgozza. De itt is nagy hibája a dolgozatnak, hogy csak közli a megállapított eredményeket, de elfeledi értékesíteni – a mi pedig a főcélja lenne – a psychologia számára, nincs kellő súlyt a lélekelemzésben, hogy az idegrendszer legrészletesebb és legminutiosabb analysisével bíbelődjünk, hanem ez a feladat, hogy azokat az idegfunctiókat, a melyeknek tisztán fiziol. szerep jut a lelki

jelenségek értelmezésének — jól ki lehet választani a Ebbinghaus fontosnak tartott és kellőképen lehet értékelni a környezettel feladatot megoldásánál. Ennél pedig jóval tovább kell menni. Az asszociáció és projekció konfliktusának forrása és fontossága nem kellő módon kiemelve, vagy megfelelő mértékben nincsen. Az asszociációkozás befolyása és zavarainak módja és hatása a belső élet tünetekre valamiképp a fogyatékosságos vagy fontosságos tényezői összefüggésben elő nem fordulnak az egész minőben. Így történt, hogy pedig előre egyes a legfontosabb helyeket. tényeket hagyta figyelmen kívül, habár más tekintetben a legrészletesebb tájékozódásokba is belebonyolódott. Más ilyen mellőzéssel és esetleg tévútakkal nem lehet jó psychologiát írni; hanem csak mechanice egymás mellé állíthatni a folyamatokat. és psychol. ismereteket — minden bonyolultabb kapcsolat nélkül. És az így constituált tudomány után nem is tekinthető és még kevésbbé mint helyes rendszer lélektanunk. Különben ezt a részt illetőleg, szándékunk még az az elgázolása és kifogás alá esik, hogy valamint az egész anyagot úgy adta ki, azaz fordította le Wundt, Helmholtz stb műveiből, a helyett hogy legalább azon lett volna, hogy az újra kész anyagot, a mi fölvételeinknek és a mű céljának megfelelőleg törvényeket volna felhasználni, és inkább kevesebbet ölelt volna fel, de ez a kevés azután a legpontosabb talajokra szorítkozott-, és szoros kapcsolatban lett volna a megfelelő psychologiai problémákkal.

A mű II Része, minden két fejezetben: a) a psycho-physikai mozgalmakkal foglalja, kapcsolatban és volt helyt kimaradtam és zavarosan egészben az ingerről, az érzetekről, képzetekről, tudatról, az apperceptio és képzelődésről. b) az érzelmekről és belső alakjairól, nemkülönben az általa így nevezett összetett érzelmekről szól, mindezt még kiegészítve az esthetikai érzelmek elméletének tárgyalásával mint „sajátos indulat" tárgyalásával.

Az a pontból lett megjegyzés, hogy szerző inkább physiologus mint psychologus, ezen a részen kétségtelen még kiemelhető, a tudatzavar psychologiája és pathologiája című fejezetben is még kiemelhetőbb az egész fejezetben így mint az I. részben. Sőt a tárgyalás egész részletei alig hangzanak és pontos elemzés

88
1890

tatlanul irnák le, hogy ezek nagy pártatlansággal bekövetkeztek, mint akarnók bemutatni pályánk mondani. Még legjobb czikkei e népnek a társulásról és az emlékezésről szóló cikkek, ellenben merőben homályos, sőt félig ellenmondó és érthetetlen a tudat és tünetnek értelmezése. Egyes kiváló pontos, tágas részletek pedig, minők a rendkívüli telki állapotokról, a mozgás tüneményeiről, az akaratról és az öröklés tüneteiről szólók teljesen hiányzanak.

Szerző maga is beismeri „Előszavában" hogy művén meglátszanak a kimerültség nyomai, s hogy nem élt rá rendszeres és minden oldalról jól átgondolt gondosan szerkesztett munkát nyújtani.

Ezt az önvallomását vagy talán önvádolását a bírálat is készségben kiegészítheti; egyúttal azonban, abból az előzményből készségben azt a további consequentiát is levonni, hogy ezt olyan (csonka) művet, melyet szerzője maga sem tekint rendszeres és minden oldalról jól átgondolt, gondosan élt munkának, s amelyet a bírálat is ilyennek talált: a pályázati feltételek értelmében — melyek absolut „teljes" dolgozatot követeltek — megjutalmazásra nem ajánlhat.

Kelt Budapesten 1890 április 12-én

Vancsa mp.
rendes tag.

Balassa főjegyző
ker. titk.

Jelentés
a „Bézián"-féle pályázatról

A „Bézián"-féle pályázatra: Kiváltatik a physical. Lélektan rendszere a legújabb kutatások alapján" a kitűzött határnapig egyetlen pályamű sincsen. Ez is képzelhető, csonka dolgozat, e mellett annyira hiányait és feltűnésben van kidolgozva, és minden során annyira megtáltatnak a siker és kimerültség nyomai, hogy az első mű, inkább első nagy fáradsággal és gonddal összegyűjtött nyers anyag-halmaz, mint rendszeres dolgozat. Tervezete, és első berendezési részletekbe, mint azokat a kitűzött pályakérdés kívánta, és még ezt sem abban a formában adja, amelyet a pályázat kikötött.

A pályakérdésben egészen világosan ki van mondva, hogy olyan lélektan kívántatik, mely az psychikai jelenségeket, és specialis lélektan ne legyen, hanem a modern tudomány apparatusával kidolgozott, physical. alapokra fektetett lélektan. A pályamű mégis inkább physiologiai mint psychologiai. Ott a lélektani rész, amelyre nézve a tüzetesebb ismeretet kívánta, annyira nyelő a physical. részével fenten, hogy fenti kikelettenek tetszik, hogy jegyzői és azzal foglalkozott volna gyakorlati szempontokkal. Arra nincs szükség a lélektanban, hogy az idegrendszer legrészletesebb analysisével foglalkozzunk. Hanem az a feladat, hogy azokat az idegfunctiókat, amelyeknek kiváló részt jut a lelki jelenségek értelmezésénél — jól kiemelni válasszuk a kevésbé fontosak közül és kellőképen összekapcsolni. Erről pedig szó sincs. Az associatio- és projectio-rendszer szerepe és fontossága sem kellő módon kiemelve, sem megfelelőleg méltatva nincs. Az agyszövet összetétele és szerkezetének kifejtése a lelki élet tüneteire, valamint a physiologiának nagy fontosságú tényei egészben alig jönnek szóba az első műben; a nyers anyag pedig, amely ott összehordva van, sőt több helyütt csak van kivonva onnan keresztülvitt munkából, a nélkül hogy a kitűzött feladat értelmezésére megfelelő módon felhasználtatott volna.

Mindezen nagy hiányok alapján, az osztály — tekintetbe véve még a pályázat utolsó kitételét is, hogy absolut becsű művet kívánt — a versenyes pályamunkálatot nem javasolja.

1890 ap. 12 65 f.

88

1890

Iskola.

Jelentés

a „Bizsán-" féle pályá-

Ezről 1890.

ad VIk.

84
1890

II osztály.

Jelentés

az I. m. ált. közp. tanítóképző

gyakorlatáról.

Jelentés
az Első Magy. Ált. Biz. Társaság pályázatáról.

Az Első Magy. Ált. Biztosító Társaság pályázatára: „Az éjszakamerikai valuta körüli előzményei és pénzügyi eredményei" – két pályamű érkezett. Mind a kettő megfelelően jól oldja meg feladatát, a kitűzött tárgy tárgyalásának terjedelmében mégis nagyban különböznek egymástól.

Az I. jelű „Cleveland" jeligével, első és utolsó ~~fejezet~~ részében kizárólag a bimetallismus kérdésének fejtegetésével foglalkozik, s a mérték nagyobb részében is alig érinti az Éjszakamerikai valuta fejlődésének történelmi előzményeit, hanem csak magát a fejlődést, de csak helyesen tárgyalja. Ellenben a II. jelű „Circulation of the world's money" jeligés pályamű amerikai statistikával, amelynek nemcsak valuta-viszonyait, hanem összes pénzügyi fejlődését is ismerteti. Így, ami az egyik műben hiányzik, az a másikban nagyon is bőven van meg, s ami abban hiányosabb, e mástól mintegy kiegészíttetik: mások a pályakérdés tárgyát (a két mű együtt) kimerítik kellően.

A II. osztály ennélfogva, a pályabírák egyhangú véleménye alapján a jutalomdíjnak a két munka közti egyformán megosztását javasolja.

Jelentés

a „Stróbay-pályázatról.

A magyar tudomány Akadémia 1888iki nagy. gyűlésén ~~a II-ik osztály 10-ik ülésén~~ a következő pályakérdést tűzte ki: „Figyelemmel a jogtörténetre és összehasonlító jogra, fejtessenek ki azon elvek, melyek alapján a hazai viszonyainknak leginkább megfelelő örökösödési eljárás és az annak vezetésére hivatott hatóságok és hatósági közegek szervezete alkotandó volna."

~~Erre a kérdésre pályadíjra~~ Erre a kérdésre két pályamű érkezett, u. m.:

1.) „Delibera diu et cito fac" jeligéjű dolgozat, melynek czíme „A magyar örökösödési eljárás és a hagyatéki hatóságok szervezete."

2.) „Magyarország nem volt hanem lesz" jeligéjű dolgozat, melynek czíme „A magyar örökösödési eljárás tekintettel annak jogtörténetére, az összehasonlító jogra és ujjáalkotására."

A „delibera diu et fac cito" jeligés mű az öröklési eljárás jelen állapotát tárgyalja ugyan, de a jogtörténet és az összehasonlító jog nincs benne tudományosan értékesítve s az elvek közül, melyeket a szervezésre ajánl, kevés fogadható el. Sokszor

triviális, felületes. Sehol izetlen. Akadémia e.
lébe nem való durva jelzőket használ. Hé,
mely állítása tévés ellentmondó. Civilisztikus
képzettség és gyakorlottság nyomai a pályamű
ben nem láthatók, mely képzettség nélkül ön.
álló tudományos bécscsel bíró jogtudomá.
nyi pálya-munka nem készíthető.

A „Magyarország nem volt hanem lesz"
jeligés levelű dolgozat az Akadémia előtt meg.
állható nyugodt hangot követ ugyan, de jog.
történeti vázlata behatló kutatásra nem mu.
tat, s néhol hibás színezést alkalmaz, az ösz.
szehasonlító jogtudományi részt csak kísér.
let s nem befejezett kép. A jelen állapot
feltüntetésénél a nyers anyagot feldolgozat.
lanul nyújtja, a civilisztikus tárgyalási
módszert, mely nélkül akadémiai jó pálya.
munka nem készülhet, mellőzi.

Mindezeknél fogva az osztály a részle.
tes behatló és indokolt szakszerű bírálatok
alapján, a Sztrokay- féle pályadíjat, mely
„csak önálló tudományos bécscsel bíró" man.
kának ítélhető oda, ez alkalommal ki nem
adhatja. Kiadását nem ajánlhatja.

ad 67 f.

90
1890

II Osztály

Jelentés
a „Sztrokay-pályázatról.

ad. 9/f.

91/1890

II. Iktató.

Jelentés

a Dóra-pályázatról

1890.

Jelentés
a „Dóra" pályázatról

„A gabona-határidő-üzlet" címmel kiírt Dóra-díjra három pályamű érkezett.

Az I. és II számú egyformán gyenge dolgozat. Az I-ső 32, a II-ik 17 írott lapon végez a kitűzött kérdéssel, semmiségekben a nélkül, hogy akár csak némi tájékoztatást vagy jelentőségi különbséget nyújtanának a szóban forgó nagy-jelentőségű üzletről.

Egészen más színvonalon áll a III számú: „Erkenntniss der Zukunft im Werth für den Handel" jeligés és 475 lapra terjedő pályamű, mely társaitól már abban is előnyösen különbözik, hogy az angol, francia és német irodalom illető műveit tüzetesen földolgozta, és szakértelemmel birálva, az olvasót irodalmilag is tájékoztatja azon kérdés horderejéről, amelynek tüzetes ismertetését célul tűzi; amelyet gyakorlatilag és elméletileg, az élet tapasztalatai és az irodalom adatai alapján helyesen old meg.

Nem lehet ugyan elhallgatni, hogy bőbeszédű irálya valamint számos ismétlései folytán sokszor fárasztó, s hogy túlbuzgó véleleme helyenként több helyett a pártos fél színében tünik fel; mindezekkel, tekintettel kiviláló arra, hogy a gabona-határidő-üzlet épen csak napjainkban fejlődött ki: az osztály – a birálók egyértelmü jelentése alapján – a III számú: „Erkenntniss der Zukunft etc" jeligés pályamű szerzőjének a jutalom kiadását javasolja.

1870 ápr. 14

66/1.

92

1890

II osztály

Faj-pályázat.

(Tolya Jakab.)

Jelentés

a Fáy-pályázatról.

A pesti hazai első takarékpénztár Fáy-alapítványából 2000 ft volt kitűzve „Irodalmi Váltáj" czímű pályakérdésre, amelynek kidolgozását az Akadémia II osztálya, nyilt pályázat útján Pólya Jakabra bízta.

A beküldött pályamű, a bíralók megegyező ítélete szerint mind alak-, mind tartalomra nézve megfelel azon követelmények-nek, melyeket a bíralók a tervezet tekintetében megjelöltek.

A II osztály ennélfogva Pólya Jakab tőkéjére a kitűzött jutalomdíj kiutalványozását kéri a jóváhagyás végett.

1890 okt. 15 581.

93

1892

A m. k. Akadémia
II. ik Osztályához

Tisztelettel!

Dr. Kőszeghy Sámuel akad.
r. tag

A „Természettudományi, Természettudományi Közlöny és Hoffmann Ede Specifica, tud. Közlöny dolgozatát

Tisztelt Osztály!

Hoffmann Pál okod. l. tanár a Specificatio,
ról értekezett az osztálynak 1890 április 14-i tartott
üléséről. Ez az értekezés, mint tanulmány minden
formai tekintetében olyan becses, hogy birálati
fenntartásommal előterjesztem nyomtatási ügyben
24-ik § c. pontjának alkalmazását.

Budapest 1890 április 15.

Tisztelettel

Vécsey Vilmos
okod. rendes tag.

94

1880

A magyar tud. Akadémia nemzetgazdasági és statisztikai bizottsága

527/1890

Tekintetes II. osztály!

Van szerencsénk a Dóra Szilárd díjra és az első magyar ált. biztosító társaság díjára kitűzendő pályakérdések javaslatait a nemzetgazdasági és statisztikai bizottság f. hó 12-én tartott ülésének határozata alapján tisztelettel f alatt ideirva azon megjegyzéssel megküldeni, hogy a bizottság az Akadémiai Értesítő 4. füzetéből a március hó 31-én tartott összes ülés 95 sz. alatti megállapodásáról értesülvén, hogy a magyar kereskedelmi csarnok Széchenyi adománya" a kereskedelmi szótár nyomatási költségei hiányla-
y nak fedezésére fog fordittatni: a bizottság ezen díjra vonatkozólag pályázati javaslat előterjesztését szükségtelennek tartotta.

Budapest 1890. április 16.

A nemzetgazdasági és statisztikai bizottság

Ferenczfalussy
h. előadó

Rautz Gyula
elnök

A magyar tudományos akadémia
tekintetes második osztályának

Budapesten

1890 ápr. 20 71/h.

95
1890

Jelentés
az I. m. állt. Bizt. Intézet
pályázatáról.

Jelentés

az Első Magyar Ált. Biztosító Társaság díjára beküldött pályázatokról

Az említett Társaság által kitűzött 500 frtnyi díjra pályázatképpen volt kiküldve „A Egyesült-Államokbeli valuta rendezésének előnyei és pénzügyi eredményei".

A kiküldött pályamű értelmében két I díjam, 200 kis negyedrét lapon „Cleveland" jelige alatt; a II díjam 18 nagy negyedrét lapon Hoffath jelige alatt, melynek kezdete: „A wise ordering of the world's money is one of the greatest objects that can engage the attention of mankind. . . ."

Minthogy pályamű megítélésében jól oldja meg feladatát, s az irodalmi részben is megkívánt tekintetben is megfelelhetően egy magától áll: A kitűzött kérdés tárgyalásának lényegében megis mérsékben különböznek egymástól.

Míg nevezetes az I. pályamű a dolgozatnak kisebb felében kizárólag a bimetallismus kérdésének fejtegetésével foglalkozik, sőt ennek is inkább európai, sőt Amerikára, mint Északamerikára nézve; a másik nagyobbik felében ismét helyesen veszi előtárgyát a valuta fejlődését Észak-Amerikában is, bár ennek történelmi előzményeit csak nagyon röviden, a be nem avatott olvasóra nézve alighanem kielégítően, tárgyalja.

Ezzel szemben a II. pályamunka tisztán Észak-Amerikára szorítkozik, de ennek ismét nemcsak valutaviszonyait, hanem főképen pénzügyi fejlődését, még a függetlenségi háború előtt. Először is ismerteti.

Jelentés

az Első Magyar Ált. Biztosító Társaság díjára kitűzött pályázatokról

Az említett Társaság által kitűzött 500 frtnyi díjra pályázatképúl volt kitűzve: „Az Egyesült-Államerikai valuta rendezésének előnyei és pénzügyi eredményei."

A bírálóra két pályamű érkezett be. Az I jeligére, 230 kis negyedrét lapon „Cleveland" jelige alatt; a II jelige 181 nagy negyedrét lapon Hoffath jelige alatt, melynek kezdete: „A wise ordering of the world's money is one of the greatest objects that can engage the attention of mankind. . . ."

Mindkét pályamű megfelelően jól oldja meg feladatát, s az irodalmi részben is mindkettőben egy magasságon áll. A kitűzött kérdés tárgyalásának tényezőiben mégis mindenben különböznek egymástól.

Míg nevezetes az I. pályamű a dolgozatnak kisebb felében kizárólag a bimetallismus kérdésének fejtegetésével foglalkozik, sőt ennek is inkább európai, sőt Amerikára, nevezetesen a Unió másik nagyobbik felében ismét helyesen nem előtárja az, valuta fejlődését Egyesült-Államokban is, bár ennek történelmi előzményeit csak nagyon röviden, a be nem avatott olvasóra nézve alighanem kielégítően, tárgyalja.

Ezzel szemben a II pályamunka tisztán Egyesült-Államokra szorítkozik, de ennek ismét nemcsak valutaviszonyait, hanem ezek pénzügyi fejlődését, még a függetlenségi háború előtt. időktől is ismerteti.

Egyik, a II fõmûnemû, adott
törvénykönyvkivonatok hasz-
nálja ki, elég jó statisztikai anyag-
gal illusztrálja tárgyát; a má-
sik, vagyis I fõmûnemû munka, in-
kább irodalmi forrásokból
merít, de némileg szubsz-
ranciálisabban is dolgozza fel tár-
gyát.

Az általános itélet önként adja
magát, hogy a két egyik mun-
kának kiánycsabb, a másik mind-
egyik kiegészítésre. Minthogy pedig
mindkét mû belső becsére nézve
alig különbözik egymástól a bírá-
lók egyhangú véleménye adja
perjére, hogy a díj ~~megosztassa~~ a
két pályamunka között egyen-
lően megosztva adassék ki.

Végül ke pedig bírálóknak azon
itéletökben, az a kéret is, hogy a
pályatételnek teljesen megfe-
lelő mû akkor tekintessék,
a két ismeretlen szerzõ mûvét
egymásra olvasztva együttes mun-
kában jelentkezne meg, a mikor is
egyik kiánycát a másiknak elő-
nyei kiegészítenék.

Hogy pedig ebbeli eljárásunkban
a pályázók gátolva ne legyenek,
ezért is ajánljuk alulirottak
a pályadíj megosztása kiadását.

Budapesten 1890 április 17

Kautz Gyula
m. k.

Lotz Károly
m. k.

Kautz Gyula
v. k.

~~Bírálat „A XVII. és XVIII. századbeli angol moralisták~~
~~elméletének kritikai ismertetése" az I. k. pályamúvről, melynek~~
~~jeligéje Lic. de off. l. 1. „Quod vos dicimus etiam in a multo laudabile~~
~~laudabile esse rectum".

2.

II.

A pályamű tárgya kétszeres angol moralistát tárgyal: Bacon, Hobbes, Cudworth, Locke, Cumberland, Shaftesbury, Clarke, Hartley i Paley erkölcstani nézeteit. Három moralistáról az elmúltban azt mondja, hogy műveikhez a terminusig nem jött; ezek More, Butler, Price. A többiekről nem tud semmit. A helyett mellőzték Közt van az ifjú erőket Mandeville, Wollaston, mind a skótok, Adam Hutcheson, Hume, Adam Smith, hogy vak a többeket említsem. Hogy miért lehet ezek nélkül az angol moralisták történetét megírni, mindenki érthetetlen előtte. Úgy tetszik a skótokat nem nemzetsége az angolokhoz a rokonsága? Az a körülmény, hogy Hume-ot (egy tekintet) a rokonság vezeti, mintha (Hume-nak) Kantnak semmi köze nem volna az angol moralistákhoz, valóban a mellett szól, hogy a rokonság nem szorítja a skótokat az angolokhoz. De ezzel általános filozófiai tájékozottságát vagy figyelmének mutatja be, hogy lehetetlen tőle a kitűzött feladat megoldását várni.

A pályamű részletei - fájdalom - helyes mértékben egészítik e feltevést. A rokonság nagy gondolommal dolgozik, értelmes főnek mutatkozik, kiben az elsőbb ítélőerő nyomára is akadunk. De filozófiai, történelmi képzettsége igen gyenge, sőt hiányos ember, nem tudós; talán finom ember, ki még nem ismerte e feladat megoldásának feltételeit. Három feltétel egyiben mellőzhetetlen volt. A ki az angol moralistákat akarja tárgyalni, annak ismernie kell az ethica történetét, az angol filozófiai gondolkozási fejlődését, az angol nemzet történetét a XVII. és XVIII. században. Hogy egy ismerete alapján ítélhessük meg helyesen az angol moralistákat az ethikai tudomány, az angol gondolkozási, az angol nemzet szempontjából; csak az ismeretek segítségével illeszthetjük be a az egyes jelenségeket abba az összefüggésbe, melyben találtatnak. Az ethika nem közömbös az angol moralistákkal, s ezek elméleti összefüggnek az angol nemzeti élettel általában.

Mindenről a mi nyelvünkről jó sokszor. Tellenyi, hogy
minden vezeték nélkül, Bacon-nel kezdi a tárgyalást.
később, Locke-nél ontológiával a moralistákat, de ez az egység
más legyen primitív. Bemutja a moralistákat valóságukra és
konzervatívokra, (minden megokolás nélkül) ez minden! Sokat semmi hátter, az egység
semmi kapcsolat. Tehát gyönyörű van jó, a kik hisz csak
akkor hit a jóról összefüggést, ha az egyik a másik ellen
polemizál. Milyen Bacontól áttér Hobbes-re, azt mondja, hogy
az első Angliának legnagyobb államférfiú világában, Hobbes pedig a
legmélyebb megvetést, legvegyérzelmességgel kitüntetett. „Semmi más
okot nem hozok fel e rend mellett." (!). Hogy ez angol moralisták
igazságos ellenzést mutatnak, ez tellenyi fejtegetései sorban állanak,
így hibásak alig sejti. Így nem lehet historiát írni. Ez excerptumok
gyűjteménye, nem tudományos dolgozat.

A nagy gondolkozás és lelkiismeretes munka elismerésre méltó.
Tenyleg a forrásokból merített, elolvasta az illető írókat sőt
valahogy műveit, minden után pontosan hivatkozik az illető helyekre,
legtöbb minden után a hol utóira nézhetem, pontosnak találtam ellenőrzést.
Följegyzéseket, mai írónak e korra vonatkozó tárgyalásait
nem is egy olvasott. Minden dolgot és lewis-t ismer, a
mellékelten Wundt-ot, Whately-t, az Ueberweg sorozat eg.
értekezést. Nagyon is szeretni akart benni, nem törődik azzal,

mások mellett tárgyalták a theisták. De ennél sem azután,
hogy elvadásra szavaztak, egyes helyekkel többször is ütöz, de
igazán valóban nem tudja elvárni a moralisták nézetét.
Mellékes sorozatból kimaradt, futtában nagyon is rövidre fogal-
mazott. Bacont kaptam tegnap tárgyalva (az egész mű 300
lap), Lockot 22 lapon. De két valami 24 lapon foglal-
kozik azzal a kérdéssel, hogy Bacon elválasztotta-e a morált
a vallástól, a miért, mondhogy Bacon egyáltalán nem foglal-
kozott semmiképen az ethikával, semmi jelentőséget nincsen.
Így gyűrűl a gyenge tudományos módszer nélkül sokszor.
Lépésről lépésre keresi utját. Tudományokat ír, gyűjtőt, polemizál,
de nem fejtegető, nem magyarázó. Minden moralistáról ír egy „mél-
tatást"; ezek a méltatások többnyire felesleges az illető írókkal,
kiknek működéséről ki akarja mutatni, hogy ellenmondásba keveredik
maga magával, nem érti maga magát, a mi ugyancsak elvárási és
nak ok annak engedtető meg, a ki a történeti módszer lényegében
igazán járatos, az írókat sokkal jobban érti, mint ők magukat
értették magukat. A mint az a gyenge él e módszerrel, a tanuló
nálunk (nem egyedülálló) elbizakodottságának tényét. Alig van
a tárgyalt írók közt egy is, kit igazán megértett volna. Bacontól
nem tudja megkülönböztetni a francia életbölcseletet, Hobbes-ban az erőt,
Cudworth-ban a platonizmust, a minőt sejteni sem, Locke-ban

~~Gyűjt. op. 18~~

96

1890

a lélektani elemzést, Shaftesburyben az esthéticai érzést,
Clarke-ban morálfelfogásának világosságát általános fényképpel
Hartley-ben az asszociatio elméletének eredetét, mely
az ő nézete szerint nem új semmit, hanem csak egy régi
helyet a filozofia történetében. Részletesebben ír egy gyanúsak, mint
képzeli. Paley-ről például a következőket mondja. „Az olyan
író, ki ismert igazságok daczára nyiltan kimondotta azon
meggyőződését, hogy a nevek kényszerű egyezménye
nyomán van az ismeret kiindulva, az olyan írót nem lehet
egyszerű kompilátor" (284 l). Ki értett az elhunyt gyanúsak?
Mintha mégis gyanúsak volnának? Paley tárgyalásának végén
persze kitűnik, hogy alig van valami benne, a mi ne lenne el-
lenmondásban, a mit Cumberland, Locke és Hartley előtte
mondottak.

Mindezek alapján kénytelen vagyok kijelenteni, hogy a
„pályamű" nagy de mérsékelt, kétkedés nem érezhető, tájékozottsága
igazságos elismerésre. Ha pedig ennyi igaz, akkor vissza-
tartásról ~~szó~~ részletesebb fejtegetés elé. De ez a mű-ve
tudományos művelettel nem mérhető. Igyekeztem, de talán
ezt megkísérthetjük; a jutalom kiadásáról egyáltalán nem
lehet szó.

Budapest 1890. április 17.

Alexander Bernát.

IV 12 1890

Tekintetes osztály!

Van szerencsénk a Rózsay pályázata beérkezett ajánlkozási okirat illetőleg véleményünket a következőben előterjeszteni.

A nyilt pályázatra 3 ajánlat érkezett be; az egyik Kaiserwasser L. Jenő nevelő magántanárától, a ki megadja orvosi oklevelét, hogy rendelkezik különbség van az „ellenszerrel (allopathicus) a homoeopathicus) között" s ezt úgy akarja megfejteni; illetőleg megírni, hogy az összes hazai, valamint a külföld vezetőségeinek körleveleiből beszerzett tudományos, periodice megjelenő adatokat, másrészt pedig orvosi szaktekintélyek munkáiban foglalt véleményeket kritikailag használja fel; különösen egyúttal, hogy az élettani törvényeket is tekintetbe vegyük.

A második pályázó S. Konrád Jenő, a nagyszebeni orsz. tébolyda igazgató főorvosa, a ki „a rendellenes koponyaalkat szerepe az elmebetegségben" című dolgozat megírására vállalkozik, önálló vizsgálatai alapján, a melyeket már egy év óta kezdett meg s jelenleg is folytat. E célra méréseket tesz épp elmebetegeken és pedig magyarokon (székelyeken), szászokon és románokon, a melyméréseket úgy a test hosszasságára, mint annak kerületeire, valamint a koponyára is vonatkozólag s ezenkívül e méréseket pályázó táblázatos kimutatásba foglalni s a kapott eredményeket statisztikailag, ezeket, az egészségesekén nyert adatokkal összehasonlítani s adataiból következtetéseket vonni le.

Végül a 3-dik pályázó S. Udránszky Lajos

egyetemi tanársegéd, a ki a vesztőségre vonatkozó chemiai vizsgálatok tételére vállalkozik s feladatát a következő képi megoldhatni:

A vesztőségben pusztító, valamint a vesztőség ellen eredményesen sikeresnek tett állatok idegállományát és hasonlóan az egészségesét is chemiailag vizsgálva, ezek között a különbséget igyekszik első sorban kimutatni, kijelölve a módszereket is, a melyekkel azt elérhetőnek tartja. E mellett mikrochemiai vizsgálatokat is akar eszközölni, azután pedig az állati anyagokban esetleg foglalt fermentumokat és ptomainokat vizsgálná meg, vagy is kutatná azt, vajjon mutatkozik-e a szervekben valamely specificus, physiologiai szempontból actiu anyag jelen? A fermentumok elválasztására több megtevő módszer szerint kíván eljárni s a Baumann és általa ajánlt módszert is megkísérlené. Feltéve továbbá, hogy valamely fermentum- vagy ptomain-féle testet sikerülne kísérlet előállítania, azok physiologiai hatását élő állatokon tanulmányozná s eredményre jutva feldolgozná a kísérleti állatok egyéb szerveit is, nevezetesen a hasnyálmirigyet és a nyalmirigyet is, a felett pedig van, hogy kiterjedt körű boncolás végén a vírust magukban felhalmozni.

Kísérleti állatokul első sorban kutyákat és házi nyulakat kíván használni s kijelenti, hogy őt a kísérleti anyaggal az egyetem általános kórtani intézete látja el s a kevesebb intézet és a pasteur-intézet is rendelkezésére áll, míg a vegytani vizsgálatokat az I. belgyógyászati klinika jól berendezett laboratoriumában, a hol tanársegéd, fogja végezni. —

Alulirott bizottság, a három pályázó által benyújtott tervezetet bekatott tanulmány alá vetvén s a pályázók anyagát, eszközeit és személyiségük nyomatékát is szemlegelvén: egyhangulag abban állapodott meg, hogy: mert Konrád Jenő, bár érdemes ajánlata inkább az anthropologiára van nagyobb befolyással,

mint az orvostanra, de a vesettségre vonatkozó kutatások az emberiségre közvetlen hasonmal is járhatnak; azonkívül minden fertőző" betegségre nézve ép[illegible] az ilyes vizsgálatok, a minőket Ostrányky László tervez, actualisak és igen fontosak, bárha azok negativ eredmények mellett bármily csekély positiv eredménnyel járhatnának is, de nagyobb kutatmányos apparatussal és készültséggel oldhatók meg; végül, mert Ostranszky e díjjí működése és tudományi munkássága, valamint kitünő" szakképzettsége is vizsgálatait illetőleg a legnagyobb reménnyel tölti el alulirottakat: Dr. Ostránszky Lászlót" az idegrendszernek a vesettséggel és az az ellen való küzdelemmel járó vegyi változásai" czimü dolgozat megtételével s megirásával bizza meg; megjegyezvén, hogy Szaszvárosi" Dr. Leo" nevelő" magántanári" ajánlatát nem támogathatja, mert az általa felvetett kérdés maga nem könyvekből és mások müveiből compilatio utján fejtheto" meg, hanem önálló búvárlatok alapján s ehhez a búvárlatra képességen kivül sok szakképzettség is kivánt, minden eredetiség az illető" de okmányilag nem bizonyítja, de alulirottakat közelebbi ajánlóra ebbéli ismeretei nem ismeretesek; végül, mert maga a felvetett kérdés is alulirottak nézete szerint túlhaladt álláspont.

Kelt Budapesten 1890 április hó 18-án.

Ivelo Jónás
biz. elnök.

Stanhoffer Lajos
biz. jegyző.

Högyes Endre
biz. tag.

III oszt. 1890 április 21. A Érdek.
3. pont.

97
1890

Bizottsági jelentés
a Rózsay-féle
pályázatra beérkezett
ajánlatokról.

beterjeszti

a M. tud. akadémia III. osztályának:

a kiküldött bizottság.

Biz. elnök: Fodor József r. tag.
Biz. tagok { Körösy Endre r. tag
Thanhoffer Lajos l. tag.

4 drb. mellékletel.

II 18

KIR. MAGY.

TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT

TITKÁRI HIVATALA

BUDAPEST

V. kerület, Eötvös-tér 1. sz. II. emelet.

Nagyrágos Elnök Úr!

Legnagyobb sebességgel teljesítvén felszólítását, egész terjedelmében leforditottam az Akadémiának ezúttal irományát. Ha még valamire szükség volna ez ügyben, méltóztassék velem rendelkezni.

Budapesten, 1890. április 23-án.

Nagyrágodnak

legalázatosabb szolgája

Dapey Lajos

A bejelentett előadások
referátumok jegyzéke.

SPIS REFERATÓW

zgłoszonych

NA DRUGI ZJAZD HISTORYKÓW POLSKICH

we Lwowie.

---

1. **Prof. dr. Władysław Abraham** ze Lwowa:
   O potrzebie krytycznego wydania średniowiecznych pomników ustawodawstwa Kościoła polskiego.
2. **Prof. dr. Oswald Balzer** ze Lwowa:
   W sprawie wydania zbioru średniowiecznych ustaw polskich (Corpus iuris Polonici medii aevi).
3. **Dr. Bronisław Czarnik** ze Lwowa:
   Literatura w Galicyi od czasu jej zajęcia przez Austryą; co na tem polu zrobiono i co jeszcze należałoby zrobić.
4. **Alexander Czołowski** ze Lwowa:
   O położeniu starego Halicza.
5. **Dr. Bronisław Dembiński** z Krakowa:
   Kwestya soboru narodowego w Polsce w wieku XVI.
6. **Dr. Włodzimierz Demetrykiewicz** z Krakowa:
   Sprawa urzędów konserwatorskich w Galicyi; obowiązki, środki działania i prawa konserwatorów, oraz ulepszenia, jakich w tym względzie żądaćby należało.
7. **Tadeusz Dowgird** z Warszawy:
   Przegląd badań pamiątek z czasów przedhistorycznych, dokonanych w ostatniem pięćdziesięcioleciu na Litwie i Żmudzi.
8. **Dr. Bolesław Erzepki** z Poznania:
   O potrzebie zbiorowego i poprawnego wydania traktatów zawartych przez Rzeczpospolitą polską.

9. **Dr. Ludwik Finkel** ze Lwowa:
   Jakiego podręcznika historyi polskiej koniecznie nam potrzeba, i jaką drogą dojść do niego?
10. **Wojciech Gerson** z Warszawy:
   Nieprzerwalność uprawy sztuki w Polsce.
11. **Alexander Jabłonowski** z Warszawy:
   Wołoszczyzna, Mołdawia i Multany.
12. **Dr. Maxymilian Kawczyński** ze Lwowa:
   Etymologia jako środek pomocniczy w badaniach historycznych.
13. **Dr. Wojciech Kętrzyński** ze Lwowa:
   O ludności miejskiej w Polsce pod względem narodowości.
14. **Dr. Józef Korzeniowski** z Krakowa:
   Stan i program wydawnictw źródłowych XVI wieku.
15. **Prof. Tadeusz Korzon** z Warszawy:
   Wady historyografii naszej w budowie dziejów Polski.
16. **Dr. Stanisław Krzyżanowski** z Krakowa:
   O zadaniu paleografii i dyplomatyki wobec historyi polskiej i historyi prawa polskiego.
17. **Prof. dr. Ludwik Kubala** ze Lwowa:
   O wydawnictwie źródeł XVII wieku.
18. **Leonard Lepszy** z Krakowa:
   O potrzebie zajęcia się zebraniem i wydaniem słownika wyrazów technicznych polskich, odnoszących się do sztuki i rękodzieł z nią w związku stojących, tudzież jakie byłyby zasady takiej pracy i czego od niej wymagać należy?
19. **Tenże:**
   O potrzebie publikowania pieczęci miejskich i cechowych, oraz stanowisko i ważność numizmatyki i sfragistyki dla historyi ogólnej, a zwłaszcza w dziejach sztuki.
20. **Prof. dr. Anatol Lewicki** z Krakowa:
   Jakie prace do dziejów XV wieku byłyby najbardziej pożądane?

21. **Prof. dr. Xawery Liske** ze Lwowa:
W jaki sposób dałby się rozbudzić i rozwinąć ruch naukowy na prowincyi?

22. **Dr. Władysław Łebiński** z Poznania:
O potrzebie systematycznego opracowania osobnej nauki starożytności polskich.

23. **Prof. Władysław Łuszczkiewicz** z Krakowa:
O potrzebie i środkach obudzenia żywszego interesu dla prac w zakresie historyi sztuki.

24. **Zygmunt Miłkowski** z Genewy:
Rusini — mężowie stanu.

25. **Dr. Fryderyk Papée** ze Lwowa:
Najważniejsze dezyderaty odnośnie do dziejów Rusi Czerwonej za czasów Rzeczypospolitej.

26. **Prof. dr. Roman Pilat** ze Lwowa:
Zalety i niedostatki najnowszej krytyki historyczno-literackiej.

27. **Dr. Antoni Prochaska** ze Lwowa:
O wydawnictwie pomników dziejopisarstwa litewsko-ruskiego.

28. **Prof. dr. Józef Przyborowski** z Warszawy:
Chronologia zabytków przedhistorycznych w Polsce.

29. **Dr. Alexander Rembowski** z Warszawy:
Czy Ostroróg pisał swój traktat w wieku XV czy XVI?

30. **Antoni Ryszard** z Krakowa:
Moneta obca w Polsce.

31. **Prof. dr. Alexander Semkowicz** ze Lwowa:
O potrzebie i sposobie wydania dyplomatów oraz innych ważniejszych źródeł, znajdujących się w miejskiem archiwum we Lwowie.

32. **X. dr. Eustachy Skrochowski** z Krakowa:
Sprawa zakładania muzeów dyecezyalnych zabytków sztuki i przemysłu artystycznego, ich potrzeba, cel, korzyści i program.

33. **Prof. dr. Stanisław Smolka** z Krakowa:
O pracach w przedmiocie dziejów Unii Korony z Litwą.

34. **Prof. dr. Maryan Sokołowski** z Krakowa:
O znaczeniu i potrzebie badań dotyczących historyi handlu w Polsce.

35. **Maurycy Stankiewicz** z Krakowa:
W sprawie gromadzenia materyałów do dziejów piśmiennictwa litewskiego.

36. **Dr. Leon Sternbach** ze Lwowa:
Wpływ poetów greckich na literaturę polską XVI i XVII wieku.

37. **Ernest Sulimczyk Świeżawski** z Warszawy:
O związku niektórych zjawisk ekonomiczno-społecznych z dziejami politycznemi byłej Rzeczypospolitej.

38. **Prof. dr. Stanisław hr. Tarnowski** z Krakowa:
O charakterze literatury politycznej polskiej XVII wieku.

39. **Kazimierz Waliszewski** z Paryża:
O nieprawidłowości naszego ustroju politycznego i jej przyczynach.

40. **Wincenty Juliusz Wdowiszewski** z Krakowa:
Jak przyspieszyć zebranie materyału archiwalnego do dziejów sztuki w Polsce?

41. **Dr. Stanisław Windakiewicz** z Krakowa:
Znaczenie szkół i uniwersytetów dla umysłowości polskiej wieków średnich.

11 23

3881

86

Bíráló jelentés

A Sztoka-alapból a következő pályakérdésre „Fejtessék ki statisztikai adatokkal bizonyítva, a részes italokkal való visszaélésnek befolyása a bűntettek szaporodó számára. Adassanak elő a társadalmi kórállapot megszüntetésére, vagy legalább enyhítésének legczélszerűbb módjai, törvényhozási útján és azon kívül." beérkezett egy pályamunkáról.

Vannak kérdések, melyeket teljesen kielégítőleg csak statisztikai alapon lehet megfejteni és ha ez alap hézagos vagy ingadozó, már eleve kívan zárva a megoldási siker. Az alcoholismus kérdését is ilyennek tartjuk és tudván azt, hogy hazánkban ebben az irányban mily kevés adat áll rendelkezésre, megvalljuk, hogy erős kétellyel tekintettünk a jelen pályázat eredménye elé. Az egyetlen beérkezett pályamunka aggályainkat megkétségtelenül igazolja és gyakran éreztük művének olvasása közben, hogy a kitűzött kérdés tudományos megoldását statisztikai előmunkálatoknak és legalább is nagy speciális adatgyűjtésnek kellett volna megelőznie. Ez a bírálókat kissé kényes helyzetbe hozta, mert vagy nem alkalmazhatunk a munka megbírálásánál abszolut mértéket, vagy pedig lehetetlent kívánva, átlépnők a méltányos igazságosság határait.

„Az alkoholismus veszélyeinek orvoslási módjáról" czímű és Ruskinból vett „Akár állami, akár magángazdaságról legyen szó, nem az a nagy kérdés, hogy mennyi pénz van zsebünkben, hanem hogy mit vegyünk rajta és mint használjuk" jeligével ellátott pályamunka szerzője a kérdést, a mennyire a források hézagossága és elégtelensége engedte, alaposan tárgyalja. Látókörét a kérdés behatóbb tanulmányozása szélesbé, itéletét a gyakorlati tapasztalok élessé tették és munkájából egyaránt kitűnik a humanus emberbarát és a józángondolkozó képzett szakember. Bár, hogy nem foglalkozik szerzőnk kimerítőbben a „részegség" kérdésének tisztán büntetőjogi problémájával. A rendészeti kérdések mellett tüzetesen és rendszeresen kellett volna felölelnie azt a legnagyobb tekintélyek által napirendre hozott kérdést, miként kell helyesen a tettes büntetőjog rendszerébe illeszteni a „részegség" tiltott állapotát. Kevés figyelmet fordít szerző arra a nagy irodalmi mozgalomra, mely a büntetőjogi beszámítás tanával szemben egészen uj követelményekkel lép fel épen a „részegség" kérdésének szempontjából. A munka hibái egyébiránt főleg a humanismus túlhajtásából származnak. A nemes harag, melyet az emberiséget anyagilag, szellemileg és erkölcsileg megrontó iszákosság ellen

érez, szokszor túlzásokra ragadja és ítéletét befolyásolja. Az ily felbuzdulások irályának sem szolgálnak előnyére, mert ily alkalommal vagy üzletlen képletekre, vagy szinfalhasogató páthoszra ragadtatja magát, melynek elvezhetetlensége sok helyütt a nyelv tökéletlensége csak fokozza. Az író művészetével épen nem rendelkezik a szerző. Előadása többnyire hosszadalmas, tejengős és szabatos csoportosítás helyett örökös ismétlésekkel találkozunk nála.

Daczára azonban ezeknek a fogyatkozásoknak, szerző derék munkát végzett. Az alkoholismust nálunk ily kimerítően még senki sem tárgyalta és a szeszes italokkal való kereskedés rendezésének kifejtésével, valamint a külföldi törvényhozási intézkedések bírálatos megismertetésével, valóban jó szolgálatot tett a hazai szakirodalomnak és midőn az alkoholismus terjedésének legfőbb gátját a szeszes italokkal való kereskedés megfelelő szabályozásában látja és az engedélyezési rendszer mellett foglal állást, egészen helyes úton jár.

Behatóan ismerteti szerző a társadalom hatáskörét és az alkoholismus veszélyének lekűzdésére irányuló egyesületi tevékenységet is. Szóval a kérdést minden oldalról megvilágítva állítja elénk s biztos kézzel mutat rá a módokra és eszközökre, melyekkel népünket és társadalmunkat meg lehetne menteni attól a kárhozatos süllyedéstől, mely az alkoholismus elmaradhatlan következménye.

Mindezeket tekintetbe véve, a jutalmat a beérkezett egyetlen pályamunkának kiadatni ajánljuk, Világos kikötésével annak, hogy szerző a munkát irály tekintetében alaposan átdolgozza, az ismétléseket minden esetre kikerülje és lehetőleg figyelmet fordítson az utolsó években közzétett kiváló irodalmi termékekre és tudományos-egyesületi mozgalmakra is, melyek közül csak a nemzetközi büntetőjogi egyesület és a nemzetközi börtönügyi congressus működését említjük fel.

Budapest, 1890. április hó 23-án

Ferenczy István
l. tag.

K. Wlassics Gyula
l. tag

1890 évi ápr. 27.

99

1890

A Szerkay-pályázat

(alkotmány)

bírálati ívtervéze.

100
1890

Az $1889\frac{9}{90}$:ki Nádasdy pályázatot nagy mértékben silánytalan volt. Tel-
jesen értéktelen vagy igen csekély értékü mások pályaturak, annyi-
ra, hogy oly mü is csak kivétel akadt, a mely nemi figyelmet
érdemel. Ilyen a [illegible]. A tanitó czimü, a mely tulajdonkép nem
egyéb, mint egy falusi tanitó rajza gyermekeitől egész addig,
a mig egy rossz tanitóság helyett jobbat kap. Az apróságok
rajzban itt-ott egy-egy jó vonást is találhatni, de az egész minden
költői alakitás nélküli mü, melynek tulajdonképi nincs tar-
talma. Szélesen is hosszan leirt értéktelen események sille-
rére áll, melyeket folytatni lehetne egész addig, a mig hir-
telen vagy öreg korában meghal.. Az I. számut Ogrow Istvánt
festi vagy öreg korában meghal, de ezután ebből áll egész
eredeti.

A jutalom kinek adását javasolom.

Buda-Pest 1890. április 25.

Gyulai Pál
r. tag

1890. április 25. Vadon országgyűlésekről.

Jelen voltak: Elnök: Zichy Antal. Titkár: Gyurkai Theodor, Bartal, Lehr, Szavas, Szigeti, Pech, Zichy Antal, Wolf.

Jegyzőkönyv hitelesítése.

Főispáni jelentései: Arbótt: A kanyúgás ellen megtett intézkedésről.

Kalocsa-Bajor: Markalf.

Ez utóbbit Lehr [illegible] felszólalása folytán

A kiküldött bizottság jegyzőkönyvének felolvasása.

Szilády Áron előadása Szinyei Józsefről.

Helyben hagyják.

Miniszteri átirat a görög fordítási ügyről.

Előterjesztetik a Ctsz. pénzügyi Bizottságban.

Arbótnak az engedély megadatik.

Mikszáth bírálata.

Irodalomtörténeti (Semsey-) kérdés. Beöthy fele elfogadhatóság

Hunfalvy

Schedel

Simonyi

Index kivánatok nincsenek kiadványhoz.

Indra proponált elfogadtatik

101

1890

IV 25

1890 maj. 2

72 f.

102
1890

248.

Kürt czikk

a M. Tud. Akadémia 1890. április 28-án tartott összes ülésének jegyzőkönyvéből.

114. A főtitkár bejelenti B. Orbán Balázs t. tagnak a „Székelyföld leírása" czimű nagy munka szerzőjének 1890. április 19-én bekövetkezett elhunytát.

Az Akadémia fájdalmas részvéttel veszi tudomásul buzgó tagjának elhunytát és felhívja a II. osztályt, hogy emlékbeszéd tartása iránt határozzon.

Szily
főtitkár

Kiírt czikk

a M. T. Akadémia 1890. április 28-án tartott ülésének jegyzőkönyvéből

119. A lengyel történetirók egyesü-
letе meghivót küld, részletes programmal
együtt, az 1890. julius második felében, Lemberg-
ben tartandó nagygyülésére.

Kiadatik a II. osztálynak.

Fejér
főtitkár.

1890 maj. 2

73 §.

103

1890

240.

103

1890

A lemberg történetirók Lembergben tartandó második gyülésének bizottsága.

Tekintetes Akadémia!

Az 1890-ik évi julius hó második felében Lemberg-ben fogják megtartani a lengyel történetirók második gyülését, a melynek czélját s egyuttal müködése programmját vázlatosan kifej-teni az ide czélzó felhivás.

A gyülés bizottsága a legszivesebben kéri a tekintetes Akadémiát, hogy e gyülésen részt venni szíveskedjék.

A gyülésre vonatkozó minden részletesebb fel-világositással a legnagyobb készséggel szolgál dr. Balzer Oswald, a bizottság titkára, ki Lembergben, ulica Zimorowicza, 7. szám alatt lakik, és a kinek czimére megkeresések intézni minden érdeklődést, vagy tudakozódást.

A lengyel történetirók második gyülése bizott-ságának nevében

Dr. Balzer Oswald k. k.
titkár.

Dr. Liske Xavér sk.
elnök.

A görög művészet.

(Gomperz. Platon mint Künstler).

Szerző kézirata végén tartalom-mutatót ír, a melyből az olvasó látja, hogy az előtte levő kötetnek a tervezett műnek csak felét adja; a második pedig „a Sokratesi és Platói iskola", mely megjelenendő, mely — az Aristotelesi theoria által — az egésznek tulajdonképen főrészét fogja képezni.

Kérdés: ezen egészből tudósításomnak a munka folytatásával a mutatott terv szerint, habár ehhez, szükség szerint, változtatni fogna is szerző? E kérdésre a biztató feleletet a kész részből merítem.

A mű szerzője nagy jártasságot bizonyít az idevágó irodalomban, de jártasságot mutat a hellén irókban is, különösen Platóban, ki ebben főszerepű, valamint a még készítendő részben Aristoteles lesz az.

Hogy a görög iróknak a szónak szoros értelmében vett esztheti-kát nem fogtak fel, bizonyítja az a tény, hogy ezen tudománynak neve is csak a mult században a németek körében támadott. A görög philosophia, különösen Platóé a τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀγαθὸν keresése. De mint szerző helyesen mondja, a görög szellem az egész ó-korban egyedüli művelője az esztetikának.

Szerző „a közöny és a művészetekre vonatkozó-lag lassankint kifejlődő" reflexiós eredetét és útját nyomozza" (p. 12.); s bár könyvének Ster-nemnt, „nemcsak az esthetikai elmélet csúcspont-jait fogja bejárni, hanem minden nézetet re-gestrálni, mely az esthetika körébe vág és némi jelentőségre tarthat számot". (p. 16. 20)

Én örömmel olvastam el a tanulmányt, mely különösen a jelen magyar keresztek kö-zött idejében a görög tudomány, vagy inkább a görög nyelv-tanítás és nyelvtanulás ellen, jól esik; egyszersmind bizonyossággal tölt el, az gondolom, hogy 20 év multva talán nem is keletkezhetik több ilyen munka mint magyar irodalomban. Annál fogva óhajtva óhajtom, hogy a szerző befejezze azt, mint kiindóka és terve szerint.

Egyes-egyes ellen észrevételem volna. A 28. lapon irja szerző, hogy a görög philosophia a köl-tészet szárnya alatt fejlödött, s nincs más mint kicsi-ben szemek az anyja ellen fordult. Ez az is. mondat gondolatjaira vonatkozik Sokrates és Platónak, a kik azt találták, hogy nem minden költő és minden költemény bölcs, tehát <u>neve-lésre nem alkalmas</u>, s Plató kiparolta államból nem való, de Sokrates élete realis államban nem számított. Ha pl. egy magyar Sokrates Petőfit kiderte volna, mint kell hát a magyar államot alkotni: alkalmasint úgy fordult el volna tőle, mint Sokrates az Apologiában elfordult a költők-től.

Ha komolyak akarunk lenni, most a Sokrates és Platón-féle skepsist a művészetre nézve nem találhatjuk helytelennek. No, de más az, kivesse. Ő tartozik ide.

A 49. lapon Gorgiasnak nyilatkozata ill, melly szerint „a tragoedia olyan ámítás, melynél a megcsalatott bölcsebb, a csaló becsületesebb, mint a meg nem csalt és nem csaló." Ezt nem találhatom egyértelműnek Gorgias nézetével, de nagyon találóan világítja Platónnál; Ezt nem a Sokrates-Platói körből, hanem csak a Szofisták utáni szellemes, anekdotás körből valónak ítélem.

Ez nem akar kritika lenni, annál kevesbbé ezt akarom, hogy szerző be folytassa és egészítse ki a mit.

Pest 1890 jan. 28.

Hunfalvy Pál.

Bz AI

0681
404

~~Bíróképes pályázat~~

~~„Bach Miksa pályadíjas hegedűre~~

~~pályázat".~~

11.

II.

A „Bach Miksa pályadíj"-ra kiírandó pályázatról:

„A zsűri elő a budapesti bankok pénzének az uralkodó 21 és alatti ifjúságról gondoskodni, mely a filharmonikus zenekarok élén fejlődésére appelláljon be.

A mű alapos készülettel a hegedűre van írva, nem nemcsak szerzőnek, hanem gondolkodó fejlődésben többszöri hegedűjáték érett versenyt, a mű különösen kiemelni a mindkét részéből, hol nem a technikai nehézségeknek vesz élesen bemutató birtokát.

Lassú azonban a zenéje előnyének, nem mondhatjuk, hogy a mű a pályadíjra teljesen megoldva volna, a felvilágosítás és forma tekintetében elénk ad a művészet, mely egy a nagyon tudományos akadémia szemléletét kiválasztásra abszolút becsű munkának elvesztése meg kell ítélnie.

Már maga a mindkét tárgyalási fele kissé rútra van szabva. Az előnében nem maga hangsúlyozva, hogy a főárvai takarékpénztárakat úgy actio mint passio üzletére egyben annak a bankrészével, és mégis ad arra az intézetekre tegyenek ki, melyek a bank neves szívéig viselik. A pusza elmenés a tényállással szemben mint sem nyom a ara kiszűnő nem csupán a fényleni tempus nevére, mint feladatára ily rútra rabbe. Ez az eljárás ennek határozottan ellenére, hiányosnak nem a mindkét mert a fi a budapesti bankok függetlenségi határát mélységesen arányt, az a nagyobb takarékpénztárakra fogalmon kívül nem kapcsolva. Később maga nem" is érezni lássuk ez a a budapesti bankok ujabb mű-

sőcsnak ismeretesse alkalmával a szabadpénzforgalmi egység üzletszabályszerű szerződésszegés is felmerülne.

A végsőben nem megállapítani kívánja az esetleges hűtlenség, hogy mikor nem sikkt müveben a bankok jövedelmével. vétkessége elég világos, de arra nem gyógy meg bennünket az eljárás helytelenségéről. A bankok jövedelmének elvesztését helyesen volna, a ezzel összefüggésben a bankrészvényesek árfolyamkalkulációsait is érdemes lesz volna felszínesen. Azt sem kétségbevonjuk, hogy az Irodának fel a bankok alapításánál indokait s jelöli meg a bankok sikkjének eredetét s különösen, hogy egyáltalán nem foglalkozik a külföldi tőkének több irányú megindulásának kérdésével.

Legkifogásolhatóbb hibájának azonban azt tekintjük a mondását, hogy a bankok tőkeviszonya nem szorosan összefüggésben a Országgyűlési eseményekkel. Úgy, hogy az utolsó fejezetben a bankok Országgyűlési szerepét és hatását is foglalkozik, de csak mellékesen, mennyivel becsesebb és tanulságosabb volna a munka, ha az egész tárgyalás során szoros összefüggésben mutatna volna fel a ~~bankok~~ Országgyűlési viszonyok hatását a bankokra s ezeknek tőkeviszonyaira a Országgyűlési viszonyok alakulására s magyarabb álláspontra helyezkedve, hiszen részletesebb tárgyalás tárgyára volna még a olvasó előtt.

A bankok tőkésítését bizony Országgyűlési tárgyak nélkül, részünk szerint, nem lehet megírni. Minthogy a Irat Szerzőjének ismernie kellett volna szerinte akkori Országgyűlési állapotainkat, a előbb tekintve s egyre túlságosan felpezsdülő életszervek megmulatását, a Ir vonatkozásait, mesés spekulációkra ingatag hellemét, a bankok pénzpiacra ~~vonatkozó~~ tőkefüggését a külföldi pénzpiacokkal stb. Mindezek annyira tűnőben, hogy valószínűleg lehetetlen volna feltenni. Most elvesztünk a stb ajnálkozás részletében s csak nagy bajjal tudjuk magunkat tájékozatni. Tökéletlen minden egyes bankunkat egész hosszú életrajzát szolgáltatni fel a gyakorlati ismeretségünk. A stb ismétlés elkerülése végett szükséges lett volna Szemelvényi anyagot, melyek minden bankunkat elsőfokúlag s ~~csak~~ annyira tenni és a

speciális viszonyaira.

Sem a általában semmi sok egyes anyagos kost vőre a lejáró-nyomon éresük az alulíró feldolgozói határát. Különösen a bizonyos nem enyje elégé Sidrubevizsgálatai, sok-sok vb nélkül szegényes, gyakran pedig indokolatlanul sűrű oravói. Véleményt, a mire nagy becsülés adatok hiányában nem hozott a dolgok mélyére, mi ambár alig kívánnók, hogy Kelló működését nem siker volna Thorai jeleni szerződés annyira az adatokra is, melyek annát bizonyosabbak, minthogy nem fenyegetik bűnösen.

Minden vőnefogalma, a mindenek van ugyan hiánya, de nem olyanok, hogy annyira pirkodni ne lehetne. A munka, nézetem szerint, Kelló adatgyűjtését, mélyó volna a jövőben; de minthogy bizonyos Segédszemélyzet s alapos adatgyűjtésről van szó: a pályadíj Ki nem adását határozottan javaslatba hozni. Annál gyakrabban kérem ezt, mert a pályázónak, a kabátgyűjtés ügyből Kitűnősnek a az újabb határidőig szerződés elég ideje lesz a munkát kívánt adatgyűjtésre, hogy az teljesen érdemes lehessen a Akad. nagyobb jut. akadémiai Kisvirágjára.

Budapesten 1892. április 28-án

A bizottság nevében

alázatos szolgája

Szarvas Gábor

levelező tag.

893 qr. 30

38 f.

105

1890

1890

IV 28

KOMITET
DRUGIEGO ZJAZDU
HISTORYKÓW POLSKICH
WE LWOWIE

Świetna Akademio!

W połowie lipca r. 1890 odbędzie się we Lwowie Drugi Zjazd historyków polskich, którego cel tudzież program działalności wyjaśnia bliżéj załączona przy niniejszym liście odezwa.

Komitet Zjazdu ma zaszczyt zaprosić najuprzejmiéj Świetną Akademią do wzięcia udziału w tymże Zjeździe.

Wszelkich bliższych informacyj w sprawie Zjazdu udzieli z całą gotowością Sekretarz Komitetu, dr Oswald Balzer, we Lwowie, ulica Żimorowicza nr. 7, na którego ręce uprasza się adresować wszelkie zgłoszenia i zapytania.

W imieniu Komitetu Drugiego Zjazdu historyków polskich

Dr. Oswald Balzer
Sekretarz

Dr. Xawery Liske
Prezes

Stelhivad

ODEZWA

Dziesięć blisko lat ubiega od chwili, kiedy się zgromadził w Krakowie Pierwszy Kongres historyczny polski imienia Długosza.

Jak obfitą w następstwa była działalność tego Zjazdu, o tem ledwo przypominać potrzeba. Jego obrady i uchwały wyjaśniły sprawę organizacyi pracy naukowej nad dziejami Polski, zakreśliły pracy tej odpowiednie kierunki, wytknęły jej program, który dzisiaj w części już spełniony, niemały przyniósł dla nauki pożytek.

Po upływie lat dziesięciu, w ciągu których praca ta znacznie postąpiła naprzód i wobec nowych znalazła się pytań, a w części i odmiennych warunków, użyteczność ponownego Zjazdu historycznego, któryby program dawniejszy uzupełnił i rozszerzył, nie powinna ulegać wątpliwości.

W przewidywaniu tej rzeczywistej potrzeby powziął też już Zjazd Długoszowy uchwałę, »ażeby za kilka lat odbył się ponowny Zjazd historyków w najszerszem tego słowa pojęciu«.

Tej uchwale stało się dotąd tylko częściowo zadość. Zgromadził się w Krakowie w r. 1884 Kongres imienia Kochanowskiego, który zajął się jedną tylko stroną przeszłości dziejowej Polski, t. j. historyą literatury i oświaty polskiej.

Czyniąc zadość powszechnie odczuwać się dającej potrzebie, a zarazem wypełniając mandat Długoszowego Zjazdu, postanowiło tedy Towarzystwo Historyczne we Lwowie zwołać Drugi Zjazd historyków polskich do Lwowa w pierwszych dniach drugiej połowy lipca 1890 roku, i poruczyło przeprowadzenie tej uchwały niżej podpisanemu Komitetowi.

Przedmiot obrad Zjazdu stanowić będą nauki historyczne w najobszerniejszem tego słowa znaczeniu, dotyczące jakiejkolwiekbądź strony przeszłości dziejowej Polski, odnoszące się zarówno do jej historyi ogólnej, jako też historyi prowincyonalnej, przedewszystkiem zaś Litwy i Rusi.

Ponieważ nauka historyi polskiej w ciągu ostatnich lat dziesięciu znacznie postąpiła naprzód, zarówno przez ogłoszenie wielu ważnych wydawnictw źródłowych jako też dokonanie badań przygotowawczej natury, przeto w pierwszej linii będzie zadaniem Zjazdu przedsięwziąć próbę zgromadzenia i ujęcia w jednę całość owych licznych, ale dotąd porozrzucanych i w przeważnej części luźnie stojących zdobyczy naukowych ostatnich czasów, a zatem zwrócić uwagę na syntezę dziejów Polski przez szereg wykładów, przedstawiających na ściśle naukowej podstawie ogólniejsze poglądy bądź to na całość historyi polskiej, bądź też na znaczniejsze epoki jej rozwoju, bądź też wreszcie na ważniejsze instytucye i stosunki dziejowego życia narodu polskiego.

Obok tego Zjazd nie będzie mógł przepomnieć o innem jeszcze ważnem zadaniu, które go czeka. Jakkolwiek Zjazd Długoszowy załatwił już wiele pytań, dotyczących metody badania historycznego i sposobu wydawnictwa źródeł dziejowych, to jednak nie wyczerpnął ich wszystkich; nadto zaś wobec postępu nauki i coraz dalej sięgających odkryć źródłowych nasunęły się w ostatnich czasach nowe kwestye wydawniczo-metodyczne, które wymagają szczegółowego omówienia. Temi kwestyami, wstępując w ślady Długoszowego Kongresu, zajmie się także Zjazd Drugi.

Podejmując się włożonego na siebie zadania, podpisany Komitet Drugiego Zjazdu wyraża przekonanie, iż w sprawie pierwszorzędnej dla nauki doniosłości dozna chętnego i życzliwego poparcia ze strony ogółu społeczeństwa polskiego, a przedewszystkiem ze strony wszystkich zawodowych pracowników na niwie historyi polskiej. Wzajemne zetknięcie, wymiana zapatrywań, dokładne omówienie wątpliwych pytań, staną się bodźcem i zachętą do dalszej pracy, a zapewne nie przejdą bez pożytku dla nauki i społeczeństwa.

Bliższe szczegóły Zjazdu zostaną w swoim czasie ogłoszone.

We Lwowie, w październiku 1889 r.

Komitet Drugiego Zjazdu historyków polskich:

Sekretarz:
Dr. Oswald Balzer

Prezes:
Dr. Xawery Liske

Członkowie Komitetu:

Dr. Władysław Abraham
Dr. Bronisław Czarnik
Ludwik Dziedzicki
Dr. Ludwik Finkel
Dr. Zdzisław Hordyński
Dr. Wojciech Kętrzyński
Dr. Ludwik Kubala
Saturnin Kwiatkowski
Władysław Łoziński
Dr. Antoni Małecki
Dr. Fryderyk Papée
Dr. Franciszek Piekosiński
Dr. Roman Pilat
Dr. Antoni Prochaska
Karol Rawer
Dr. Henryk Sawczyński
Dr. Aleksander Semkowicz
Dr. Tadeusz Wojciechowski

2

Érk. 126/1890. ápr. 30.

247.

Tisztelt társam!

Legyen szíves, leírni nekem röviden: hogy mit akarnak ezek a derék polyákok? Egy betűt sem értek belőle.

Tisztelettel

22/IV Szily

Vélemény
a Thury József készítette „Magyar-török összehasonlító szótár" felől.

Tisztelt Osztály-értekezlet!

A Tisztelt osztály értekezlete múlt év november 9-én a nevezett összehasonlító szótárt, melynek ~~egyes~~ darabjai kész, bizonyosan a végett adattak ki kezünk által, hogy véleményt adjak, vajjon az Akadémia kiadásában jelenhetne meg.

Roppant nagy számú, XXVII ív 768 tömött hasáb teszik ki, a mutatvány, a miből nagyjából ítélhet az egész munkára következtetni.

Bámulatos szorgalmat és nagy-nagy ismeretet tanúsít a kész rész. A hány, különösen török lexikonjába kikönyvek kivatkozik, annyi tekintetben van meg az akadémiai könyvtárban. Sőtt részben mindjárt, hogy kész, kezemben olvasható magyar nyelven van írva a munka.

Thury magyar nyőzőtöl, hogy a magyarok török volta historice, anthropologice ethnographice meg van bizonyítva; de nincs még linguistice kétségen kívül, olyan összehasonlító magyar-török szótár még nincsen, a milyen a Budenz József ugor-magyar szótára. Ezt a hiányt ki akarja pótolni Thury.

A szándék dicséretes: azon fordul minden, hogy viszi ki. Sajnálom, de ki kell mondanom, Thury nyelvészkedése el van kibúvva. Ezt nemcsak bajnokai tehet, de osztályai is kell, minthogy a Budenz összehasonlító szótára meglévén, annak útját követhette volna.

Thury mindjárt az első lapon ezt a tételt állítja

fel, hogy az eredeti k hang mind a magyarban, mind a törökben később, vagy nyelvjárások szerint gé- ve gyengül. A thesis bizonyítására hozza fel többi közt ~~kob~~ a magyarból: kebel - gelek; köves - gövec, krajczár - grajczár; kalácska - galácska; csátok, csádok - ~~csádok~~ csádog; mindegyik - mindegyég. - Először a nyelvész az idegen szókat nem veszi arra, hogy mutassanak szabályt. Másodszor, a nyelvész kiilön-közöt tesz az elöhangzó és utóhangzó közt.

Ezen felhozott szóknak micsoda megfelelőket találunk a török nyelvekben? Csag. kil, osm. gel (jönni), csag. kerek, osm. gerek (szükséges) stb. stb. Ez összehasonlító szótártól azt várom, hogy megfelelőket mutasson a törökből a magyar kebel - gelek, köves - gövecs stb. szóknak. Budenz azzal kezdi meg, hogy a magyar alhangzó szók kezdő k-ja, a finnben ebben k-val kezdődnek a megfelelő szók, p.o. magyar kal, finnben kala stb. stb. lappban gaöllo &. Thurynak meg kellett volna mutatnia, hogy a török nyelvben is a magyar kal, kall, kalcs, kgiom, kiat stb. szóknak megfelelők vannak, mint a finn-ugor nyelvekben. Ugy fogjuk fel a hasonlatosság jeleit vagy jegyeit, mint Thury: bátran 1000 forintos pályadijt lehet tenni, odaigérni annak, aki megmutatja, hogy a földkerekség nyelvei között találtatik egyik, a mely nem volna rokon a magyarral.

A felmutatott egy-két példa szerint kalauzolt Thury a Hangsúron keresztül.

A keménységi fok változása után, a Hangsúlyt tárgyalja, p.o. a magyarban. kabarni, habarni, komp - komp, rég - rekk; igen, ügyön, meg öhön, ühön stb. Ezeknek megfelelőji a török nyelvekben: csag. kangi, F(melkjik); osm. kangi; csag. kanda, tat. kanda (hol?) stb. stb. Ezekre is tehát nyugodtan észrevétel illik, a melly az előbbire volt mondva.

A 46. lapon a szóvégi magyar ó ő, ú ű kan-
gók régibb ov, öv, uv, üv -ből kontakel, ant mond-
ja Sajnovi, pedig ant szellett volna mondani: hiztak meg,
mert ov-ból lett ou, s ebből ó stb. Ha Sajnovi, kit
ellenes bűnnek nem tartja, megnézni, mit csinálnak
ezek által az ugor nyelvek, alkalmasint világosan lát-
ta volna, meddig ér ej hol szűnik meg a török
hasonlatosság nemcsak a magyar, de az ugor nyel-
vekkel is.

Ha öt lapnyi jegyzeteimet értékeltetni akar-
nám, öt ívnél is többet kellene telelírni: szorít-
kozom tehát még csak egyet-két ékezetekre.

Az 93. lapon Sajnovi a szótéprést kerülvén meg
a diminutiv képzőnek functióját mutatja meg. A ma-
gyar ka-ke, aka aka. E képzőnek, ha Sajnovi
liberalisabb akar lenni, a Sólai nyelvekben, de az
olaszban is kis-kámra találna meg a magyar-török
rokonságokat; mert nem azt kerülik, hogy az ember-
ke vagy emberecske szónak van-e megfelelő jelentője a
törökben, hanem csak azt, hogy p. o. kürek (szell)
és kürek-ke is van.

A 81. lapon, 11. s. Nomen verbale ám, ém, ány ény
= tör. ám ém, om, öm yan, yen, kan ken. E főleg
nomen agentis-t képez stb. Például: csalán, csalán
csalány, csillány stb. Megfelelő törökök: csag. kavrem
növő, azrák fölnevelt stb, solgán nem-lévő = csal-
magyar; kelgán nem-jövő = gelmejen stb. Itt
Sajnovi nagy tudományától nem látja meg a szem-
betűnő különbséget a magyar és török között,
a magyarban nem lévén tagadó ige-alak, a törökben
pedig meglévén. (Hasonló mesterő különbség a ma-
gyar és török közt az, hogy abban tárgyas ige-
ragozás van, ebben meg nincsen.) A ki effele kü-

110
1890

lömbözés nem tűr, vagy nem akar eltűrni; az
2 sák-szám sem terjedt össze a szótag, mely sem az tu-
dományt.

A 111. lapon az <u>ács</u> szót vesz analysis alá,
megjegyzvén, hogy az <u>ácsa</u> ezek hasis alakjának
tűnik fel; tehát eredetibb alak az <u>ács</u>. Er pe.
dig valamivel foglalkozót jelent, mint: <u>bács</u>, <u>takács</u>,
<u>bűvös</u>, <u>bakter</u> &. Egyenesen a mesteremberek nevét
vizsgálva, azt tapasztaljuk, hogy a <u>cs</u>, <u>zs</u> képző
azon anyag<s>ok</s>hoz járul, melyekből az illető mesterem-
ber dolgozik, pl. <u>tarsoly</u> = tok, <u>tarsolyos</u> tokmányos;
<u>temir</u> vas, <u>temirzsi</u> kovács &. Tehát ezzel meg-
van-e az <u>ács</u>-nak anyaga megfejtve; s általában
a törvények pok tárit szó mely magyar szókhoz
hasonlítanak?

Ha Szury kis lapon megmutatja, hogy a
magyar első két számnév (egy, két, kettő, hár-om &)
a török nyelvekben is megvan<s>nak</s>: kiebbé teszi a ma-
gyar-török nyelvrokonságot, mint sokszor nagy munká-
ja által tehetsi.

Véleményem az: hogy magyar-török össze-
hasonlító szótárnak nem lehet a Szury munkáját te-
kinteni, hacsak előbb más hasonlítási nyelvalapot
nem állítunk fel. Mert azon ismeretes török szók
a magyar nyelvben bajosan teszik törökké a ma-
gyart. Annál fogva, mint <u>magyar-török összehasonlító szótár</u>
nem jelenhet meg az Akadémia kiadásában.

Pesth 1890 május 2.

Hunfalvy Pál.

Nagyságos Országgyűlés!

a hozzám beérkezett Gorove-pályamunkát van szerencsém visszaküldeni. Mellette vannak Hanpaky Pál és Thaisz Sándor tart. vélekedései, melyeket azzal a tiszteletteljes kéréssel mellékelek, hogy »Ész volt fölötte a Lépést, mint a győzedelmes mérkőzésnél, az ügyes megállapodásról szokták igen mélyértelmű kifejezéssel a versenyzőnek; legalább Eichy és én a nélkülözhetlen vagyunk!« kifejtésével jegyezni meg, hogy »mérkőzésről« és »győzedelmes mérkőzésről" ne egyaránt olvassa el senki a jelentésében Eichy úrnak sem. A dolog lényegére nézve igen sajnálom dolgozatának mélyen tervező véleményét, mely abban a föltevésben nyugszik, hogy nem vagyok képes tisztán látni a Akadémia és a tudósítóra feladatai között. További fejtegetésre ebben az irányban nem kívánván alkalmat nyújtani, pótolnom kell talán tartózkodni a pályamű irányától, tervétől és feladatától egészen. Tapintatlan "Lépésről" történni vallásomnak igen tévtett tárgyaim elemzéshez. Segédeimet és megjegyzéseimet, mint tőlem a magamét, annak idején közli velem a dicső minisztérium szíves, ha nem tudományosan is.

Tégy tisztelettel

Budapesten, 1890. május 3.

Beöthy Zsolt

1890

Tekintetes Szolgabiró Tekintetes Osztály!

A mellékelt kérvényt per. Dr. Király Tamás m. k. Somorja főszolgabiró hatósága kötelező végzésével (Somorja főkiadó 2-ik sz.) felkéri arra kérvényező alkalmazottat is a tekintetes Osztály ki való kiszolgáltatása végett. Ezen kérvény kérvényező megfelelő a mondott okoknál fogva is mindenben tekintetben alkalmas tekintetes Osztály ki kiszolgáltatni. Ezen okoknál fogva az a

112

1890

Igen tisztelt Collega Úr!

Mellékelve van szerencsém a Sztrokay jutalomért versenyző két pályamunkát bírálatom mal ezütt meghúldeni. A bírálat utólsó pontja tartalmazza a conclusiót.

Kitünő tiszteletel maradok

Bpest 1890. május 5én kép folgája

Pfohlsándor

1890 maj. 5. 74/5.

113

1890

Birálat

a magyar tud. akadémia által 1888 évi II. ort. 10 f. a. az örökösödési eljárásból kitüzött kérdésre be. érkezett, a Sztrokay-féle alapitvány jutalmá. ért versenyző" pályamunkákról.

A kitüzött pályakérdésre két munka ér. kezett be. Az I. számu pályamunkának, mely 1889. Szept. 20án érkezett, jeligéje: „Delibera diu et cito fac", a II számu, 1889. szept. 28án érkezett pálya. munkáé pedig: „Magyarország nem volt, hanem lesz."

Az I. sz. pályamunka egy rövid előjáró és a tartalom és az irodalom jegyzékén kivül 660 folio oldalra terjed.

A terjedelmes munka mindenekelőtt nem fo. lel meg a pályakérdés ama kivánalmának, hogy a de lege ferenda javaslatba horandó el. vek, figyelemmel a jogtörténetre és az összehason. lító jogra fejtegetnek ki. Találunt ugyan a mun. kában egy rövid történeti vázlatot, de egyrészről az csak a magyar jogra vonatkozik, másrészről pedig e vázlat a fejtegetések eredményével összefüggésben nem áll. „Kevés" azt a kevés történet sem kifogásolja fel, a melyet nyujt. Az e. gész történeti rész bátran kihagyható volna a

nélkül kaz ex parte elkorkodásának mo-
netét alterálna. Az elbánást, melyben kere-
a történetet rékeszíti, jellemzi már a történet-
rő pörlő fejezet elhelyezése, címe és terjedelme.
Szerző előbb az I. rékben é a II rék elő- és má-
sodik fejezetében általános, a provizórikus elkö-
kodásról alapján kifejti nézetének lényegét é
csak ezután pól a II rék harmadik fejeze-
retében, az örökösödési eljárás rövid története
és korlátos felosztásáról, a 190–236 lapig.
Ebből a 47 lapból azonban 12 lapot annak a
kérdésnek tárgyalására fordít, kaz a magyar örö-
kösödési eljárásban nem őt, hanem csak két
korhak különböztethető meg, t.i. az elsőt, őseredeti
é feudális alapelvekkel, a másodikat ipso jure el-
járási, a második, telekjegyzőkönyvi törvények-
kel és általában modern alapelvekkel é
artan kötelezi hazaleki eljárás. A fennmaradó
35 lapból 3 lapon pedig a terminus per mivol-
tát akarja megmagyarázni és csak azután ka-
punk, ismét ezekhez mellett valamit a ma-
gyar örökösödési eljárás történetéből, vagyis-
kább parvenak pedig erre vonatkozó ré-
szeiből. Forrásokat, törvényeket, okmá-
nyokat, sőt irodalmat is hiába keresünk
az első fejezetében, új kaz a vállalt mé
utmutatással sem kolgálhat annak, aki a
magyar örökösödési eljárás történetére néz
tájékozódni akar. Külön ben a 214. lapon
kerül magára is megmondja, kaz nem lehet célja
eladdal jogtörténetet irni.

Más jogok történetéről, ezes elvétett meg-
jegyzésektől eltekintve az egész munkában nincsen
pl. Ezzel azt is megmondtuk, kaz pedig az

összehasonlító irányt is elhanyagolja. Szerző még azzal sem igyekszik a pályakérdés kívánalmának legalább némileg eleget tenni, hogy ez nehány oldalon jól rendszert ismertessen. A 163–176 lapokon találunk ugyan némi összehasonlítást, de ez nem az összehasonlító eljárása, hanem a vélemeltetési határolására vonatkozik. Egyébiránt forrásokra sincs itt sem hivatkozik: sőt szerző még a jelenlegi magyar összehasonlító eljárást sem ismerteti rendszeresen és behatóan. Csak a kritika kedvéért válogja ismét amott a jelenlegi jogunk állás pontját, illetőleg a jelen állapotnak torzképét.

A munka ismét subjectiv elhatározások képezik. Szerző a munka kezdetétől fogva végig saját nézeteit fejtegeti. Nem ismerteti sem a kérdésnek történetét, sem dogmatikáját, sem a törvény hézagában álló sót.

Nem felel meg továbbá a pályamunka, a mint már a felhozottakból is kitűnik, a Stoltay alapítvány pályázati pályaiban megkívánt amaz feltételnek sem, hogy az tudományos benccsel bírjon.

Szerző célja, a melyet előszavában egyenesen ki is mond, az eredetiség. E célból, úgymond, követi hosszas hazai gyakorlata és saját felfogása után indult. Megengedjük, hogy az eredetiséget lehetőleg előmozdítani. De a jóhangzású példa nem elegendő kifogás arra, nem illeti meg eredetiségét. Röviden, szerző eredetisége nem más mint tájékozatlanság.

A bevezetés célja nézve nem fontosság, tudományos hasznot pedig nem jósna, ha azt azzal járást, a melyet szerző követ, mint mód szert jellemezni méltóztatnának. Tökéletes elég lehet nehány példa.

Arra a kérdésre nézve, hogy „perző mino" lalán áll az irodalommal szemben, érdeke felvilágosítást nyujt a 669–673 lapon körölt jegyzék, vagy „hogy a „perző" által, használt czimet is idézik: „a pálya kérdési kitüzése óta kérher vett és államom megtekintett könyvek és munkák jegyzéke". E jegyzékben 53. p. alatt ez olvasható: „Kanon jog", 54. p. alatt pedig: „római jog"; minden egyéb hozzáadás nélkül. Ez egész 77 számra terjedő jegyzékben annak a római vagy egyházjogra vonatkozó forrás- vagy irodalmi munkát sem találunk felemlítve. Nem találunk továbbá, hogy ezekektől eltekintsünk, az egész jegyzékben egy munkát sem felsorolva, a mely a magyar magánjog egyszer tárgyalja. Mellőzve van az optiók pl. tárgyu törvényi irodalma is; csak maga a törvénykönyv szerepel 57. p. alatt. Talán még érdekesebb volna, de mennyire vezetne, annak ismertetése a mi a jegyzékben fel van sorolva.

Az irodalom felhasználására nézve megemlitem, hogy „perző" azt a kényelmes eljárást követi, hogy nem idéz. Mazzar is óknál még a nevet sem említi, hanem csak ilyen féle megjelelésre érdemesitheti „ezik jogtudósunk" „ezik mainti jogtudósunk" (577. l.) „ez munkában" (338. l.). Különben „perző még a Curia döntvényeit is csak ig jelzi: „a m. kir. Curia pedig ezik döntvényében (35 f. l.).

Szerző az örökösödési jog alapfogalmaiban való tájékozódásra nézve jellemző, hogy az u. ipso jure öröklési elméletét a legalitásban találja, nem pedig az aditio hereditatisében (1–26 l. és ezenkivül is).

Szerző általában a „kötelező" hagyatéki eljárás híve. E nézetének megalapitásánál abból indul ki, hogy tulajdonképpen ehhez jog szint – az eljárási jog általában ezzel kevesen argumentuma-

törvényes örökösödési jog nem létezik. Szerinte arra nincs erény, hogy valaki végrehajtó nélkül, ingyenesen hozzon, mert a nemzés nem azon előre eltökélt szándékkal történik, hogy arra jogokat és kötelességeket alapítsunk, mint a mennyi pl. mint az evés, ivás, alvás. A törvényes örökösödés alapja a törvényes örökös és néhai a kincstárra nézve pedig állampolitikai célszerűség (l. 3. sz. kör. l.). Mert tehát a törvényes örökösödés hatósági intézkedésen alapszik, nem az ipso jure öröklésnek, hanem a legalitásnak, a hatósági beavatkozásnak kell uralkodni. Szerinte tehát fajalma szerint a család és a családi vagyon jelentőségéről, kellene megemlítenem itt, hogy a 169 lapon ezeket olvashatni: „a római jog szerint fennmaradt római család mai értelemben egy körkerületi társaság volt, miután a családba felvétettek idegenek is ..... a pater familias vagy a vérszerződés" stb.

A 453. lapon „pro" azt a kérdést veti fel, hogy a haszonélvezeti „hitelező"nek kit kell perelni. Néhány szerint ez örökös is „kielégítő" módon képviseli a hagyatékot, mert minden örökös érdeke az, hogy a hagyaték lehető nagy legyen. De az örökös még nem képviseli a hagyatékot feltétlenül, hanem csak annyiban a mennyiben a „hitelező" követelése az ő örökrészét még nem haladja, a hol is nincs abból indul ki, hogy a magyar jog szerint az örökös egyetemlegesen felelős.

Eltekintve, a helytelen következtetésektől, a melyre egyen önmagában is ellentmondó nézet az élet bevett, kitűnik „pro" e tekintetben fejtegetéseiből, hogy munkájából is, hogy a German a magyar örökösödési jog között egy részről és a római örökösödés között más részről fennálló alapkülönbség előtte teljesen ismeretlen maradt. Nem tudja, hogy az előbbi jogok nem emelkedtek fölé az u. n. (vagy idealis succesio) repraesentatio abstractiójáig, hanem megmaradtak azon primitivebb felfogásnál, hogy az örökösre az egyes vagyon darabok pályának át, a mely felfogásból úgy az egyetemleges mint az

örökrészt, azaz a vagyondarabok erejéig való felelőjét is természetszerűen következik. Ebből a két ezélkitűzésből általában csak a tiszta hagyatékon túl ajánlat jöhet, egy másik kevert a representatióból, és végül a tulajdonképi representatióból, az egyetemleges felelősségből és az örökrészek erejéig való felelősségből.

Nagy tájékozatlanságot árulnak el pár nak a 26 és köv. lapokon foglalt fejtegetései a peres és perenkívüli eljárás közötti különbségről, a hol ezeknek között a perenkívüli eljárás lényegét abban látja, hogy a hatóság csak az egyik félnak felelősségre követhetőleten intézkedik és határoz.

Minden tekintetben érdekesek a 12 f. és köv. lapokon a holtra nyilvánításra vonatkozó fejtegetések. Nem vesszük szerencsének rossz néven, hogy nem tudja, hogy a holttá nyilvánítási eljárás a perenkívüli eljárás körébe tartozik, de mindenesetre sajnálnunk kell azt a fáradságot, a melyet pero" arra fordított, hogy a holttá nyilvánítás helyett az eltűntnek nyilvánítás elnevezés helyességét indokolja. Ezen elnevezéssel nevezetesen el akarja kerülni, hogy a bíró határozat második fokára ne kerülhessék a körülményes hatósági fejtegetésbe, ha t.i. a holttá nyilvánítás ezen utóbbi megkerül. Eltűnttéé nyilvánítás esetében ugyanis csak ideiglenesen akarja a hagyatékot átadni és e célból az ingó hagyatékot pénzre akarja átváltoztatni, dacára pedig nem gondol, hogy az ingó hagyaték elaprodásából (pl. kereskedelmi üzlet, gyár, fundus instructus, gyűjtemények) új az örökösre mint az esetleg visszatérő" eltűntre nézve pótolhatatlan kár származhatik. A körülekintés hiányának és a kímélet lanságának szomorú példá-

örökrészt, azaz a vagyondarabok erejéig való felelőjét is természetszerűen következik. Szerző, a ki ezekben az örökösnek általában csak a tiszta hagyatékon túl ajándékait jogot, egy másba kevesi a repraesentatiót, és pedig a teljes repraesentatiót, az egyetemleges felelősséget és az örökrészt erejéig való felelősséget.

Nagy tájékozatlanságot árulnak el szerzőnek a 26 és köv. lapokon foglalt fejtegetései a peres és perenkívüli eljárás közötti különbségről, a hol ezeket közötti a perenkívüli eljárás lényegét abban látja, hogy a határozat csak az egyik félnek felelősségére következhetik és határoz.

Minden tekintetben érdekesek a 127. és köv. lapokon a holttá nyilvánításra vonatkozó fejtegetések. Nem vesszük szerzőnek rossz néven, hogy nem tudja, hogy a holttá nyilvánítási eljárás a perenkívüli eljárás körébe tartozik, de mindenesetre szükségesnek tartjuk a fáradságot, a melyet szerző arra fordított, hogy a holttá nyilvánítás helyett az eltűntnek nyilvánítás elnevezés helyességét indokolja. Ezen elnevezéssel szerző el akarja kerülni, hogy a bíró határozat második fokozata ne keverhessék a közönséges határozat fogalmába, ha t. i. a holttnek nyilvánítottak ezen utóbbi megkerül. Eltűntté nyilvánítás esetében ezek javait csak ideiglenesen akarja a hagyatékot átadni és e célból az ingó hagyatékot pénzre akarja átváltoztatni, arra nézve nem gondol, hogy az ingó hagyaték egy részából (p. o. kereskedelmi üzlet, gyár, fundus instructus, gyűjtemények) új örökösre nézve mint az eredeti vagyonra" eltűntre nézve pótolhatatlan kár származhatik. A körülekintés hiányának és a kimélyedésnek hasonló példá-

ival egyébiránt különben is nem ritkán találkozunk, midőn arról van szó, hogy szerző u. n. eredeti eszméit megvalósítsa.

A 288. és köv. lapon szerző kétségbe vonja a bíró illetékességi hatáskör közötti különbségét. A polgári jog tudományban pontosan a két fogalom jogilag fogalhat helyet külön külön, de gyakorlatilag magyar ember előtt a kettő egyet jelent. Perszeismeretünk e téren csak addig terjednek, hogy a hatáskör a tárgyat, az illetékesség pedig a lakást jelenti.

A 299. és köv. lapok azt tanusitják, hogy szerző a tárgyalási, nyomozási és az eskető eljárási elvvel sincsen tisztában. Egyelőre kérdi az eskető fél az általa contemplált hagyatéki eljárásban is alkalmaz va látja, mert a halálozási jegyzőkönyv, a leltár beadása és esetleg a végrendelet kihirdetése nem ezek, mint a bizonyítékok előlegezése és halmozása. Nem kevesebb precipuális műveletlenségre vall az, a mit a 303. laptól kezdve a nyilvánosságról és póthalasági eljárásról mond. E részben csak a következőket emelem ki. A jegyzőkönyvi eljárást, mely a váltó és kereskedelmi perekben alkalmaztatik, a pernás eljárásban pedig illetőleg a fejlődött törvény általános, az ki nem terjesztésével tehát egyértelmű nek találja a póthalasági eljárással (l. 327. 464. és köv. l.). Az összeegyeztetés mikéntjére tájékozást nyujt a 331. l., a hol ezt olvashatni: „ha béke nem sikerül és valódi nyilvánosság mellett (: nem pedig kizárólag a tárgyalás, akkor póthalasi utón folytatandó és fejezendő be jegyzőkönyvi kivonat mellett (: 6–10 értelmes ember :), akkor a nem sikerült béke kéltetés utáni megnyitja a jegyzőkönyvet a bíró, a nyilvánosság hiányát jelezvén – és átadja a felekneki, kik védkeléseiket irják be stb.“ és a 462. l. szerint, mely ezek dolga után lát. A 464. lapon szerint pedig a fakerülő képviselet nélküli megjelenő

fél részére a bíró, ha maga nem akarja a jegyzőkönyvet felvenni, gondnokot újonnan ügyvédet nevezzen ki a jegyzőkönyvi tárgyalás korszakalóvitelére.

E példákat még sokasítani lehetne kapcsolatban.

Hahár valamely munka tudományos értékének megítélésénél nem lehet döntő, hogy annak végösszeménye, sőlég ha az egy javaslat de lege ferenda megfelel e a bíráló nézetének, sőt egyáltalában helyes-e, mégis a jelen esetben, a hol az egész munka tulajdonképpen nem egyéb mint egy elmefuttatás egy reformjavaslat felett, - nem hagyhatom említés nélkül, hogy Pero" javaslatai nemcsak a tudományos megalapítást nélkülözik, hanem a legkörmönfontabb értelemben vett gyakorlati értékkel sem bírnak. Pero" kötelező" hagyatéki eljárást akar, a mely első folyamodásban és egyedüli" keretében a per tovul és a mely u. n. vegyes, azaz perenkívüli és ezzel pedig eljárás is. Ezen eljárásban nemcsak az egyesek kísérel tolik meg, hanem az ellentétes igények is, ide értve a hagyatéki hitelezők és az örökség vevőjének igényeit is, minden perre utasítás nélkül eldöntetnek. E vegyes eljárás javaslatát, mérlegelő célszerűségi pontokra nézve pedig azon felfogás alapítja, hogy a hagyatéki eljárás kapcsolódó a csődeljáráshoz (l. 21. 24. 143. l. j.). A vagyonbukott hatása pedig pontot tárgyi csőd, az elhalálozás alanyi csőd. Ott a lehetség itt az akarat hiányik, a mely a kötelezettségek kielégítésére pótlólag a vegyes eljárás célszerűtlenségéről pedig nézve a csődeljárásnak általa igénybe vett kapcsolata gyöngébbé volna még. A csődeljárás" hatásai pontról tapasztalatok után pedig a per megszüntetésről szintén tudomást szerzünk a vegyes eljárásból; semmi kétségünk sem lehet arra, hogy azt a hagyatéki

eljárásban is mét életre ébresztik a végnélküli csődeljárás helyett végnélküli kaggatóki eljárást hozzunk be. Különben eltekintve egyebektől, az a nagy gondolkodás, a melyben járó a kaggatóki bíróság kötelességének tekinti magát, semmiesetre sem indokolható.

Általában nézve nem jobbak a végeredményre vonatkozó" melléklet javaslatai sem, habár el lehet ismerni, hogy járó" tekintve van jóakarattal. Az olyasmiknek hogy az ügyész folyóiratát a kereslet és kínálat szabályai szerint kell vezetni, hogy a felebbezési bíróságot kötelezni a felmerült kérdések választását kell engedni, vagy hogy az egyes körzetek választására bizalmi hasonlók kinevezni akarnak tartozni és hasonlók; komolyan nem vitathatók.

Végül mellőzöm megemlítendőnek tartom, hogy a munka tekintve van a dologhoz nem tartozó részekkel, akadémiai pályamunkába nem illő vagy dalódzásokkal és idétlenségekkel és hogy helyesírás pontosságáról is kifogás alá esik. Ezzel áttérek a II. számú pályamunkára.

A II. sz. munka az előírás és a tartalomjegyzéken (IX. l.) kívül 412 folio lapra terjed és 4 rétre oszlik.

A 116. lapig járó a magyar örökösödési történet, innen a 289. lapig a magyar örökösödési eljárás mai állapotát, a 290–350. lapig az örökösödési eljárás két más európai államokban és a nemzetközi jogelveket, végül a 351–412 lapig örökösödési eljárásunk reformjára vonatkozó nézeteit adja elő.

A munka azon nagyobb súlyt fekteti az örökösödési eljárás történetére, mint vezérfonalára, de a pályakérdés a nyelvtörténetre fajtelepítő ki-, a mi nyilvánvalóan annyit tesz, hogy a nyelvtörténeti módszer alkalmazásával – ez sem felel meg. Nem felel meg azonban azért, mert nagyon fából vaskarika módjára mozog, midőn csakis a magyar nyelvtörténetre szorítkozik, hanem főleg azért, mert a történetet az eredmény kifejtésénél egészen hagyja a történetével. Egyébiránt a történeti rész magában véve, mint magyar nyelvtörténet sem kielégítő. A 116 lapra terjedő ismertetés túlnyomó részében nem az öröklési eljárás történetével foglalkozik.

Szerző azt mondja előszavában, hogy különösen a nyelvtörténet első korszakában oly eredményekre is kellett törekednie, a melyek legalább első tekintetre öröklési eljárásunk történetével össze nem függésben lenni nem látszanak. Valójában így van ez, a mire szerző kitérhetett volna, legalább is tárgyalva nincsen összefüggésben az öröklési eljárás történetével. Nem állanak összefüggésben pl. a birtoglalás külső eseményei, s arra sem lehet semmi elfogadható ok, hogy a végrendelet egyes pontjainak tárgyalásába bocsátkozzék (: 4–6 l.) vagy hogy a bandericalis rendben történő ismertetése (: 42. 43. l.) stb. Igaz azonban, hogy az öröklési eljárásunk ügy az öröklési jogot általában összefüggésben áll. Ennek megfelelő lett volna, ha szerző az illető korban e részben irányadó elveket az öröklési eljárásra való vonatkozás sükben kifejti. E helyett azonban szerző felvett ismertetésébe mindent a mit a régibb törvénykönyvekben az ügy eljárásra vonatkozólag talál, a nélkül hogy akár az öröklési eljárással való összefüggését fel-

/.

tűnetlenné, akár pedig az intézményeknek objectiv és áttekinthető képét nyujtanák. A mit nem nyujt nem egyéb egyes adatoknál, melyek kiválóan amúgy való kerekítő bír értékkel, mert keveri kivételül adatait csak a könnyen hozzáférhető törvényekből meríti, illetőleg irja le, minden mazarásat mellőz. Összes fejtegetéseinek eredménye egészében az 1514-ig terjedő időpontra nézve, hogy az örökösödési eljárás nem volt más mint a tulajdonképeni peres eljárás és hogy az örökösödési eljárás nyomait a hiteles helyek előtti egyezségekben a polgárosult egyetértésben a pert megelőző vizsgálat alkalmával találjuk meg, a mint a pontjeiből kiásásodásában találjuk meg, a végrendeleteket, özvegyjogot és leányi nagyobbjogot tárgyaló részben (68 l.). Csak az 1836. XIV. és 1840. VIII t. czikkek tekintették meg a magyar örökösödési eljárást (110 l.) a melyek tartalmát bővön a 104–109 lapokon, kivonatban közli.

A munka legnagyobb ráfát a második képen, a mely szerint a mai örökösödési eljárást irja le. E részben fejtegetései nem kielégítők. Az egyes intézkedések az örökösödési eljárásnak a közvetlen gyakorlati szükséglete szerint ismertetése. Az eljárást gyakran túlságosan részletesen irja le, különösen a külsőségeket illetőleg. Igen érdekli az oly kérdések mint a közjegyzői díjak kérdése, a melyeta 224–257. lapon tárgyal. Általában a főfúlyt a közjegyzői eljárásra fekteté, a melyet úgy látnak saját tapasztalásából ismer. Tudományos elmélyedést, elvekre való visszavezetést, azonban hiába keresünk a munkában. Felveti ugyan némelyikét a gyakorlatban felmerült controversiáknak, polemizál a rossz praxis ellen, de e részbeni fejtegetéseinek nincs tudományos értékük. Az irodalmat pedig csak ritkán vonja fejtegetéseibe. Kivételképen e részben a különösen a közjegyzői tárgyaló 160–169. lapra terjedő fejtegetés, a mely különösen a kérdés

szintén nem méltatja. Gyakran nem idézi törvényt sem, a hol ez helyén volna, ellenben lapokra terjedő rendeletekre hivatkozik, pl. a 126–130, a 264–284 lapon. Általános jogi ismeretei hiányosak. Az oly felfogás, hogy az ipso jure jogelv nem juttatja az örökös teljes tulajdonjogához tekintetében, hanem inkább csak bizonyos örökösi jogot ad neki (286. l.), nagy jogi műveltségére vall. Hasonlókkal pedig ezekben is találkozunk.

Nagy hibája továbbá perének, hogy az ingatlanra vonatkozó kirendelményi eljárást mellőzi. Előfordulván azt mondja, hogy ezen eljárást mint nem is tulajdonképeni örökösödési eljárást és hazai jogelvünkkel teljesen ellentétben állót figyelmen kívül hagyásával megbírálta, de részletesebb fejtegetésekre azonban nem talált. A felfogás magában véve helytelen és különös egy oly pernél, hol pl. a közjegyzői díjakat oly részletesen tárgyalja, de ezekben érthetetlen akkor, a midőn saját javaslatát arra alapítja, hogy az ipso jure jogelv a telekkönyvi intézménnyel nem egyeztethető össze (l. 348. 349. és 352. l.).

A harmadik rész, mely az örökösödési eljárást más európai államokban kívül, mindenek előtt a nemzetközi jogelvek tárgyalásával találkozunk. A 290–297 lapra terjedő és tulajdonképen nem ezen felirat alá tartozó fejezetben sorra sem irodalmat, sem gyakorlatot, sem idegen jogokat nem idéz, illetőleg nem ismertet, figyelmeztetései általában nem kielégítők. Ugyanez áll az idegen jogok ismertetéséről is, mely az olaszok, porok, bajor, szász, württembergi, badeni, francia, angol és schweizi jogra terjed ki. Sem irodalmat, sem törvényt, a melyből forrásait meríti nem találunk idézve. Szerző ismertetését az olvasójától, hogy feltételezze hogy az illető mozkövetelt, hogy történetről, az elvek történetéről vagy dogmaticus kifejtéséről szó sincsen.

A II réhben közli reform javaslatainak kifejtését arral a nagy tévedéssel kezdi meg, hogy az ipso jure örökösödési elvnek ellentétként a bíró átadás elvét állítja oda. Az előbbi szerint a telekkönyvi intézmény, az utóbbi szerint pedig ~~nincs~~ a telekkönyvi intézmény semmiféle befolyással nincs a birtokviszonyokra, hanem csak arra szolgál, hogy a birtokosok magánjogaikba mélyen beavatkozó, nehézkes, költséges és liberális jogelfogásunkkal merőben ellentétes intézmény ne fogadtassék el. A helyes elvet pedig a nyilatkozás által való örökösödési elvben találja fel, melynek az örökösödési törvény javaslatunkban is el van fogadva. Ezen törvény javaslatra támaszkodva fejti ki a részletes szerző az eljárás menetére vonatkozó nézeteit. Mellőzve a részletekbet, csak akként emlékezik ki, hogy hogy a járásbíróságokat állomásítását kívánja és hatáskörüket az árvaügyekre kiterjeszteni, hogy az örökösödési tárgyalás vezetésével kizárólag a közjegyzőket kívánja megbízni, hogy az örökösödési eljárás reformjával kapcsolatosan a telekkönyvi fájdalmakat lehetőleg korlátozni akarja, végül pedig a közjegyzői kényszer fejében pótdíj az ügyvédeket a kizárólagos beadványi jogosultsággal és az ügyvédi ellenjegyzési kényszerrel javadalmazni.

A II. sz. pályamunka nézetem szerint feleltet meg az ily pályatárgynak, az akadémiai pályamunkák alkalmazandó mértéket sem tekintve.

Véleményem tehát az, hogy a jutalom ezúttal ki nem adható, mert a beérkezett pályamunkák egyike sem felel meg a pályakérdés amaz kívánalmainak, hogy a megoldás a jogtörténetre és az összehasonlító jogra való tekintettel fejtessék ki, és mert egyik pályamunka sem bír tudományos becsével, mely azt a pályadíj kiadására érdemesítené.

Dr. Wenzel Gusztáv

a m. tud. akadémia lev. tagja.

1876 maj 5 74 l.

113
1290

Dr. Plósz Sándor,
a m. tud. akadémia lev.
tagjának

Életrajza

a Sztrokay-féle jutalmát, az 1888. évi II oszt. 10 k. pályakérdésre versenyző pályamunkáról.

47. Olvasólik a Szamos-Dej ügyében Kinessi Lindtner / Bendz Józsefhez, Szamos Gábor, Thewrewk Emil r. t.) valamint jelentése

Jelentés a Szamos-Dejről

az 1889-iki évi julius 31-én tartott ülésből

Az 1889-iki évre szóló Szamos-Dejre az egyesület évben megjelent nyelvtörténeti értekezések közül Bendz Józsefnek A magyar határozók című értekezése (M. Nyelvőr 1889) találtatott legérdemesebbnek. Ebben a tulajdonság relative legnagyobb mértékének nyelvi kifejezéseit (az úgy nevezett határozóit, comparatiust) fejtegetvén, elméleti alapvetés után, mely idegen nyelvek ily érzéseit is számba veszi, a magyar nyelvben a határozói különböző czéljainak megfelelő alakokat és szerkezeteket az egyes időszakos nyelvtörténeti nyomozás a nyelvi kifejezés tökéletesbülését tüntetvén fel, a mai határozói szerkezetek közül különösségeit régibb tökéletlenebb kifejezésmódból tudja világosan kimutatni. De a tulajdonság absolut fokozását is tárgyalván, érdekesen mutatja ki, mily módon jelzőket és határozókat alkalmaztak a nyelvben, kivált nagyobb határozói körben a csupa főnevek mellé jelzőiére. Ezen kívül a szabatos előadást is ajánlja a tanulmányt, mely nyelvtörténetünk kidolgozásához becses adalékkal járul.

Még dicséretül említendő két dolgozat, melyek egyike az ősi tájbeszédnek önálló vizsgálatán alapuló gondos ismertetése, másika pedig az régi magyar írásnak erős nyelvi sajátságainak kimutatása; — mind kettő érdemes dolgozat a nyelvanyag gyűjtése és tovább használásra elsőrendű szempontjából: A gömöri tájnyelv Albert Sámuelről (Nyelvőr 1889); Konjúgáló Benedek, és Pál Ivelle Jacobi Gyulától (Nyelvőr 1889)

42 Okmánylék a Nádasdy pályázat kiírásáról (Lókai Mór. Lovag Kropf Gyulai Pál r. t.) ~~jelentés a pályadíj odaítéléről~~ jelentése

Jelentés a Nádasdy-jutalomról.

Az I-ső osztály 1890 maj: 5-ei üléséből.

A néhai gr. Nádasdy Ferenc végrendeletileg alapított jutalomra 1889-1890-ben tizennégy pályamű versenyzett sikeres nélkül. Teljesen értéktelen vagy igen csekély értékű mind a tíz pályamű, annyira, hogy egy sem ért hozzá ahhoz, a mely nemes figyelmet érdemel. Ilyen a XI. sz. is, a melynek tulajdonképen nem egyéb, mint egy falusi tanító rajzos gyermekségéről egy kis adag, a mit egy rossz tanítóság helyett jóakarat jobb ra vergődik. Az április 1-ei rajzban ítélt egy pár jó vonást is találhatni, de az egész minden külső alakítás nélküli mű, a melynek tulajdonképen hangulata sincs. Sőt ilyen és hasonló tárgyú elemekből álló, a melyből folytatni lehetne egy kis adag, a mit a kis fecsegő vagy öreg kisasszony meghal. – Az I. sz. Ősnyár Istvánról szóló vékonyka, de kerek történet, elevenen megírva, szerencsés ügyességgel, erejét érzetni, itt-ott élénk vonásokat a rajzolásban, de egyébiránt a tehetség, kivánnivalót hagy a jellemzés, árnyalás a szavakról, melyekkel nincs soha mondani valója.

A jutalom ki nem adása javasoltatik.

43. Horváth a Gorove-pályaudvarról (Hantsay Pál, Beöthy Zsolt, Imre Sándor) vélemény a pályaudvarról, Kenthes

Jelentés a Gorove-[illegible]

az Imre emlék 1890 maj. 6án tartott ülésből

A Gorove-jutalom az esthelikaink ó-ékirásjegyei történetére adó fölötte. Ha egy pályamű értékelt, de ez egy kiegyúl jól [illegible]ételtt, jól felfogott ész műve, sima, egyszerű jó nyelven irva. Mindenütt érthető és tartalmas. Mégsem nem jár, mellat jelent vé= kein vel össze, nem bevél az eltéri vog különbözi kevével, [illegible]kiegyenesen és nyomaton fejte= get. Ha hibája van, legtöbb a rövidség az, hog nem fejt ki minden kiegyet elég kövén, s a philosophia történetében jártas olvasó kétes nemei elvén. Sajnos de igy is nyeresé= ge [illegible] érdekesnek. Sajnos azonban, hog a munka nincs befejezve s azok mutat= vánnyal nincs ellátva be s [illegible] csak egy részét olvasta meg a pályabirálónak. [illegible] Igy a mint van meg nem jutalmazható, de [illegible] ohajtandó, hog a munka befejezett legyen, jutalomban részesülhessen. Ennél fogva javasolhatja, hog ha az i= rónevétlen herre egy év alatt (1891 sept. 30ig) munkáját befejezve benyujtja, [illegible] a [illegible] valatra adatnak, [illegible] jeligés levele [illegible] bontatlan fel [illegible] nem adható jutalom nélkül kiadatnék.

4/3 Akadémiai Lukács-alapítványból kitüntetett nyílt pályamű bíráló
~~Lukács-pályamű~~ ~~bírálata~~ Lukács-alapítványból kitüntetett nyílt pályamű bírálata
valóinak (Szilády Áron, Salamon Ferenc r. t.) jelentése

Jelentés

a Lukács-alapítványból kitüntetett nyílt pályamunkáról

Az 1-ső ortály 1890 maj. hó kitüntetett ülésében.

A Lukács-alapítványból 1000 forint volt kitűzve nyílt pályamunkára: „Gróf Zrínyi Miklósnak, a költőnek élete és munkái."

Két pályamunka érkezett. Az 1-ső számú pályamunka nem felel meg a kitűzött feltételeknek, bár szerzője a tárgy irodalmát s kútfőit ismeri s a munka terve ellen sem emelhető kifogás, de a munkatervnek közlött rész nem tekinthető. Sem az eredeti kútfők, sem megírása tekintetében nem kielégítő kísérlet. Stílje dagályos s eggyhangmind pongyola, több hibával.

Sokat többet várhatni a II számú pályamunka szerzőjétől, a ki nevét is titkolva a feladat megoldására ajánlkozik. Ez Szalay Ferenc, kinek fáradozása Zrínyi a költő minden ízű életét, szigetvári és egyéb tekintetben, megjellemzi, bonyolultabb és kitartó kutatást és tanulmányt kívánó életkérdéseiből. A benyújtott kéziratban, nyomtatott folyóiratbeli közleményekben elhintett speciális tanulmányok számos mintegy gépiles egymás mellé állítva, különösen a költő és irói küzdelmei tárgyáról. Az egyébként tekintélyes tanulmány arról, hogy a szerző a mai viszonyokhoz képest stílusában sem tudja a kútfőkre és irodalmára nézve, bírja a felvonulási kritikai ismeretet, is kipróbálta. Így remélhető, hogy megérdemlő műve lesz irodalomtörténeti monographiánk lesz, ha kiérlelni fog vele és speciális tanulmányát egységes művé formálni és mérsékelni a környezet hypothesisekben való lajtalmát

Mindezeknél fogva javasoltatik, hogy ~~Zrínyi szakértőnek~~ gróf Zrínyi Miklóst a költőnek életéről és munkáiról írandó művel Szalay Ferenc, különösen gyarapítani tanári bíráccsal meg. A mintha benyújtásának határnapja 1892. dec. 31.

1115

1890

1890

Tisztelt Értekezlet!

Minthogy a meteorologiai intézet igazgatói állására vonatkozó felszólalásomnak nyoma nincsen, kénytelen vagyok a tisztelt értekezletet arra kérni, hogy említett nyilatkozatomnak lényegét a jegyzőkönyvbe illolag felvenni méltóztassék, hogy erálltal eleje vétessék azon találgatásnak, mintha a bizottság többségének javaslatához, melyet az értekezlet is elfogadott, kormánypártiam volna.

Amaz érintett nyilatkozatomban egyszerű hangsúlyoztam, hogy az akadémia elnökölő jövő önnön magával, midőn most a meteorologiai intézet igazgatói állására első helyen ajánlja Konkoly Miklós tiszteletbeli tag urat, kinek egy pár évvel ezelőtt Konkoly urat szóba sem hozta, hogy továbbá a régebbi véleményének ezen gyökeres megváltozása a bizottsági véleményben minemű elfogadható módon indokolva; — másrészt kijelentettem, hogy a magam részéről Konkoly urat a meteorologiai intézet igazgatói állására képesítettnek nem tartom, kinem az akadémia régebbi határozatának értelmében Heller Ágost urat ajánlom első helyen.

Midőn a t. értekezletet kérem, hogy jelen nyilatkozatomnak a jegyzőkönyvben helyt adni kegyeskedjék, egyszersmind kötelességemnek ismerem, hogy csak kerülhetlenek találtam, ha a rám közvetlenül ellenvetések is a jegyzőkönyvben felvétetnének.

Budapest 1890 május 3án

Schuller Alajos
tb. tag

III o/s 1890 április 21. H Eötvös
1 pont.

115/1890

A

Magyar tudományos

Akadémia

III-ik osztályának.

1/.

4625. ikt.
1890

Békés vármegye közönsége a magyar Tudományos Akadémiának.

Budapesten.

Békés vármegye közönsége a magyar honfoglalás ezred éves ünnepének emlékére, s annak egyik emlékeül, Békés vármegye történetének megírását és kiadását határozta el még az 1885-ik évben, s a történelmi mű szerkesztésével, Békés vármegye történetével már eddigelé is foglalkozott megyénkfiát Thaán Lajos családi lelkészt s a magy. tud. akadémia lev. tagját (bírtam) megbízta. A mű az idén elkészült, s a szerző részéről bemutattatott.

A vármegye törvényhatósági bizottsága azonban ide mellékelt f. h. hó. egy. közgyűlési határozatával akként intézkedett, hogy mielőtt a mű, melynek

illustrátiókkal tervezett kiadása
tetemes költségbe kerülend, kinyo-
mattatnék, a kinyomatott példányok
által felülbiráltassék, hogy a mun-
ka a példányi észrevételekhez ké-
pest kijavíttathassék, azon városnegye
történetének egész teljességében fel-
ölelje, az honfoglalás emlékezetes ün-
nepének részben való emlékezetessé
tételére méltó legyen. E felülvizs-
gálat megejtésére a városnegye köz-
gyülése, tekintve, hogy egy városnegye
történetét feltáró munkák kiadása
közérdeket képez, azon a magyar
történelmi irodalom fejlesztésére
irányúl, mely törekvésnek elő se-
gítése a kir. tud. akadémia fel-
adatát képezi, a m. tud. akadé-
miát, mint leghivatottabbat, hatá-
rozta felkérni.

A város: közgyülés ha-
tározata folytán a Kölcsey Lajos
által benyújtott kérvényt két kö-
tetének, melyek második az
első részt. példányát képezi,
megküldése mellett, tisztelettel
felkéreni a tudományos academ
iát, hogy a Pelsés városnegye tör-
ténelmét tárgyazó ezen munk fe-
lülvizsgálását elfogadni, a felül

/

Kivonat

Békés vármegye törvényhatósági bizottságának 1889 évi decemberhava 11-én s folytatva 12-én tartott rendkivüli közgyülése jegyzőkönyvéből.

444 bgy: 11724 ikt:

1889

Tárgyaltatott a Kádár Lajos ur: tud: academiai lev: tagál-tal szerkesztett „Békés vármegye hajdanaˮ czimü mü átvételére kiküldött bizottságnak jelentése.

A vármegye bizottsága a küldöttségi jelentésben foglaltak állás-pontjára helyezkedve 461/885. bgy: számu határozathoz képest a Kádár Lajos academiai levelező tag által szerkesztett monographia mindkét kötetét, t: i: az okmánytárt képező második kötetet is kiadni óhajtja, s emlékezve arra, hogy müve második kötetét is összeállitván, azt ide mielébb és legkésőbb a jövő év április haváig bemutatni szivesked-jék.

A munek csak első kötete terjesztetvén be, a küldöttségi jelentéshez képest a tisztelet Ujnak ezuttal, csak fele tehető folyóvá, ez azonban a 461/885. bgy: számu határozathoz képest ezennel ki-utalványoztatik, s megbizatik

a vármegyei pénztári tisztség, hogy
1000. forintot azzal egyszer forintot
a vármegyei házi tartalék alap
pénztárból nagytiszteletü Hlaáu
Lajos csabai lelkész ur részére és
szabályszerü nyugtatványára fi=
zessen ki.

A mü kiadása iránt ez
ügyben tett intézkedések nem tétetnek,
hanem mivel a vármegye bizottsá=
ga azt óhajtja, hogy a honfogla=
lás ezred éves ünnepének emlékére, s emlékezetére kiadandó ezen
történelmi mü ez ünnep nagyszerü=
ségének megfelelő legyen, s az
Békés vármegye történetét egész
teljességében felölelje a munka
kiadása előtt annak hivatott
szakkörökben által leendő felül=
vizsgáltatása határoztatik el,
hogy az esetleg felmerülendő hi=
ányok mégutólag pótolhatók
legyenek, s a mü kiadása előtt
teljes egésszé kiegészíthető legyen.
A felülvizsgálat megejtésére tekintve,
hogy egy vármegye történetét feltáró
münek kiadása közérdeket képez,
s az a magyar történelmi irodalom fejlesztésére irányul, azzal=
re hivatott magyar tudományos
akademia határoztatik fel=
kéretni.

(2)

Miről a várnegye alispánja, nagytiszteletü Klaán Lajos helkészitő Csabáu, a várnegyei pénztári tisztség ezen határozattal, s a mü második kötetének beérkezte u. tán a monographia kéziratának megküldése mellett a magyar tudománypos academia megkeresés mellett értesitendő".

Kuuft.

Kiadta:

D. Fábry Sándor

varm. főjegyző:

vizsgálat megejtésére egy vagy több tagjait megbízni, s az eredményről, s az észrevételekről a kéziratok visszaküldése mellett annak idején értesíteni méltóztassék.

Gyulán, 1890 május hó 6.

Mellékl:
Békésvármegye története I. db.
Okmányok bevitelben 209 db.
Körgyülési határ. 1 db.
211. db.

Danszky Ká
alispán.

alj. Tóth

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal.

Érk. 116
1890. május

271.

Két kötet melléklet.

2

4625/890. ikt.

A magyar tudományos
akadémiának

Budapest.

V 6

4.) Lévay-pictalom: Berzsenyi. Határozv. 1891. sept. 20.

5.) Thaisz-ribáry " : Engedje meg az öcsöt ülési okából 40 arany
öncsalakolásáért. Magy. német pörrendtartása
tüzetik ki. 80 arany.
Ha csak 40 arany, akkor az eddigi kérdés
ujra tüzetik ki

Tagválasztás.

1.) Pünkösdre beadtak . . 18 szavazatok

igen voltak 14

nem " 3

üres volt 1.

14, 3 ellenében megválasztatott

2.) Parteinerre beadtak 18 szavazatok

igen . . . 16 - .

nem . . . 2 - .

16-tal 2 ellenében megválasztatott.

V 6

1.17.
1890

Nagygyűlés I. napja.

1890. május 6.

Jelenvoltak: Hunfalvy Pál elnök, Thewrewk, Vadnay, Joannovics, Szinnyey József, Heinrich, Arany László, Barkal, Gyulai Pál ov. titkár, Szarvas, ü. Ballagi, R. Bánóczi, B. Budenz, H. Pecz, 15. Volf, 16 Goldziher 17. Szinnyei, 18. Vogèsich,

Jegyzőkönyv április 25-ről. Hitelesíttetik.

A konstantinápolyi szláv nyelvű magyar fordításával bíztatik meg Asbóth. Hunfalvy indítványa

~~Szinnyey József bizottsági megválasztása a pályázatok elbírálására~~ elfogadtatik.

Pályázatok elbírálása.

1.) Vádnay díj: A bírálati jelentések felolvasása.

Nem adatik ki.

2.) Lukács-díj. Beérkezett két munka. A bírálatok felol-vasása. Könyvárosi bizatik meg. 1892. dec. 31.

3.) Gorove-díj. Jutalomra érdemes, ha nem is befejezett a jutalmat kikapja.

1 év alatt A tárgy nem bővült fel, de azért ha nem jelentkeznek, az nem üti el a pályadíjtól.

4.) Sámuel díj. Kiadatik Bindernek. Lásd a formulákat. Megbízatnak: Albert és Szabó

Új pályatételek kihirdetése ü. A függőben levők.

2) Pétersánytudósom: A magy. Akadémiától. 1893 sept. 30.

3 Kóczán " 1891-re.: Salamon és Sz. László korából.

Jelentés

az akadémiai nagyjutalomról,
és a Marcibányi – mellékjutalomról.

Az Akadémia nagyjutalmára és a Marcibányi mellékjutalomra 1890-ben a mathematikai tudományok pályáztak. A legolyt két évi időkörben (1883–1889) több munka jelent meg, mely dicsérettel említhető; a legkitünőbbnek és a nagyjutalomra legérdemesebbnek König Gyula „Analisis. „Bevezetés a mathematikai rendszerébe" (I kötet. Budapest. 1885–1888) czimü müve találtatott.

Az alapvető Kézikönyvekben elannyira szükkörü irodalmunknak rendkivül becses gyarapodása e nagyszabásu munka. Önálló felfogás és elrendezés mellett részletes és teljes áttekintést nyujt a benne felkarolt mathematikai módszerek és eredmények mai állásáról és ezzel szakirodalmunknak nemcsak jelentékeny hézagát tölti be kitünően, hanem egyszersmind megadja az eddig hiányzott alapot, melyből most már önálló mathematikai kutatások és buvárlatok indulhatnak ki a mathezis számos mezejébe.

A Marcibányi – mellékjutalomra Schenek István és Farbaky István „Az elektromos akkumuláterokról" (Selmecbánya. 1885) czimü munkája tartatik érdemesnek.

Ezen munkájukban a szerzők a másodrendü elektromos telepek eddig ismert tapasztalataiból kiindulva, önállóan és céltudatosan berendezett chemiai és elektrotechnikai kisérleteket végeztek az akkumuláterok fokozatos javitására és alkalmazhatóságuk emelésére azon eredménnyel, hogy lankadatlan törekvéinkkel az elektrotechnikát egyik legelterjedtebb és nagybecsü uj eszköz-módositással, a róluk nevezett akkumulátorokkal gazdagitották.

Az előbb dicsérettel említett müvei mellett Kisfaludi Lipthay Sándor: Vasutépitéstan I. köt. Budapest 1885 és Straub Sándor: A gőzmotorok elmélete szerkezete.... Budapest 1887. czimü munkáit mint a magyar kivülő helyet foglalnak el törvényes fejlődésünk indulói tudományos irodalmunkban.

III osztály 1890 május 6.
Naggyűlés

5 Ert

1. 118

Jelentés

az akadémiai nagy —
és a Marcibányi-mellék-
jutalomra.

a

III osztály részéről

Szabó
osztálytitkár.

Jelentés

a Rózsay alapítványból kihirdetett nyílt pályázatról.

A Rózsay alapítványból nyílt pályázat volt kihirdetve az orvosi tudományok valamely fontosabb kérdésének megoldását célzó épületek és kísérletek tervezetére, egyszersmind kijelölésével annak, hogy a pályázó mily segédeszközökkel szándékozik a feladatot megfejteni.

A beérkezett három ajánlat közül az fogadtatott el, melynek tárgya „Az idegrendszernek a veszettséggel és az az ellen való immunitással járó vegyi változásai".

A veszettségben „szenvedő", valamint a veszettség ellen mesterségesen immunná tett állatok idegállományát és az egészségeset is chemiailag vizsgálva, ezek között a különbséget igyekszik első sorban kimutatni. E mellett mikrochemiai vizsgálatokat is akar eszközölni, aztán pedig az állati anyagokban eredeti foglalt fermentumokat és ptomaïnokat vizsgálná meg. Ha ilyeket sikerülne tisztán előállítani, azok physiologiai hatását tanulmányozná élő állatokon s eredményre jutva feldolgozná a kísérleti állatok egyéb szerveit is, nevezetesen a hasnyálmirigyet, a melyekről tudva van, hogy szintén képesek a virust felhalmozni.

Kísérleti állatokul első sorban kutyákat és házi nyulakat kívánt használni s kijelenti, hogy őt a kísérleti anyaggal [redacted] a budapesti egyetem általános kórtani intézete látja el; a nevezett intézet és a pasteur-intézet rendelkezésére áll, míg a vegytani vizsgálatokat az I belgyógyászati klinika jól berendezett laboratoriumában fogja végezni.

Ezen dolgozat benyújtója Dr Udránszky László, [redacted] tanársegéd az [redacted] egyetemen Budapesten.

Tekintve hogy az ezen [redacted] tárgyban megindított tanul-
mányai az emberiségre is közvetlen hasonnal járhat;
annálfogva minden pusztító betegségre nézve is az ilyen
vizsgálatok actualisak, bárha azok negativ eredmények
mellett bárminő csekély positiv eredménnyel járhatnának is,
de csak nagyobb tudományos apparátussal és Körültséggel oldha-
tók meg; végül az ajánlkozó eddigi működése és irodal-
mi munkássága a kivitelre a legjobb kilátást nyujtja
egy egyéni ~~tekintetben~~ mint azon egyetemi intézetek
tekintetében, melyekben a feladat megfejtésében dog-
a III osztály Dr Udránszky Lászlót bizza meg a végre-
hajtással, mi ezen a nagygyülésen hirdettetik ki.

III ker. 1890 május 6.
nagygyűlés

5 Ft

119

Jelentés

a Rorray alapítványból

hirdetett nyilt pályázatról.

a

III kerületi reáliskoláról

Szabó

igazgatótól.

Pécs, 1820 &c.

Tekintetes Tekintetes

Alulirott azon kéréssel alkalmatlan-
kodom szives Rednek velem tudatni, hogy
ez idö szerint Pecses osztályunkról mily
példányaink vannak nyitva, azok mily
feltételekhez kötvék, mi a tárgyak ára
mikor jöjnek le.

Kérelmem ismétlése mellett, szi-
vességükért előre is hálámet mondva
maradok

Tisztelö Tisztelöjök

ifj. Winteritsch Lourd

Cassa

Cassam: Wien, II Ly.
Nickel Gasse No 5, 1 St Stiege 6.

1890 maj - 8.

50 fl.

120

1890

Budapest 1890 8/2

Nagyságos Tábori úr!

f. é. május 12-ike

kelettel érkezésem okáról

Justinianumnak

„Omnem reipublicae"

kezdetű rendelete

a jogi oktatás tárgyában

alapjául a jogi oktatás történetéhez

ismételt

Vécsey Tamás

m. t. akad. r. tag.

A közönségnek hódoló részvétében

Szeretnék volna az egész
akinek közölni. De hol
jónak látod közölheted az
egészet.

Királó tiszteletével

Kecskeméti

1890 maj 8 79 p.

121

Tekintetes Osztály

Van szerencsém a tekintetes osztályt arról értesíteni, hogy
1. évi április 29-iki ülésében a m. t. Akadémia arch. bizottsága
bizottságot megválasztotta azzal négy kiküldöttjét, a ki hivatva
lesz a vall. és közoktatásügyi minisztériumnak 8594. számú
leirata értelmében a műemlékek országos bizottsága négy
képviselőjével a m. kir. Akademiának arch. kiadványaihoz
járó 5000 frtnyi országos javadalma felosztása tárgyában megálla-
podásra jutni.

A négy megbízottnak: a bizottsági elnök, a bizottsági előadó továbbá Dr. Wallagi Aladár és Dr. Pasternák Gyula bizottsági tagok.

Midőn e választást a tekintetes osztály illetőleg a tekintetes Akadémia őszinte üléséneke jóváhagyásába ajánlják, jelentjük hogy megbízottainknak kötelességükké tettük, hogy eljárásukról a tek. Akademiának akkorral számot adjanak, akkor fizetés megállapodásra jutnak akkor nem, fentartatván a tek.

122

1890

Akademia intézkedési jogá-
ból kitűnő tiszteletével

Budapest 1890 Május 8kán

Hamperecz f
a m. k. akad. arch. hivatalnok,
előadója

Nagyságos Curatóriumi Ur!

Az Akadémia II. osztályától vett megbiz„
tás" megbizásomnak eleget tevõ, dr. Vécsey
Tamás akademiai rendes tagnak „Justinia„
nus, Omnem reipublicae" kezdetü rende„
lete a jogi oktatás körében" czimü és
a pénteki ülésben olvasott értekezését biráló
méltattam, és a mivel" azt ide mellékel„
ten Nagyságodnak visszaküldöm, vélemé„
nyem oda járul:

hogy az alapos tanulmányra mutató
és értékes tárgyát önálló felfogásban és
élénk színezésben részesitve" olvasóit
az Akademia által kitüntetésre
méltó.

Kiváló nagyrabecsülésével

Nagyságod

Budapesten 1890 május 14.

alázatos szolgája

dr. Hoffmann Ede

megválasztott rendes tag

123

Lok. 890 maj. 14 — 824.

A Magyar tudományos akadémiai
Irodalmi

Osztályhoz, még 1889-ki április 1-én Lévai János Szepes-Jósvafő-i határában levő 60 Kataszteri hold erdei földet a Munkácsi várhoznál tartandó nyilvános árverésen a m. tud. Akadémiai megbízott ügyvéd Czerkely Antaltól megvettünk, a midőn 1889-ki április 1-én 1162 ft 50 kr. egyszeres lefizettünk (1162.50) azonban nevezett ügyvéd Uram, nem különben 1889-ki aug. 12-én nyilatkozat 1400 c.ö. a midőn is mérnöki felmérésben a fent jelzett ügyvéd Ur: az általunk megvett földet s azt illidaira eleinte többnek találván mint a tényleg lévő volt kitűntetve, végül 1889-ki December hó 31-én 1211 ft 88 kr. s így ezzel kifizetve (1214.88) (2377.38) tartozna a Czikkely dombi nevű 60 holdat nyilt földet, azonban ez megyghatlan előállt, hogy mivel ez a föld még mai napig nem kihelyeztetett reánk, de még be sem adatott a Lykii kataszterhez? Mi mai azon is kérelmünk nyíljon felküldése az ügyvéd Ur: az általunk lefizetett s fentebb kimutatott részletben a részletárt a Magy. m. tud. Akadémiához?

Mely által fogva mély tisztelettel járulunk
a Tisz. Tn. Stud. Akadémia Igazgatóságá
hoz, mélyen érzett köszönetünket kifejezni
az Úrnek, kinek sorsával megnyug
tatni s ez ügyben bővebb felvilágosítás
sal szolgálni vagyon ily rendben szeren
csénk a Tisz. Tanár Urakat is arról hí
telesen értesíteni, hogy mindazon lefizetett összegeket mind azon
felülvizsgálás mellett, melyet kérésünk ismétlése mellett vagyunk
kérni, Pünkösd hava 1892 ik. napján kifizetni
m. p. Kis Almás Bereg megye.
Alázatos szolgái:

Lázár Andras
Horváth Pleda
Horváth Pista
Horváth Mihály
Horváth Lajos
Horváth Ferenc
Orbán Gergely
Ő. Horváth László
Horváth Mihály
Lázár Mihály
Horváth Gyözö
Orbán Gábor

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal.

Érk. 1890. máj. 17. 124

~~288.~~

Átételik sürgős jelentéstétel végett az ügyész úrhoz.

Budapest, 1890. május 17.

Szily
főtitkár.

Kivonat

a Magyar Tudományos Akadémia 1890. május 19-én tartott összes ülésének jegyzőkönyvéből.

135. Elnök úr megnyitván az ülést, bejelenti Stoczek József ig. és r. tag, volt másodelnök május 11-én bekövetkezett halálát.

A III. osztály fölhivatik, hogy emlékbeszéd tartásáról gondoskodjék.

Szily
főtitkár.

III ostale 1890 junij 16 Tržaške

2. pont.

125

330.

Kivonat

a Magyar Tudományos Akadémia 1890. május 19-én tartott összes ülésének jegyzőkönyvéből.

138. Olvastatik Békés vármegye alispánjának május hó 6-án kelt levele, melyben az Akadémiát fölkéri, hogy a Haán Lajos t. tagtól a vármegye megbízásából készített megyei monográfiát felülvizsgálni szíveskedjék.

Kiadatik a II. osztálynak.

Szilyi Dénes
főjegyző

1890 juin 6. 89/h.

126
1890

~~340.~~

WEBER KÁROLY
VIRÁG
ÉS NÖVÉNY-KERESKEDÉSE

V. FÜRDÖ-UTCZA 2 SZ.
(Dianafürdöépület)

Budapest, 1890. Május 21.

Nagyságos
Szily Kálmán urnak

1 kr. 13/V.

	1 Virágkoszorú szeleggel	f. 15 —
18/V.	1 Virágkoszorú szeleggel	„ 10 —
		f. 25 —

Köszönettel előlegben
Weber Károly
pk.

WEBER KÁROLY
virág- és növény-kereskedés
BUDAPEST
Iparos-utcza 2.

Netáni felszólamlások csakis 8 napon belül az áru átvétele után vétetnek figyelembe.

2

Brassó 1890 május 28.

Nagyságos és főtisztelendő
Osztálytitkár úr!

Egy kéréssel bátorkodom nagyságos és főtisztelendő Osztálytitkár urat tisztelettel fordulni. „A gabona határidő-üzlet" czímü „Dora"-díjat nyert pályamunkámat kiadni szándékozván, szükségem volna nagyb. Beöthy Zsolt és Dr. Matlekovits Sándor Ő Excellentiája bírálatára, hogy a bírálatban ajánlott módosításokat és megírt hibákat eszközölhessem illetőleg kijavíthassam. Nagyon kérem tehát nagyságos és főtisztelendő Osztálytitkár urat, hogy nekem e bírálatokba betekintést engedni méltóztassék. Megjegyzem, hogy a bíráló urak erre vonatkozólag nekem már megadták az engedélyt és így a bírálatok kiadása – a mi különben is, úgy hiszem, szokásos, egyedül Nagyságodtól függ. Előre is köszönetet mondva nagyságos és főtisztelendő Osztálytitkár úr iránt

maradtam kitünő tisztelettel

Kohn Dávid.

Lakásom: Budapest
Aradi u. 43.

890 maj. 27 86/1.

127
/
1890

Mélyen tisztelt Történelmi Bizottság!

Van szerencsém kérelmezni, hogy a „Hunyadiak kora" folyamatához az idén teendő tanulmány-utra a II. osztály költ-ség-vetésébe felvett 200 forintot kiutalványozni, illetve ez iránt — a mennyiben szükségesnek látni méltóztatik — az osztályhoz előterjesztést tenni kegyeskedjék, hogy tanulmány-utamat lehetőleg mielőbb megkezdhessem.

Mint ismeretes, most is pőzompontnak kívánok előtanulmányul szolgálni, hogy a mű földrajzi részéhez, illetőleg a munkába vett II-ik kötethez — a Duna-menti megyék történetéhez — minél gazdagabb levéltári anyagot szerezzek össze, s e célból, a mennyire lehetséges" alkalom kínálkozik, első" sorban a gazdag pannonhalmi convent-et azután folytatólag a hercz. Batthyány-féle körmendi, a gróf Erdődy-féle monyorókeréki, s a fej. Esterházy-féle kis-martoni levéltárakban óhajtok kutatást tenni.

Abban a reményben, hogy a M. T. Bizottság
célszerűnek ezen tervem meg fog felelni, kérése,
mét ismételve mély tisztelettel vagyok

Budapesten, 1890. május 30.

A M. T. Történelmi Bizottságnak

Legkész szolgája

Dr Csánki Dezső

Kivonat
a M. T. Akadémia Történelmi Bizottsága
1890. május 31-én tartott ülésének jegyző-
könyvéből.

3. Olvastatik Dr. Csánki Dezsőnek, mint a Hunyadiak Kora szerkesztőjének a bizottsághoz intézett beadványa, melyben a munkába vett földrajzi rész II-ik Kötetéhez – a Dunamenti megyék történetéhez – a pannonhalmi, körmendi, monyorókeréki és kismartoni levéltárakban teendő tanulmány útjára a II osztály költségvetésébe felvett 200 forintnak kiutalványozását, illetve ez iránt az osztályhoz előterjesztés tételét kéri.

A bizottság a kérelmet pártolólag terjeszti az osztály elé; a mennyiben pedig az e czélra rendelkezésre álló Teleki-alapnak a folyó évre felvett tétele már ki volna merítve, Dr. Csánki Dezsőnek a mondott czélra, a Mátyáskori Emlékműre felvett 2000 forintnyi tételből, a Teleki-alapból teendő megtérítés mellett, 200 forintot előlegez.

Fejérpataky László
biz. előadó

A M. T. Akadémia II. osztályának.

129

1890

Kedves Barátom!

Ez Király nagyon kérni kérdezősködik utánad, mert nincsen akarja fordítani a 2-ik magyarra-e már kész-vagy-nincsen kérdezősködik hogy ha igen e nem kell-akarsz munka lenni - magyarul a nincsen akarsz magyarul v.i. Az Akadémia nem vette ebben kész. Közben jelent a legjobb expedíciós valaki a munkát nehéz venni de magyarul mellett nyerni akarsz; hogy az az egész kérdés (v.i. én) jelent kérdezősködni nincsen még az idén kell kinyomatni, az Akadémia gyűjtő kapcsolatban a jövő évben adhatná ki, azért az évben-kérdezősködik, hogy az egészben nincsen kész-e fog érdekelni.

Tovább folyóirat, kérdezősködik a mikor kinyomtatni nálad Gaálnál „Mo folyóirat a Kunszabadi kormányban" nincsen mondat. Nem tudom kap. Zalán-t vel mint akar. Hogy <u>nincsen</u>? Ha nem ki az akar. Hogy hol „Mo kormányban mellett.

Szeretettel kívánok Pesten mára maradok barátja kapcsolatban a nagyon becsületes egész kész

Debreczen 1870 VI. 22.

Gyulay

1890 Jun 23 92

0688

135

V122

Kivonat

a M. T. Akadémia 1890. június 23-án tartott összes ülése jegyzőkönyvéből.

180. Olvastatik Ganz és Társa gépgyár-részvénytársaság június 21-én kelt levele, melyben a magyar mester-műszótár gyors megjelenése és költségei-nek fedezetéhez kétszáz (200) forinttal járul.

Az Akadémia köszönettel veszi e szép kez-deményezést, a mely elismerését fejezvén ki nemcsak az Akadémia, hanem a hivatott szakemberek iránt is, példát ad az érdekelt szakköröknek és testületek-nek, hogy miként gyorsíthatják meg a régen várt mester-szótár megjelenését. Egyszersmind elrendeli, hogy a Nyelvtudományi Bizottság, ha lehetségesnek bizo-nyul, még ez évben tegye meg az intézkedéseket, hogy a mester-szótár megjelenése az új évvel megindulhasson.

Szily Kálmán
főtitkár.

136

1890

408.

VI 13

Kivonat

a M. T. Akadémia 1890. június 23-án tartott összes ülésének jegyzőkönyvéből.

173. Temesvármegye alispánja május hó 27-ről kelt átiratában értesíti az Akadémiát, hogy a vármegye közönsége Temesvármegye monographiájának megírására a már 1885-ben felajánlott 5000 forintot véglegesen megszavazta, 80 példány elárusításának kötelezettségét elvállalta, és a mű megírásával Ortvay Tivadar l. t. megbízatását teljes megnyugvással fogadta, és kéri, hogy a fixetési módozatokat az Akadémia megállapítani és a megyével közölni szíveskedjék.

Örvendetes tudomásul vétetik és átté-tetik a II. osztályhoz.

Szily
főtitkár.

Kivonat

a M. T. Akadémia 1890. június 23-án tartott összes ülésének jegyzőkönyvéből.

173. Temesvármegye alispánja május hó 27-én kelt átiratában értesíti az Akadémiát, hogy a vármegye közönsége Temesvármegye monographiájának megírására a már 1885-ben felajánlott 5000 forintot véglegesen megszavazta, 80 példány elárusításának kötelezettségét elvállalta, és a mű megírásával Ortvay Tivadar l. t. megbízatását teljes megnyugvással fogadta, és kéri, hogy a fizetési módozatokat az Akadémia megállapítani és a megyével közölni szíveskedjék.

Örvendetes tudomásul vétetik és átté-tetik a II. osztályhoz.

Szily
főtitkár.

1890 juin 30 D 95 h.

137
1890

408.

Kivonat czikkek

a M. T. Akadémia 1890. június 23-án tartott ősszes ülés, ének jegyzőkönyvéből.

172. A m. orvosok és Természetvizsgálók meghívják az Akadémiát 1890. évi augusztus 16-tól 20-ig Nagyváradon tartandó XXV-ik vándorgyülésökre.

A meghivás köszönettel vétetik, s az Akadémia képviseletére Szabó József osztálytit. kar vezetése alatt Csiváloszky János, Harslinszky Frigyes és Török József r. tagok kéretnek föl.

Szily
főtitkár.

III ofs. 1890 oct 20 8 Exhib.
2 pms.

138
1890

407.

Budapesten 1890.
junius hó 22-én.

Méltóságos uram!

Vonatkozással f-hó 20-án hozzám intézett becses felirá-
sára, sajnálattal kell kijelentenem, hogy a Thiory
úr könyvének tárgyával tüzetesen sohasem foglal-
koztam. Ennélfogva a könyv értékének tudományos
megítélésére nézve véleménnyel egyáltalán nem vall-
hatom magamat. Azon kéréssel, hogy e soraim tartalmát
kellő tudomásul venni méltóztassék,

maradtam, Méltóságos uram,

Kész tisztelője.

Goldziher Ignácz

139

1890

VII 22

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA.

145
1890

Nagyságos Budenz József Úrnak mint
a nyelvtudományi bizottság előadójának.

A Mesterszótár megjelenését előmozdítására begyült
pénzösszeg átvétele alkalmával e sorokban
azt a biztosító nyilatkozatot teszem,
hogy a Kéziratnak 30 nyomtatott ivnyi
terjedelmü részét f. évi decemberhó
derekán előadó úr kezéhez szolgál-
tatom.

Budapesten 1890 juliushó 9-én

Ernst Károly

Átadási és átvételi jegyzék Kazinczy Ferencnek akkor bajai házi vagyonáról, amelyeket Bacsáky Bálint mint hagyatéki visszaváltó mellett a Magyar Tudományos Akadémia főtitkárára ~~Szily Kálmán~~ ~~Bacsáky Antal~~ ez ő nagyságának megküldött. –

I=ső Szám.

Kazinczy Ferencz levele Iphigenia leányához.
1829. sept. 17-éről.

2=dik Szám.

Kazinczy Ferencz levele Iphigenia leányához.
1829. november 19-éről. –

3=dik Szám.

Kazinczy Ferencz levele Iphigenia leányához.
1830. február 10-éről.

4=dik Szám.

Kazinczy Ferencz levele Iphigenia leányához.
1830. junius 24-éről.

5=dik Szám.

Kazinczy Ferencz levele Iphigenia leányához.
1830. december 3-áról.

6-dik Szám

Kazinczy Ferencz által összeállított s a Szendrői Török családra vonatkozó adatok. – 13 ívben. —

7-dik Szám.

Kazinczy Ferenez által 1831. február 19-éről Pestről nejéhez irott egy levelének töredéke. –

8-dik Szám.

Puzmics Izidor levele Kazinczy Ferenez özvegyéhez. 1831 szeptember 5-éről. –

9-ik Szám.

Puzmics Izidor levele Kazinczy Ferenez özvegyéhez. Kelt Pannonhalmán 1831. októbar 29én.

10-dik Szám.

Puzmics Izidor levele Kazinczy Ferenez özvegyéhez. 1831 decemberben 24-éről Pannonhalmáról. –

11-dik Szám.

Puzmics Izidor levele Kazinczy Ferenez özvegyéhez Batthyánból 1832 september 9-éről.

12-dik Szám

Kazinczy Ferenez özvegyéhez intézett levele Puzmics Izidornak Pannonhalmáról 1832 marc. 18. –

13-dik Szám.

Puzmics Izidor levele Kazinczy Ferenez özvegyéhez Kelt Pozsonyban 1833. Aprilis 30.

14-dik Szám.

Puzmics Izidor levele Kazinczy Ferenez özvegyéhez Kelt Pozsonyban 1833 januar 2-án.

15-dik Szám.

Gyurics Izidor levele Kazinczy Ferenez özvegyéhez Kék Pozsonyban augustus 2-án 1834.

16-dik Szám.

Kis János levele Kazinczy Ferenez özvegyéhez 1832. okt 19-éről. —

17-dik Szám.

Szomor Bertalan levele Kazinczy Ferencz özvegyéhez Pozsonyból 1833 augustus 30-áról. —

18-dik Szám.

Szomor Bertalan levele Kazinczy Ferencz özvegyéhez Pozsonyból 1833 október 11-éről. —

19-ik Szám.

Az onodi Jo. Török féle vradalom eladásáról szóló szerződés másolata Kazinczy Ferencz által leirva. — 3 drbban. —

20-dik Szám.

Egy Kazinczy Ferencz által nem tudni, hogy kihez irott levélnek töredéke. 1816 september 20-áról.

21-dik Szám.

Csatári Imre nevü Ev. lelkészben vagy Ev. Kerületben lakott paraszt embertöl intézett levele Kazinczy Ferenczhez 1829 november 3-áról. —

22-dik Szám.

Kraynik Alajosnak Kazinczy Ferenczhez, nagy bátyjához, intézett levele 1829 augustus 5-éről. —

23-dik Szám.

Kék perpeli itélet lemásolva Kazinczy Ferencz által és egy feljegyzése. Szirmay András tréfás esetéről. –

24-dik Szám.

Kazinczy Ferenez levele 1822 január 2-áról valamely megyei esküttihez, kinek neve az időközben nem tudatik.

25-dik Szám.

Szentmiklóssy Alajos levele Kazinczy Ferenczhez 1822 julius julius 14-éről. –

26-ik Szám

Kalocsay István levele Kazinczy Ferenczhez 1822. október 1-éről. –

27-dik Szám.

Szentmiklóssy Alajos levele Kazinczy Ferenczhez 1820. junius 29-éről. –

28-dik Szám.

Kazinczy Ferencz által fobbsége és sógarnéja nevében Kállay Péterhez irott levél 1823. september 9-éről. –

29-ik Szám.

Kazinczy Ferencz és Matolai Gábor között történt adás-vevési ügyből származott per állásának leirása. Kazinczy Ferencz által papirra téve. – Kelet nélkül. –

30-ik Szám.

Kazinczy Ferencz levele báró Vétsey Miklóshoz 1814. martius 7-éről. –

31-dik Szám.

Kazinczy Ferenez feljegyzése egy nemely az acsádi perhez szükséges okmány megszerzése iránt. –

32-ik szám.

Nagy Gábor levele Kazinczy Ferenczhez 1815. augustus 10-éről. –

33-dik szám.

Nagy Gábor levele Kazinczy Ferenczhez 1815 decz. 24.

34-dik szám.

Nagy Gábor levele Kazinczy Ferenczhez 1816 október 29-éről. –

35-dik szám.

Nagy Gábor levele Kazinczy Ferenczhez 1816 december 31-éről. – 3 darab. –

36-ik szám.

Nagy Gábor levele Kazinczy Ferenczhez 1823. november 23-áról.

37-dik szám

Nagy Gábor levele Kazinczy Ferenczhez 1827. decz. 10-röl.

38-dik szám

Nagy Gábor levele Kazinczy Ferenczhez 1829. aug. 28-ról.

39-ik szám

Nagy Gábor levele Kazinczy Ferenez özvegyéhez 1833. október 1-éjéről. –

40-ik szám.

Kazinczy Ferencz és Kecskeméty Sámuel között kötött zálogos szerződés. Kelt június 8-án 1817. – Írva Kazinczy Ferencz által. –

41-dik Szám.

Kazinczy Ferenc és Jakubovics Izraél között kötött Coopitból szóló Kölcsönszerződés, irva Kazinczy által 1820. julius 28-án. –

42-dik Szám.

Az Ér-semlyéni proportióra vonatkozó pontozatok, irva vagy talán csak lemásolva Kazinczy Ferenc által. Kelet nélkül. –

43-ik Szám.

Kazinczy Ferenc és neje egyrészről, másrészről Soltész Ferenc és László között kötött cserepzerződés irva Kazinczy által 1814 április 18-án.

44-ik Szám.

A Kocsi uramék aldó-vegmecki telkének historiája. – Irta Kazinczy Ferenc Zsibalmon 1814-ben.

45-ik Szám.

Kazinczy Ferenc és Kocsi József közt kötött zálogos szerződés 1814 április 14-ről. – Irva Kazinczy által. –

46-ik Szám

Balog Pál és Kazinczy Ferenc között kötött csere-szerződés, irva Kazinczy által 1814 julius 2-án.

47-ik Szám.

Kazinczy Ferenc és testvér öcsse Kazinczy József között kötött zálogos szerződés Kazinczy Ferenc által irva 1828. évi február 8-án. – Ugyancsak ezen ügyletre vonatkozó szerződés némi változtatással

két példányban, de amelyet ugy látszik József ur nem fogadott el; mivel általa nem lettek aláírva, s ezek kelete két nappal előbbi. —

48-ik Szám.

Kazinczy Ferenc levele Kölcsey Pálhoz, másolat.

49-ik Szám.

Kazinczy Ferenc és B. Gajzler József között 120-ik Zálogos szerződés, vida Kazinczy 1825. november 29-

50-ik Szám.

Kazinczy Ferenc és B. Gajzler József között 120-ik Zálogos szerződés, viva Kazinczy által 1826 május 11-én

51-ik Szám

Kazinczy Ferenc és Huszovszky András között 120-ik Zálogos szerződés, viva Kazinczy által 1820. april 3-án

52-ik Szám

A Báró Gajzler Józsefnek zálogba adott földek jegyzéke, irva Kazinczy Ferenc által 1826. május 11-én.

53-ik Szám.

Velejtei János által hozott 300 frtról szóló nyugta irva Kazinczy Ferenc által 1817 julius 4-én. —

54-ik Szám.

Sivák János által a Bot 200 ftról szóló nyugta
vita Kazinczy Ferencz 1817 julius 4-ei.

55-ik Szám.

Sivák János által a Bot 100 ftról szóló nyugta,
irta Kazinczy Ferencz 1817 julius 13-án.

56-ik Szám.

Latyák Pál iszámmal adott meghatalmazás, irva
Kazinczy Ferencz által 1826 majus 11-ei.

57-ik Szám

Balogh Ferencz s László és Kazinczy Ferencz között
között csere szerződés 1817 junius 7-éről, irva Kazinczy
által. —

58-ik Szám.

Balog Pál s Kövér János és Kazinczy Ferencz között
1814 julius 2-án között csere szerződés, irva Kazinczy
által. —

59-ik Szám

Balog testvérek és Kazinczy Ferencz között között
csere szerződés fogalmazványa, irta Kazinczy 1817
junius 7-ei. —

60-ik Szám.

Cserelevél Kazinczy Ferencz és Balogh testvérek
között 1817. julius 7-éről, irva Kazinczy által. —

61-ik Szám

Gere szerződés Babogh testvérek és Kazinczy Ferenez között, irva Kazinczy által 1817 junius 7-én.

62-ik Szám.

Kazinczy Ferenez és Kövér Jánosné között között ugyanezen szerződés, irva Kazinczy által 1817 decemberben 20-án.

63-ik Szám.

Kazinczy Ferenez és Báró Bémer József között folyamatban volt ügyes leirása, - irva Kazinczy által, és ugyanezen ügyre vonatkozó 5 drb melléklet összesen 6 drb. közöttük a Gróf Forgách Ferenez contraclusa. - 4000 ftról. —

64-ik Szám.

Kazinczy Ferenezné a közte és Feliz Grün vagonyi ügyei között folyt ügyletre vonatkozó sajátkezü iratai 6 drb. —

65-ik Szám.

Bodzay Sámuel ügynökke Grünfeld Dávid és Kazinczy Ferenez között folyt ügyletre vonatkozó kézirattai Kazinczy Ferenezné 9 drb. —

66-ik Szám.

Kazinczy Ferenezné a Kazinczy családra vonatkozó sajátkezü jegyzetei. - összesen 72 drb. —

67-ik szám.

Kazinczy Ferenczhez Alsó Regmeczre vonatkozó sajátkezü feljegyzései.—

68-ik szám.

Sallustius fordítva és leirva Kazinczy Ferenc által 1819-ik évi augustus hóban.— Kiadatása iránt vonatkozásban Guzmicsnak 1831. évi September 5-ei kelő levelében.— Lásd 8-ik szám.—

69

Kazinczy Ferenczhez Engénia leányától irt Fehérjegyzékek from 1820 March 2 Április.— Március.—

Ezen jegyzékbe bejegyzett iratokat

Vissza folyóirat kötelezettsége mellett

a magyar tudományos akadémia főkönyvi hivatalának, irodalmi bizottsági tagnak ei-

vel erélyből át szolgáltatom.—

Pest 5a Ugyhely 1890 Augustus 18án.—

Szemere Bertalan

151

1890

Tisztelt Titkár úr!

T. é. jún. 21-én kelt értesítése kézhez-
vette Jogisch Mihály
úr bírálatát „A magyar paloznak Tenne ere-
dete" cimü munkámról. Bírálo úr ajánlja
ugyan kiadásra, de egy-két változtatás, ajánlatát Tau-
rowsky Emil úr beiktatásához köti, s egyéb-
ként ebben igazat, hogy munkám melyik fejeze-
ében és mit vehetek fel Taurowsky Emil uttól.
Ebbe – noha T. úr csak a népdalokkal fog-
lalkozott – kívánom megegyezem, s T. urat az ille-
tő helyen kellően fogom méltányolni, s méltányol-
tam volna a magyar idejében is, de a legjobbakka-
ratal sem tehettem; mert T. úr dolgozata (a Föld-
főhercegi-féle Országy nyelvtanban) akkor jelent meg,
mikor én dolgozatomat már megirtam volt. –

Megjegyzem azonban Jogisch urnak
munkám technikai részére mondott véleményére,

hogy az én eljárásom, midőn az eredeti kéziratát
közlöm, egyáltalyában nem azonos avval, mi-
dőn én az általa kidolgozva közlött régi egyházi
énekekre azt indítványoztam volt, hogy azok ere-
deti minőségökben, kidolgozatlannt közöltessenek,
mint egy történelmi dolgozathoz illik. (Ezt a vélemény-
azonban a t. osztály nem fogadta el.) Munkámból
a lantirást eredeti mellékleteit, csak azért mert kü-
lönben is igen kevesen értik, (talán senki sem)
s mert igen költséges, kihagyni annyi volna, mint
azt, a mit történelmileg állítok, megfosztani bizo-
nyítékaitól. Ily addicionalisnusba annyival inkább
nem esperhetek meg B. urral, mert ez a lantirás
nyomdai után kétszer és semmivel sem drágább, mint
más nyomtatványok. Kevesen értik? ily érvelés-
sel Bogisich ur — ismerem a magyar olvasó kö-
zönséget — azt is bebizonyithatná, hogy a tudo-
mányos akadémiára sincs szükség.
Kérem tehát az utolsó pont elejtését, annyival
inkább, mert a t. osztály egyhuzamban az én B. urra

…ról vonatkozó nézetemet sem vélte tekintetbe.

Budapest 890. Sept 6.

Tisztelettel

Bartalus István

Méltóságos Gyula! Dál oktatóügyi Osztály.

156

1890

IX 6

Kolozsvárott, 1890. szept. 16.

Méltóságos Ur!

Szabó Sámuel kolozsvári ev. ref. tanár
már évekkel ezelőtt kölcsönvett
a st. udvarhelyi rom. kath. gym
nasiumtól egy XVI. századbeli
Codexet, melynek visszaadására
is fenyegetőzött, s nélkül hogy
annak megfelelt volna.

Ez év februárban Szabó
Sámuel Méltóságodnak egy iro
dalmi elismervényét adta át ne
kem, mely szerint Méltóságod
arról értesíti, hogy ezen Codex a
magyar tudományos akadémia
I (tört.-és nyelvtudományi) osz-

tálynának haszmálatában áll és
kötelezi magát azt 2 hó mul-
va, vagyis 1890 április 22 éig vis-
szaszolgáltatni.

Azóta egy félév telt el, a
nélkül, hogy a Codex visszaadat-
tott volna és minthogy az erdé-
lyi vm. kath. status igazgató ta-
nácsa ezen Codex visszaszolgál
tatásának további halasztását
megengedni nem hajlandó, sem-
mi esetre sem és angemet, mint
a status jogtanácsosát, utasitott,
azt sürgönnyel, per utján követel
ni, tisztelettel kérem Méltósá-
godat, hogy ezen Codexet <u>posta-
fordultával</u> vagy nekem, vagy
közvetlenül az igazgató tanács-

...ió
...l-
...ist-

...a
...ador-
...rodá-
...tu-
...sít-
...ít
...em-
...int
...tett,
...etel-
...ró-
...ta-
...gy
...ács.

hox <u>mulhatatlanul</u> vissza-
szolgáltatni méltóztassék.
Becses válaszát kérve vagyok

teljes tisztelettel.

Waller Rezső

Méltóságos
Gyulay Pál főrendiházi tag
Urnak, és a magyar tud. Aka-
démia I. osztálya titkárának

157

1890

IX 16

157
1890

Kolozsvárt, 890 octobr. 14-én

Méltóságos Uram!

Ő Ns 12-ei Kelt becses levelére van szerencsém tudatni, hogy a kérdéses Codex a cs. kir. Külügyér kivánt 14 napi határidőbe beérkezvén, ma-gyar részen azt fulyó hó 26-ig makkadland keresztes ütközet —

Kiváló tisztelettel

alázatos szolgája

Hallerkerny

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA.

522. sz.
1890.

Tisztelt Osztály!

Az 1891-re szóló Almanachba beleé kell fog-
lalnom a Schossberger Zsigmond nemzetgazdasági alapitvá-
nyára vonatkozó szabályzatot is.

Tiszteletteel tölkérem, méltóztassék e szabály-
zatot a Nemzetgazdasági Bizottság meghallgatásával meg-
állapítani, hogy már az, Október 27-én tartandó összes ülés
meg is erősíthesse.

Budapest. 1890. szeptember 25.

Szily Kálmán
főtitkár

Az II. osztálynak

1890 szept. 26 98.

158

1890

Sümegh Lovászlaó ór jámorlat-
tal vádolt ügyének áttételét a fkal.
és nemtelen Bizottsághoz.

Budapesten 1890 szept. 26

Jánossy

főszámvitelnök.

17-25

Kivonat czikk

a M. T. Akadémia 1890. október hó 6-án tartott összes ülésének jegyzőkönyvéből.

186. A főtitkár bejelenti Szabó Károly r. tagnak f. évi augusztus hó 31-én bekövetkezett elhunytát.

Az Akadémia mély megilletődéssel veszi tudomásul a hazai történetirás egyik legtiszteletreméltóbb művelőjének, a magyar könyvtárak új megalapítójának, a Régi M. Könyvtár halhatatlan érdemű összegyűjtőjének, a fáradhatatlan szorgalmú, példás lelkiismeretességű tudósnak halálát és felkéri a II. osztályt, hogy emlékbeszéd tartásáról gondoskodva, ujítsa meg emlékezetét azon férfiúnak, kit tudományáért mindenki tisztelt, szive jóságáért pedig, a ki csak ismerte, mindenki szeretett.

Szily
főtitkár

1890 oct. 6. 99/1.

165
1890

539.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA.

538.

Tisztelt Osztály!

Szerencsém van értesíteni a T. Osztályt, hogy a kitűzött határidőig

26 db. Teleki-pályamunka,
33 „ Farkas-Raskó-pályamű és
21 „ Bulyovszky-pályamű küldetett be, melyeket idecsatolva átteszek a T. Osztályhoz.

Fölkérem a T. Osztályt, hogy a bírálókat minél előbb kinevezni és a főtitkári hivatalnak bejelenteni méltóztassék.

Tisztelettel

Budapest, 1890. október 9.

Szily
főtitkár

Az I-sso Osztálynak.

165

1890

538

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA.

538.

Tisztelt Osztály!

Szerencsém van értesíteni a T. Osztályt, hogy a kitűzött határidőig 1886. Első m. állt. biztosító társ. pályamunkát küldetett be, melyet ide csatolva átteszek a T. Osztályhoz.

Megjegyzem, hogy a Pór-jutalomra (: a Domokos-rend története :) és a Gorove-jutalomra (: a XIV. és XV. száz. iskolázás :), melyeknek határideje szintén szeptember 30-ikán járt le, egyetlen pályamű sem érkezett.

Kérem a T. Osztályt, hogy a bírálókat mielőbb kinevezni és a főtitkári hivatalnak be, jelenteni méltóztassék.

Tisztelettel

Budapest, 1890. október 9.

Szily
főtitkár.

A II. Osztálynak.

538

5. Rabó Sámuel codex - kölcsönvételéről. ~~Lásd~~

Haller Kerő[?] levele.

Budenznél vann codex. A kiadás mikben elhárult
nór. Graf még a cod. bibliographiai leírására vár-
végh. Ha ót leírnájuk, nyomtatnánk, de ha ungnyedik
2 hét multan okvetlenül visszaküldjük

6. Ducloz

7. Platova
Kunfalvi } a jövő ülésre

8. Kálnán Jakab levele. Átküldi az irodalom-
történeti bizottsághoz, s: a közlésnek idejére
jelentést kéttnek s.

9. Gyulai indítványa: az Anyaváltó fogalmáról meg-
szünt. Sője volna, hogy az irodalomtörténeti
bizottsággal is legyen fogalmazva. Utasíttassék
a bizottsághoz.

Pethő Péch Vilmos

X 11

167

October 10. 1890.

Jelen voltak: Hunfalvy elnök, Gyulai titkár.
Theodorovics, Bartal, Csiky, Lehr, Pecz, S. Tolnai,
J. Vadnai, K. Bánóczi, L. Simonyi, M. Budenz, N. Szarvas.

Jegyzőkönyv hitelesítése.

1. Goldziher levele Thury pótlására nézve. — Második bírálóul Budenz.

2. Bartalus levele, Bogisich bírálatára vonatkozólag.

Elfogadjuk azzal a kikötéssel, hogy a magyar szó eredetéről szóló kérdést tárgyaló részénél a vonatkozó szavak eredetével ~~tör~~ foglalkozzék.

3. Gr. Teleki Géza munkájáról szóló jelentés Hunfalvy tól: „Ajánlja kiadás végett. Mint önálló kötet jelenjék meg: nem „I. kötet.“

Az arab szövegek miatt Goldzihernek (2. bírálóul) azután még egy historicusnak (Pauler?) Hunf. ismertetése jelentvén a jövő ülésen.

4. Pályamunkák

1. Teleki: ~~Tisz~~ Sokai l. t. elnök, Borcsik, Szász Károly.
2. Jerney-Rath: Lévay, Bánóczi, Lehr
3. Bulyovszky: Vadnai, Csiky, ~~Budenz~~ Gyulai.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA.

MAGY. TUD. AKAD.
IRATTÁRI TÖRZSKÖNYV
Érkezett 1890

2182/1890.

Tekintetes Második Osztály!

A báró Schossberger Zsigmond-féle alapítványi levél a „Nemzetgazdasági és statisztikai bizottságnak" adatván ki azon czélból hogy ezen alapítvány szabályterveze iránt javaslatot tegyen, van szerencsém ezen tervezetet mellékletben tisztelettel bemutatni.

A bizottság egyuttal azon kivánságának ad kifejezést, méltóztassék a Tekintetes Második Osztálynak megkeresni a Tekintetes Igazgatóságot aziránt, hogy ezen tőke már azon naptól kezdve kamatozzék, amelyben az az Akadémia pénztárába befolyt, valamint hogy annak befektetése 5%-os magyar papirjáradékban történjék.

Budapest, 1890. október 13-án.

Kautz Gyula
bizottsági elnök.

162

1890

A Magyar Tudományos Akadémia

II. Osztálya Tek. Titkári Hivatalának

Budapesten.

Szerencsém van a legközelebbi ülésre

„Kitérés Isten elől a világképződés útján“

című értekezésemet bejelenteni.

Budapesten, 1890. évi okt. 15-kén,

alázatos szolgája,

Lubrich Ágost

1890 ad. 1/2 — 110/1.

169
1890

Érk. 1890. okt. 18.

1709

554.

Gyulai Pál

kedves barátomnak

Ha én előbb hulnék meg, bontsa fel a fötitkár. Buda-Pest 1890. okt. 18 Gyulai Pál

(Halálom után átadandó)

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal.

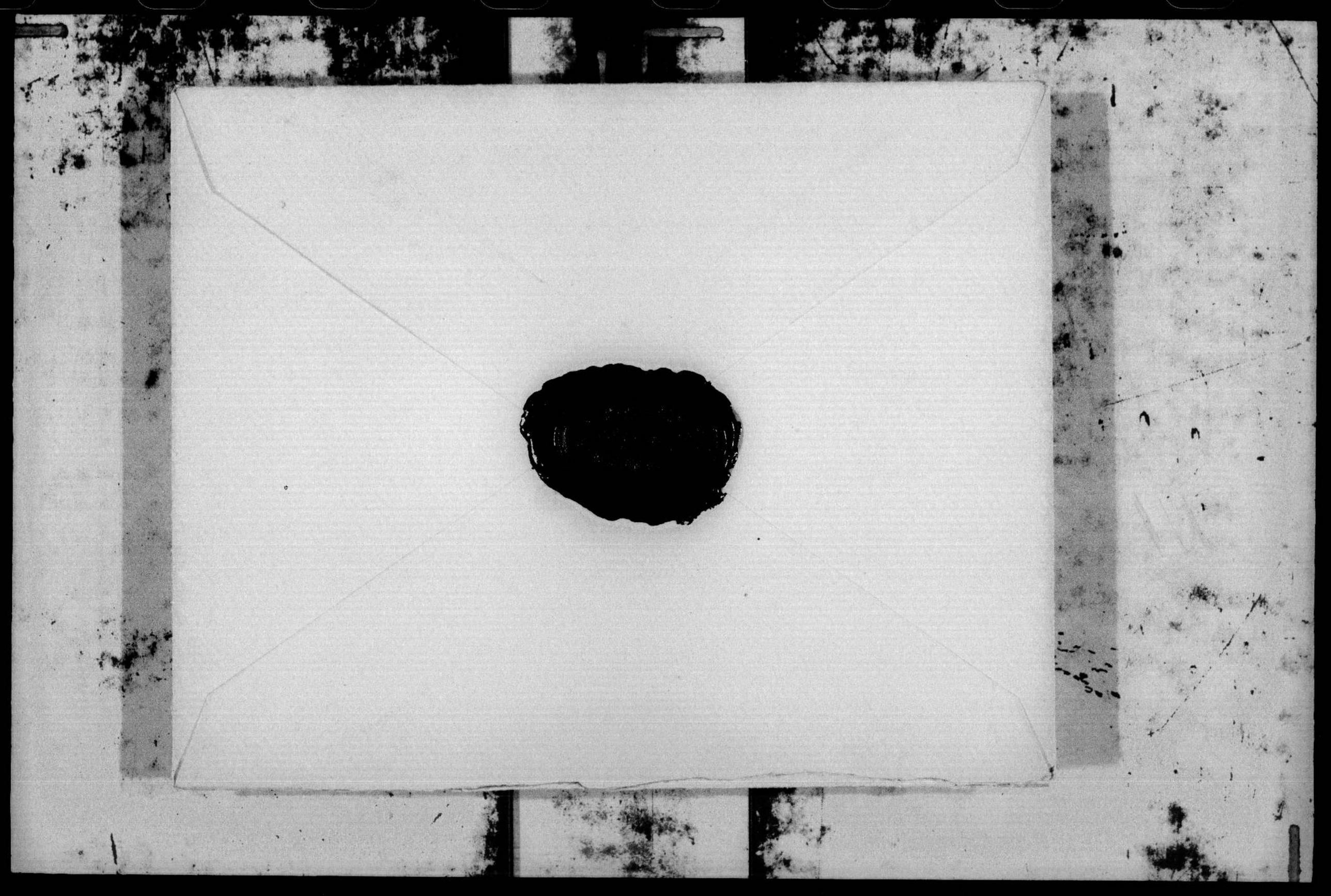

Budapest, oktob. 16.
estéjén. 1870.

Kedves barátom!

Köszönöm neked oly nagy áldozattal járt utolsó baráti szolgálatodat.

Irodalmi kapcsolatom iránt ha némi érdeklődést tapasztalnál, kíváncsiak sironthuli kielégítésére szolgálna sokféle kísérleteimnek három sorozatban leendő kiadása. I. Színházi dolgozatok. II Publicisztai tanulmányok. III Költői kísérletek. A nyáron megkezdett sorozat utolsó darabján is a Vallásról.

Nem kívánom, hogy műveim magam nem értem rá, tőled is sok önmegtagadást ne szeressen a fáradságot! —

Közelebbről az pedig körülményt
akarnék kiemelni. Még mások t. i.
sikerrel kérkednek, és bukásaimmal
állok elő: egyes okoskodásaimat
eltúlzásnak minden arom irányaimat
paradoxiimnak, melyek figyelmet sem
gerjesztettek, de utóbb jóknak bizonyultak.
Következésből az következik, az egy
b. Európa körén kívül, de a kikkel
magamat nem hasonlíthatom, — tereplő
fórumaink közt nálamnál egyre volt.
De korán tévedésben a elsőbbség
felől, mig másról elmondható,

mi minden téte beléük, s még tolág
és éldozat müködtek: vélem ellé
ant fogyerhelő fel. Krónikás, mily
sokról lemondottam, s engedlem
visnahuródva, másoknak a tért.
Lemondásaim óra száma alig fér
e lapra. Némelyikről neked is
voll tudomásod.

Egy kis nagyságot tán kapok
valahol; de anyagot hova? Ital
magamnak hellene. Feledés ürvénye!
bil meregetnem. Az "Élet", talán,
hiz' bedagul!

Jobb időre! Szükséges
irántam tanusitott tiszteletről, melyet
diszes tal is ösmert fiz Liszt Ferenc

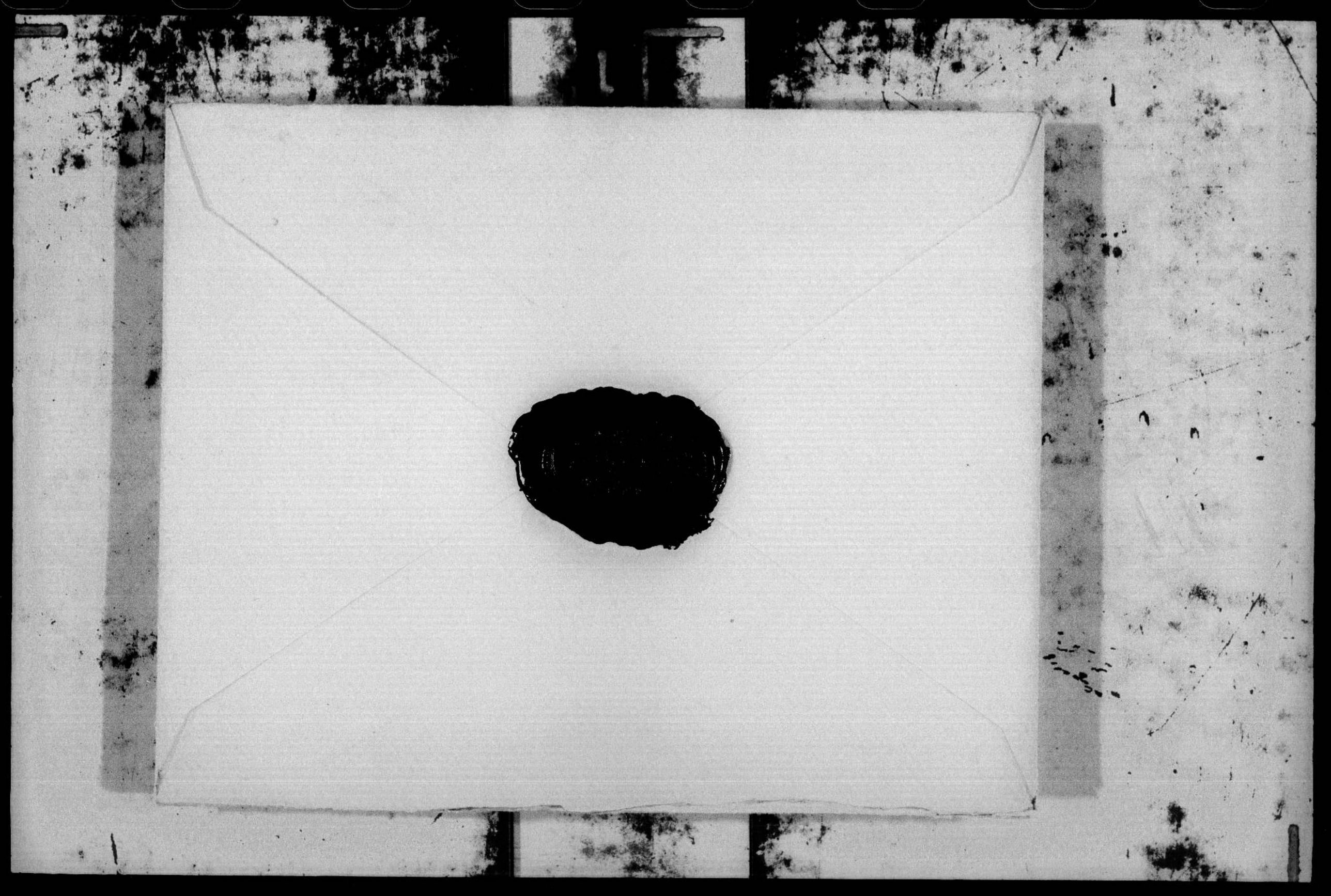

Nagyságos Osztálytitkár

Ur!

Schwarcz Gyula v. t. ur mellékelt
értekezésének kiadása ellen nincs
észrevételem.

Ritünö tisztelettel

Budapest oct. 18. 1890

hive

D. Wlassics Gyula
l. tag

1890 ott. 19 — 1171.

1171

1290

818

Tekintetes Akadémia!

Alantan, a hírlapok tudósítása szerint, a Szmolenszk rend magyarországi történetének megírását czélzó Pór Antal-féle pályázat eredménytelen marad, alulirott alázattal bátorkodom a Tekintetes Akadémiának kijelenteni, hogy megbizás utján hajlandó vagyok a kivánt munkát megirni.

Előleges tájékozásul ff. alatt ide mellékelem egy tervezetet s kijelentem, hogy a legyen megbizás esetére, melyet záros határidő alatt is elvállalok, kivánatra a munka egy kidolgozott részét is bemutatom.

Kérelmem és ajánlatom igazolására felhozom, hogy éppen a M. T. Akadémia volt az, mely a Karthauzi Magyarországban czimü művemet pályadijra érdemesitette, igy a Tudományos Akadémia bizton lehet abban, hogy komoly és meggondolt vállalkozással áll szemben.

Kérelmem alázatos mellett, maradtam.

Budapest 1890 octob. 9-én

A tekintetes Akadémia

legalázatosabb szolgája

Szekfü Gyula

172

1890

Mélyen tisztelt Uram!

Teljesen megnyugszom Deák C. L. ajánlatában.

Kérem, pártolja azt Nagyságod is olykép, hogy az ajánlkozó kinevezésénél a t. Akadémia három határozóját tüzzön ki nekem.

Fogadja

mély tiszteletem kijelentését.

Alázatos szolgája

Pöstyéntal tanelező.

Pozsony 1890. október 23.

17-3

1890

X 73

Kivonat

a M. T. Akadémia 1890. október 27-én tartott összes ülésének jegyzőkönyvéből.

219. Sóltsikár bejelenti az Akadémia nestorának, Hivatty Chema János l. tagnak október 25-én, élete 95. évében történt elhunytát. Boldogult társunk 1821-ben már okleveles földmérő volt s első munkája a Tudományos Gyüjteményben 1823-ban jelent meg. Összesen három művet adott ki szakja köréből: Váradvidéki földmérő 1825-ben, Gazdasági Útmérő 1827-ben s a Jószlási Regulátiók Tüköre 1828-ban. Ezen művei közül melyek mindenike első volt magyar nyelven a maga nemében, a M. Tud. Társaság 1832-ben választotta levelező tagjává. Utolsó levelét 88 éves korában intézte Akadémiánk hoz, megköszönve az 50 éves tagsági jubileumára irt üdvözlő sorokat, s ekkor tette le a róla nevezett jubileumi alapitványt.

Az Akadémia megillető dével értesül, mind korban, mint régibbségben legidősebb tagja halálá ról s felszólitja a III. osztályt, gondoskodjék az elhunyt emlékezetének megujitásáról.

Szily
sóltsikár.

III Oft 1890 nov 17. Erbschein

174

1890

600.

x27

Nagyságos Titkár Ur!

A már rég engedélyezett de még mindég sorra nem került felolvasásomnak szövegét személyesen kértem volt ki Nagyságodtól némi pottás végett. Bátor vagyok ezt most visszaküldeni, kérve kegyesrednék ha sorra kerül, még idejében velem tudatni, hogy magam olvashassam azt fel.

Fogadja kérem kiváló tisztelemnek kifejezését mellyel vagyok

Nagyságodnak
Aparon (Tolna m.) 1890 x/27

Kész szolgája

Wosinszky Mór
plébános

Nagyságos Titkár Ur!

A már rég engedélyezett de még mindég sorra nem került felolvasásomnak szövegét személyesen kértem volt ki Nagyságodtól némi pótlás végett. Bátor vagyok ezt most visszaküldeni, kérve kegyesrednék ha sorra kerül, még idejében velem tudatni, hogy magam olvashassam azt fel.

Fogadja kérem kiváló tisztelettemnek kifejezését mellyel vagyok

Nagyságodnak
Aparon (Tolna m.) 1890 X/27

Kész szolgája

Wosinszky Mór
plébános

840 oct. 31 — 113 p.

1890
175

Vélemény
a Farkas-Raskó pályaművekről

Harminczharom pályamű versenyez a Farkas-Raskó dijért. Ha a részvét bizonyságául ez a szám szerepjük, a pályázat iránti részvétnek valóban meg lehetünk elégedve. Megelégedésünk azonban nagyot csökken, ha a harminczharom versenymű-nek belső értékét mérlegeljük. Nagy részök figyelmet sem érdemlő gyarlóság. Számos darab csak jóakaratú kisérlet s az az egy-két, a mely társai közül egy vagy más tekintetben kiemelkedik szintén nem oly kifogástalan költői alkotás, hogy jutalomra méltónak itélhetnők.

Csábító volt a versenyzőkre a pályafeladat: hazafias költemény! Van-e valami könnyebb, szokottabb és divatosabb mint a hazafiság, nemzetiség, szabadság hangzatos frázisait szélnek eregetni? Minden képes-ségét érzi ezre magát minden ifjú, sőt az öreg is, a kiben már a vér és képzelet már felébredt, vagy még ki nem aludt. De az a költői alakban, művészileg, szivhez szólón kifejezni csak az az ifjú, csak az az öreg birja, a kinek ezre ihletet, ízlést és erőt a múzsa ajándékozott. Nem tudom azonban, vajjon van-e a harminczharom pályázó közöt csak egy is olyan, a ki azt ne higyje magáról, hogy ő a múzsa kegyeltje.

Hangzik is e pályázat eget verő zajjal a megáradt érzelmekről és szavakról: a hon és szabadságról, a nemzeti bűnről, a magyar büszkeségről, a magyar nép és haza dicső multjáról, a hazafiságról, a Királydalról, a szabadságharczról, a magyarok imájáról, dicső őseinkről, az önálló magyar hadseregről, október harmadikáról s többekről. A magyar büszkeségről irott satira disticho-nokban zeng, de nem a büszkeség ostorára,

hanem a lara sulyos fájdalmai fegyver elhagyatottsága és nyomora. A Hazám cimü Sapphói mértéken halad ezen kivül egyébiránt megemlitésére nem érdemes.

Három van olyan, a mely társai közül előnyösen tünik ki s járatosabb Ész tollforgatásáról tanusitodik. Ezek: Toldi szerelme (:II. sz.) Kuruczok siralma (:XXV. sz.:) és Három csillag (:XXX. sz.:) Az első a Toldi trilógiát okszerü dicsőitemi és általa magát Arany t. De mintegy kivonata, vagy paranyképe gyanánt tünik fel a vers magának a dicsőitett münek, mely sokkal megragadóbban beszél önmagáért, mint ez a róla zengő pályamü. Versei Könnyen folynak, nincs gondosak s általában külső nyomait viselik azon mü hatásának, melyről énekel. - A Kuruczok siralma „fiával kegyetlen kobzáról csendül lágyan". Rákóczy bukása után a haza sorsa felett keseredés. Benne semmi uj, semmi szivből fakadó egyéni sajátság. ~~Sokszor~~. Versben és prózában százszor elmondott dolgok és pathétikus ömlengések az elnyomatás nemzetéről, Rákóczyról, Zerinyiről s a Kuruczokról. Gondolom, talán a jelenre és némi vonatkozással, ezzel is végződik a siralom:

A Kuruc magyarnak nincs többé világa,
Csak reménytelenség örök éjszakája.

Legtöbbet ér a három közt a Három csillag. Tompa, Petőfi és Arany az a három csillag, melynek fényéről e dicsőitő vers megirásakor buzdult a szerző. Külön külön vetti tárgyalás alá mindegyiket. Szándékosan mondom, hogy tárgyalás alá, mert bizonyos értekező, vagy predikációféle hangja és szerkezete van e költeménynek. Tizenkét türümetes sorban ismerteti és magasztalja ama dicsőültetés, sok helyen erőteljes, emelkedett költői nyelven. De az a sok vonatkozás a megénekelt három költő egyes müveire, azoknak czim szerint is felsorolgatása - bár egy idő óta igen divatos alkatrészét teszi dicsőitő dalainak s effféle emlékverseinknek - bizonyos stereotyp vonással bir. Ez is tagadhatatlan, hogy a magasztalás lelkéből se nem ment ki - oda a dagályról.

ezt én véleményem szerint egyszerűen a harmincz-
három pályamű közt olyan, a mely a kitűzött
százforint versenydíjra, akár buzdításul,
akár jutalmul érdemes volna.

Ellenben, 1890. October 29.

teljes tisztelettel

Lévay József

176
1890

4173./90. szám.

Nagyságos Főtitkár Úr!

Folyó hó 20-ról 558. sz.a. hozzám intézett becses átiratára van szerencsém Nagyságodat értesíteni: hogy a Magyar Tudományos Akadémia által gróf Teleki József alapítványából a folyó évre kitűzött drámai jutalomért versenyző pályamunkák megbírálására kihúldött bizottságba a Nemzeti Színház részéről Nagy Imre /: lakik: VIII. ker. Kerepesi út, nemzeti színházi bérház :/ és Gabányi Árpád /: lakik VIII. ker. József körút 21. szám :/ urakat kértem fel.

Kiváló tisztelettel

Budapest, 1890. október 25.

Beöthy

intendáns.

Nagyságos

Szily Kálmán kir. tanácsos és műegyetemi tanár úrnak,

mint a Magyar Tudományos Akadémia főtitkárának

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal.

Érk. 1890. okt. 30. 177

581.

Közöltetik az I. sz. osztálylyal.

Budapest, 1890. október 30.

Szily
főtitkár.

Tekintetes Akadémia!

A „Magyar Philosophiai Szemle" a jövő 1891 évi tizedével 10-ik évfolyamába lép. — Szándékom a folyóiratot a jövő" évben is fönntartani s e czélra vagyok bátor kérni, továbbra is, a Tekintetes Akadémia támogatását. —

Mint években át, az idén is pészesült a Tek. Akadémia támogatásában a Magyar Philosophiai Szemle. Telen tisztelettelyes kérvényemnek az a tárgyya, hogy a Tek. Akadémia a Magyar Philosophiai Szemlének az 1890. évben megadott évi segélyt hatszáz forintot, a jövő" 1891. évre is költségvetésébe felvenni s annak idején számomra kiutalványozni kegyeskedjék. —

Kelt Budapesten 1890. okt. 31.

A Tekintetes Akadémia

alázatos szolgája

Dr Bokor József

178

1890

A Bulyovszky-féle pályaművekről.

A m. tud. Akadémia I. osztálya
titkári hivatalának.

Az ódai pályázatnak huszonegy versenydarabját elolvasva, arról nagyon sajnosan a vélemény.

Sincs közttük egyetlen, mely az óda nevét megérdemelné. Olyan is, mely a hírlapban való megjelenés színvonaláig érne, legfölebb kettő van. Önálló becs címén a jutalom nem adható ki. Leggyarlóbbak közttük épp a hazafias érzelemhullámból merített tárgyúak, kivéve a IV. számút, czíme „A magyar emberhez", melynek jeligéje: „Szeresd hazádat," Vörösmarty. Ért legalább verselni és burdálni tudó s a jövő mai kérkedésség érzékével bíró tall írta, de a poétai kéj magasára ez sem emelkedik. Az én véleményem szerint mégis ez a többiek közt a legjobb számba vehető, de csak egyszerű király a vakok közt.

Jól indul a XIX-dik „Irinyi József olvasására" (jeligéje: Sonabuna, nihil aliud,) nehány versfájában van hang, nyelv, de később terjengő, lapuló, elromlik s bizonyos éreslen harsfias kivedás érzéketlenségébe vész.

A XVII-dik „Nemzetem kincse" (jelige: „nyelvében él a nemzet,") folyékony verselés s van a hazai nyelvről benne pár meleg sor, de az óda emelkedő vezényalásával és erős nyelvével sehogy sem bír.

A többi „harsfias" fajtába menő kísérlet csupa gyarlóság, akár az Uralkodó királyt élesszi toastszerű szerzeményében, akár Mátyás

királyt sövérsich dicsőíteni, (ilyen kettő van;) ahár Horvathot kívja hara, hogy „a hara vesceiről lehullyon a kődlepel;" ahár „Március 15=" címén beszél „a vellem nagy csatájá:" ról; ahár kürmével kíván vért ásni „a hét temeseslen aradi vértanúnak;" ahár „A Normafa siciata = reint versel igen rosvúl; ahár a török: világ vanyaraiból beszél koméhumba vágó részletekkel, vat.

Baj, hogy a másféle tárgyúak még rosszabbak. A „Becsüld a nőt" és „Apám sírján" például még csak nem is versek, habár kusta-versszakokban irvák, de minden hangzatosság és hang nélkül.

Van egy „Szerelmi óda" is, I. sz. „<u>Az ember,</u>" melyet verselni tudó tall készíte, s talán a pályázatnak a IV-dik után leginkább figyelembe vehető terméke; de ódai hév és lendület nincs benne s coupsin hangzatos versáradban sirdja az embert, ki boldog lehetne isten adományaival, de selhesesten, butor vággyakkal elrontja életét.

Ha a bíráló bizottság enyhe szempontra helyezkedik, az én véleményem szerint:

a IV., I. és XVII számúakat, mint figyelemre méltókat megemlíthetí jelentésében;

de jutalomra érdemest én egyet sem találok s az egész pályázatot minőség tekintetében sommásan semmisnek tartom.

Budapest, 1890, okt. 28.

179

1890

X 28

Kivonat

az irodalomtörténeti bizottság 1890. évi október 28-án tartott ülése jegyzőkönyvéből.

22. Péchy Abel Jenő megszerzett kéziratainak kiadása a magyar tudományosság és irodalomtörténet szempontjából kívánatosnak nyilvánítása, —

Szalay Imre és Heinrich Gusztáv bir. tagok felkéretnek, hogy a kéziratokat átnézni s kiadásuk irányát a legközelebbi ülés elé javaslatba terjeszteni szíveskedjenek.

Kelt

Budán Szilády Károly
bizottsági előadó

180
1890

Átíratik az I. osztályhoz sürgős felvilá„
gosítás végett, hogy „Ábel Jenő hagyatékából
megvett kéziratok hol vannak?

Budapest, 1893. jan. 28.

Szily
főlitkár.

Az alulirottak melegen ajánlják kiadásra Dr. Balassa József nek ily cimü kéziratát: A magyar nyelvjárások osztályozása és jellemzése. Rég érzett hiányt pótol e munka, mely szép tanubizonysága a szerző ügybuzgóságának és szakértelmének. Nemcsak hogy átkutatta az eddig megjelent összes népnyelvi közleményeket, hanem határ minden részére szétküldött kérdőíveken rendszeresen gyüjtötte a hiteles adatokat, s a beérkezett mintegy százra menő kitöltött kérdőív alapján az egyes nyelvjárásoknak tartalmas és jól részletezett képét nyerte, úgy hogy az egyes jelenségeknek földrajzi elterjedését s így nyelvjárásaink határait s egymáshoz való viszonyát pontosan megállapithatta. Mindez nemcsak nyelvészetünknek, hanem még történeti nyomozásainknak is előreláthatólag nagy hasznára fog válni.

A szerző térképpel tolja meg munkáját s azon szemlélteti a főbb nyelvjárásterületek határait.

Minthogy a munka (Balassa Phonetikájának formájában) mindössze hat ivre terjedne, s minthogy az egyes ivek költségét 60 ftra, a térképét pedig 30-40 ftra tehetjük, az egész kiadás csak 400 ftnyi előirányzatot tenne szükségessé.

Ajánlásunkat tisztelettel ismételve, vagyunk

a m. t. osztálynak

Budapesten 1890. november hó 2-án

alázatos szolgái

Budenz József
r. t.

Simonyi Zsigmond
l. t.

0 à 8 V

98 V

A M. Tudományos Akadémia I. osztályához.

Kunn Géza gróf ur „Relationes Hungariae cum Oriente etc." cimü kéziratú munkája a tudományos kutatás oly körében mozog, melyre néfve a tisztelettel alulirott, kinek a munka véleményadásra átküldetett, önálló tanulmánynyal nem bir. Illetékességem tudatában tartózkodnom kell tehát a munka eredményeinek bírálásától. Azon nagy hatás alatt, melyet a könyv tanulmányozása reám gyakorolt, általános szempontból arra a kérdésre adhatok feleletet: valjon Kunn gróf munkáját tudományos irodalmunkra nyeresége-nek tekinthetjük-e?

A munka rendszeres előadásban elénk tárja és behatóan tárgyalja ez arab és byzanti történelmi és geográphiai irodalom minden hozzáférhető adatait, melyek a régi magyarok és a velük ~~élt~~ összefüggő népförzsek történetével és társadalmi viszonyaival kapcsolatba hozhatók. Ez adatok gondos ~~összeállítása~~ tárgyalásával nekünk rendszert alkotott, melyek- mint előrebocsátom- sem egészben sem részleteire nézve nem én vagyok, ki megbírálhatna. Ott az egy tényl. arombar ekár a magam szaktudománya szempontjából is nagy nyomatékkal ki emelhetem, hogy a keleti

forrásoknak a magyarok régi történetére vonatkozólag
ily gazdagon, teljesen és rendszeresen a gyűjtés és feldolgozás tárgyát
soha ezelőtt nem képezték. E feladatnak oly tudós felet-
tesett meg, ki - mint ismerjük - egyik oly jártassággal bír a keleti
nyelvekben mint a jelen munkája tárgyát alkotó kérdések tágas
irodalmában. Nagy súlyt kell velnünk arra a körülményre, hogy
Kunos gróf munkájával most oly repertoriumát birjuk a keleti
adatoknak a magyarokra nézve, a milyet a Vámbéry rájuk nézve
nézve a pétervári akadémia egy pályakérdése alkalmából
Harkavy alkotott, és a milyenre a germánság terén csak
most készülnek (Jacob, Nachweis arabischer und anderer
orientalischer Quellen der Geschichte der Germanen im Mittel-
alter' Berlin 1890; 'Dsjeli' egy füzet jelent meg belőle).
Mai csak e tekintetben is az előttünk fekvő nagy munka
hézagot fog pótolni nem csak a mi irodalmunkban, hanem álta-
lán a tudományos világirodalomban is.

E könyv oly dús forrását nyújtja meg az érdekesnél érdekesebb
problémáknak, az általános alapkérdésektől oly sok részletre
ipar kodik világosságot deríteni, oly sok irányban van hivatva
ébresztő hatást gyakorolni és - hogy ezt se hallgassam el - talán
némely pontra nézve még az ellenmondó vitatás lehetővé tétele
által is előbbre vinni a tudományos ismeretet, hogy akadémiánk
kiadványai között díszes helyet foglaljon el.

A munka gazdagságához képest együttvéve is sokkal
kevés volna mindazon apróság, a mit a magyar nemzeti szempontjától
megjegyzésként ide iktathatnék. Ez nem is lehet az általános
jelentés feladata. Csak egy dologra kívánnám e sorok

részén részö ur figyelmét irányozni. Forrásai közöt[t] majd sok nem
a legfontosabb hely jutott Ibn Dásztá-nak nem csak a munka szövegében
hanem az excursusokban is. Hiszen Ibn Dásztá szövegéből indul ki
a Könyv azon fejezete, mely a régi magyarok állami, társadalmi és
vallásos életét tárgyalja. Egyéb fejezetekben is bőven használja szerzönk
Ibn Dásztá szövegeit. E napokban De Goeje leideni tanártól az
teljesebb
ről értesültem, hogy ez arab író Kritikailag revideált szövege (és ez
különösen a tulajdonnevekre és az ethnographiai nomenclaturára bir
nagy fontossággal) mint a Bibliotheca geographicorum arabicorum
VII. Kötete legközelebb sajtó alá kerül Leydenben. Könnyen elképzel-
hető, hogy az előbbi kiadás ideje óta egybegyült apparatus, lényeges
változtatásokra fog alkalmat nyujtani e fontos szövegekre nézve is.
Kivánatos volna ennélfogva Kunos gróf ur munkája érdekében, hogy
Ibn Dásztá revideált szövegeit alapul jarck azon értekezési,
melyekben főleg ez arab író adatait merité. Nem kételkedem pedig
abban, hogy De Goeje tanár, úgy is mint akadémiánk külső
tagja, szivesen fogja szerzönknek a sajtó alatt levő Ibn Dásztá-t
rendelkezésére bocsátani, ha ez irányban már csak magánuton is
felszólitja. E körülményre kivántam a t. osztály figyelmét felhivni.
A munka kiadását fölötte kivánatosnak tartom.

Kitünő tisztelettel

Budapesten 1890. november 4-én

Goldziher Ignácz

Érk. nov. 7. 1890

186
1890

A m. tudományos akadémia
I. osztályához.

Goldziher Ignácz l. tag.

jelentése gróf Kuun Géza „Relationum Hungariae cum Oriente" czímü munkájáról.

XI 4

Mélyen tisztelt Méltóságos Úr!

Dr. Vajkay Károly elnök úr ő méltósága megbízásából, teljes tisztelettel értesítem Méltóságodat, hogy Elnök úr ő méltósága, jelenlegi fontos és halaszthatlan, nem lévő hivatalos elfoglaltsága miatt, a holnapi érdekkörletben még nem jelenhet.

Emiél fogva kéri Méltóságodat, hogy kegyeskedjék ezt szíves tudomásul venni és az értekezletről elmaradását kimentettnek tekinteni.

Fogadja Méltóságod kiváló tisztelete nem csökkenő nyilvánításával, melylyel vagyok Méltóságodnak,

Budapesten, 1890. évi november hó 7én,

alázatos szolgája:

Tüdős Kiláród

a budapesti kir. ítélő-tábla elnöki titkára.

182
1890

XI 2

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA.

Tisztelt Osztály!

Az I-sö osztály f. év november 7-én tartott értekezleti ülésében a gf. Kuun Géza „Relationem Hungariae cum oriente, gentibusque orientalis originis Historiaeque ad annum 1301." czímü munkájáról a következő határozatot hozta:

Minthogy mind két bíráló Hunfalvy Pál r. t. s Goldziher Ignácz l. t. kiadásra ajánlják a müvet, két, nem volna más hátra, mint a szerzővel közölni a bírálatokat s az osztály jövő évi költségvetésébe (felvenni) a kiadás költségét, de minthogy az osztály egyhangu véleménye szerint gf. Kuun Géza munkája nem az I. sö, hanem a II-ik osztály, különösen a történelmi bizottság, körébe tartozik, határoztatik hogy a munka a bírálatokkal együtt tétessék át a II. osztályhoz.

Ugyanezen ülésen az osztályelnök közölte: hogy óhajtandó volna, ha az Akadémia II. Ulászló szerb Királynak a régi szeraljban őrzött s épen Akadémiánk tagjai által felfedezett Chrysovalját magyar fordítva felvilágositó jegyzetekkel kiadná. Ez közöltetik

---

A. II. Osztálynak.

Oszkár szlavistánk hajlandó volna a fordításra.
Az indítvány is átteendik a II. osztályhoz.

Gf. Kuun Géza kéziratai munkáját a bí-
rálatokkal együtt van szerencsém ide zárni.

Budapest, 1890. november 12.

Gyulai Pál
osztálytitkár

Buda-Pest 1890 nov. 10

1890 nov. 13 1175.

188
1890

Földtedik a Főv. Bizottsághoz.

Budapest 1890 nov. 14

Tanácsnok,
alelnöki helyettes.

3 db melléklet

M 10

Mélyen tisztelt Osztály!

Az „alcoholismus veszélyeinek orvoslási módjairól" írt és a Magyar Tud. Academia II^dik^ Osz. tályának javaslata folytán a „Sztrokay díjjal" jutalmazott munkám egyik <u>első rendü</u> társadalmi kérdés miképeni megol. désával foglalkozik.

Az iszákosság rémitő" csapás, melylyel valahára nálunk is szembe kell szállani.

E munka megjelöli az állam és a társadalom feladatát e népbünnel szemben.

Azon czélból tehát, hogy e mü <u>mielöbb</u> Közvagyonná lehessen; hogy a törvényhozó és a társadalom szellemével megösmerkedhessenek: igyekeztem kiadót találni. Sajnos azonban kiadót nem találtam.

Megjegyzésével annak, hogy <u>munkám terjesztését</u> társadalmunk néhány legelöl" kelöbb férfia megigérte, hogy részemről mindent el fogok követni, hogy e munka

a legszélesebb körben osztható találkozhasson,
mert végczélom az, hogy az esemé áldásá
hozzon fajunkra: tisztelettel kérem,
Kegyeskedjék munkámnak a Magyar
Tudományos Akadémia kiadásában
leendő mielőbbi kiadatását elrendel-
ni.

A tisztelet dijról ezennel lemondok,
csupán az a kérelmem, miszerint a tiszta
jövedelem egy részében engem részesíteni
Kegyeskedjék.

Legmélyebb tiszteletem kifejezése mel-
lett vagyok

Budapesten 1890 évi
November hó 11 én

alázatos szolgája

L. Fekete Gyula

kir. törvényszéki biró

Aranyos-Maróton.

1890 Nov. 12

1165.

189

1890

Tekintetes Akademia!

A jövő évben kiadandó munkák költségelőirányzata most készülvén, bátor vagyok a tekintetes Akademiát figyelmét oly műre felhívni, melynek kézirata nincs még ugyan teljesen befejezve, de már annyira előkészítve, hogy a könyvnek I-ső, egészen önálló része, már a jövő évben kikerülhet a sajtó alul. Ezen műnek kiadását külön kiadvány alakjában vagyok bátor a tekintetes Akademiától kérni.

A könyv: Magyarország Pókfaunája, melyen 10 év óta dolgozom, a miben a tekintetes Akademia is 1885 és 1889 ben engemet anyagilag segélyezni kegyes volt.

Magam a nagy munkát nem győzhetvén, a mü megirására két kiváló szakemberrel Becker Leóval (Bruxellesből) és Kulczynski Ulászlóval (Krakkóból) szövetkeztem.

Kulczynski még arra is vállalkozott, hogy a pókok meghatározására szolgáló synoptikus táblákat állit össze. Ezek mig egyrészt módot nyujtanak a pókok szervezetét már ismerő bivároknak, hogy segitségökkel a pókokat meghamegh atározhassa, másrészt számos tévedés helyreigazitását és számos oly uj adatot tartalmaznak, melyeknél fogva a müvet minden Arachnologra nézve nélkülözhetetlenné fogják tenni.

Ugyanezért a művet kizárólag latinul irjuk.

E tárgyban másnak munkájáról lévén szó, bátran állithatom, hogy ennél behatóbb s olvasottabb ujabb dolgozatot az arachnolo-

gjai irodalom alig képes felmutatni.

Miután a pókokat csak egyes, szóval leirhatatlan alaku szerveiknél fogva lehet biztosan megkülönböztetni, elkerülhetetlen volt ezeket rajzban is bemutatni, mire szintén Kulczynski vállalkozott. Kinek rajzairól Simon nagy müvében ezt mondja: „ses dessins sont merveilleusement exactes."

Egy pillantás e rajzokra meg fog mindenkit győzni hogy semmi feleslegessel a müvet elrágitani nem akartuk.

Hogy a munka mennyivel fog járulni hazánk megismertetéséhez, annak illustrálására szolgáljon azon körülmény, hogy mig Herman Otto pókfaunájában 328 magyar pókfajt ismertet, a mi eddig feldolgozott anyagunkból már 685 faj került elő; ide nem számitva az álpókokat, skorpiókat és álskorpiókat, melyeket Herman munkájába fel nem vett, s a melyeket mi szintén gyüjtöttük és gyüjtünk, de a melyeknek leirásához csak a valódi pókok faunájának elkészitése után fogunk hozzáfogni.

Hogy munkánk irányáról tájékozást nyujtsak, van szerencsém a pókok I sö családjának az Ugróknak (Salticoidae) kész kéziratát, a hozzá való 3 rajzlappal, további más 4 családnak legnagyobb részt letisztázott kéziratát és a könyv elöszavát betekintés és megbiráltatás végett ide / mellékelve tisztelettoljesen benyujtani.

Munkánk elfogadása esetén, I sö önálló részének, a valódi pókoknak első fele már uj évkor kerülhet sajtó alá, - másik fele a nyár folyamán.

A pókok minden egyes családja önálló egészet képezvén, a könyv minden külön részlete önálló becscsel bir; s ezért a könyv első felének nyomatásával az egésznek befejezéséig az uj fajok elsöbbségének esetleges elvesztése miatt tartok

nem lehet.

(: Simon nagy művének „Les Arachnides de France" melynek I sö Kötete 1874 ben jelent meg, egyes családjait még mai napig sem birjuk. :)

Munkáink I sö része, a valódi pókok leirása, a melyről most szó van, mintegy 40 nagy negyedrét ivre fog terjedni s körülbelül 30 rajzlap lesz hozzá mellékelve.

Kiváló tiszteletével maradok

S. a. Ujhely 1890 nov. 14.

A Tekintetes Akademiának

alázatos szolgája

Pfyffer Kornél

t. tag.

190
1890

XI 14

1890
1890

S. a. Ujhely Nov. 15. 1890

Nagyrágos Főtisztelő Úr!

Az „Academiae Hungariae"
czimü munkálkra vonatkozó
Körlevelemet van szerencsém
ide. f. hó 11-én, a Körlevél
egy részével a helyszíni állapot
való Láegzalás végett be-
küldeni.
Az Akademiához czimzett mel-
léklet Körlevelemben s az Elő-
szóban ki van fejtve a
munka iránya s Lanjedelme.

1890 XI 15

Most még egy utasítást kérésem
s kérésem van ez ügyben.
Nem volna ak lehetséges, hogy
ha az Akaveum a munkát ki-
lön kiadvány képen adja ki,
hogy az ügyfelek anyagnál?
be és az AK. által vásár-
landó papiros és beszáll-
más anyagára nézve minden
kiadandót be-.. más több fo-
rizzal az árjegyzékben állítsam
ki. mint most.

Mát 2 ostrács dolgot, a. m.
kiállítási és számvizsgálati
könyvet s a számvizsgálói
levelet állította ki a helybeli
agorcuda köz megelégedésre.

Rém nénne pedig ez lak le-
kinkeben fontos, mert egyéb
a szerző helyette vonalkozó
egyes ujabb adatokat meg a
nyomás sorrend alak, a corre-
lusára is ide bekeketnem,
de a Kérdés kiskátásával
a mi jak hajjal ei kölcsönnel
jár sem kellene gondoskodnom,
mert itt, felügyelelem és
szóbeli utasítás szerint
cédula salaguloumál is
képest valcáual szedni.
Ha a decorum úgy hozná ma-
gával hogy a videki nyomda,
a könyvön ne legyen kiadásnak
a nyomda színéje el is ma-
radhatna.

Ez lehet az Akaratiára is rálni
a előnyel járnék, hogyan kérne
Nagyságodtól, hogy ha ezek lehet-
séges, legyen szives ezt megte-
gedni.
Dezember folyamán az Ár-
ról szóló emlékbeszédet
Mellett elkészíteni, a mivel
igyekszem akkorral fogva
végezni.
Legyen szerencsém legyen figye-
mébe s pártfogásába ajánlva
Kiváló tiszteletel maradok
Nagyságodnak
alázatos szolgája
Thyssen Kornél

A minta nyomán lappan
összeállítottam a szedésnek,
a könyvben előforduló
minden nemet.
Látni akarom Synopticus Lábla-
korok, — család-, genus
és species nevetek.
a Synonymia és a locales,
Rövidséges szöveg szedé-
sél — valamint a szerző-
helyek felsorolásait.

Ez alkalommal még egy
körülményre nagyobb súlyt fektetni:—

A minta nyomán lappá
összeállításban a szedésnek,
a könyvben előforduló
minden nemét.
Látni arra Synopticus Lábla-
zatok, — család-, genus
és species nevekét.
a Synonymia és a citatio,
hiteles egész szöveg szedé-
sél — valamint a szerző-
kelyek felsorolását.

Ez alkalomnal még egy
körülményre nagyok bátor
magyarázod figyelmét felhívni. —

Nagyságos Uram!

Vasárnap lévén, a mikor éjén-
kell levelet ak dolog vesznek
fel szokás, a Kérések utólá-
gos elküldésével annyira
sietem, hogy nem érzem ré-
a Köszönő megjegyzi.
Rulcsynski dologzóknak
arra ügy, hogy a Könyvek mel-
lékelendő" napiklapok száma-
ról, ha a végszükség úgy
hozná magával, jelentékeny
lenne hetünk 20 ra sőt Reve.
jetre is, valhogy ez lenne.

X116

Szekesen arat a könyo hasz-
nachelkásegének orvásáca
könlelletik. Mert legyen a
pók leirása mej oly tökéle-
les, ha egyes családoknál
a palpcsok és egygnek
lantastics és leirhatatlan
alakjai agyában nem tálka-
lók, akolat Kezdö emben
soha megtalóubörletei nem
fogja.
Ezért magyon Kérem hogy
a ajzlapokkal ne mellőz-
tassanak talpacskos Karti-
Arról vgyan mi is bizlosjtjak
Nagyságodat és az Akademiát

hogy ott a Lévai magyar is jo-
gunk takarékos, Kedvi szab a leg-
szükségesebbet beveni.
Ha tehát a költségvetés megálla-
pitbatása végett a pajtlapok szá-
mai felterjesztessenek kellene meg-
határozni, hogy mélyiztanéé
20 táblát venni alapúl.
Maradunk Kegyelmed szolgálatra
készséggel kötelezett szolgája
S. a. th Lely 1890 Nov. 16
Nagy Ágoston
alázatos szolgája
Thyrkornéz

Ersh a Tarelk
Chyzer Architekt
re mit Burgrecht.

Bródy Zsigmond alapítványa.

Publicisztikai jutalom.

Bródy Zsigmond 1890. november 14én kelt alapító levelében 20.000 magyar papirjóradékkal ~~elhelyezett alapítványt tett~~ oly c hogy ez összeg kamatai három évenként publicisztikai d tüzetsenek ki.

E díj ~~s~~alapitásánál azon fontos szolgálatokat tartot az alapító szem előtt, melyeket a magyar publicistika vális időkben a nemzeti érdekeknek tett, valamint tekintett azon nagy nemzeti és kulturalis érdekekre is, a melyeknek h jesitése a publicistika jelen és jövő hivatása.

Ehez képest az akadémia három évenként 3000ft díjat tüz ki, a mely első izben az 1894-i ünnepélyes Közü alkalmával ~~k~~ kiadandó. A jutalmazás feltételei következ ben állapittatnak meg:

1, A publicisztikai díj 1894-től kezdve három évenként lenül kiadandó.

2, A ~~tudományokról, a melyre a publicisztikai díj vonatk~~ a magyar tudományos akadémiát ~~tagjainak 15. §-ban felsorolt szakok közül~~ „Államtudományok és törté „Nemzetek joga" és „Közjog" tételek alatt van megjelö

3, A díj elsősorban

a) oly publicisztikai mü (könyv, röpirat, tanulmán cikksorozat) megjutalmazására fordítandó, mely az három év folyamán nyomtatásban megjelent. E czélból akadémia a díj kiadását megelőző évi nagygyülés felszólitja mindazokat, a kiknek e körbe eső mun

nak ~~szándékuk van~~, szintén pályázhassanak.

A díj névtelenül megjelent munkának is odaítélhető, a ~~szer~~ esetben a szerző, ha a díjat felvenni kívánja, szerzőségét igazolni tartozik.

b, ~~Egyes~~ általános irodalmi ~~értékkel bíró~~ munka hiányában díj publicista általános hírlapírói működésének megjutalmazására f ditandó a díj, kinek egész tevékenysége arra érdemesnek ítélte

Ugyanegy író általános ~~publicistikai~~ hírlapírói működéséért 10 év alat kétszer meg nem jutalmazható; egyes művek azonban megjutalm hatók tekintet nélkül arra, hogy szerzőjük a díjat előzetesen m megnyerte-e vagy sem.

A megjutalmazott mű a szerző tulajdonába marad.

A publicistikai díjat egy az akadémia II. és I. osztályá Kiküldött bizottság előterjesztése alapján a nagygyűlés ítéli oda E bizottság elnöke a II. osztály elnöke vagy ~~annak~~ akadályozt tása esetén valamely ilyenül megválasztott tiszteletbeli tagj tagjai közül kettőt a II., kettőt az I. osztály választ.

191

1820

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA.

620.

Tőlkérem a M. T. Akadémia osztályait és állandó bizottságait, hogy a lefolyt évi működésükről szóló jelentéseiket és évi munkatervüket — a költségvetésekkel együtt — f. é. deczember hó 31-ikéig a főtitkári hivatalhoz beküldeni méltóztassanak.

Tisztelettel

Budapest, 1890. november 15.

Pauer
főtitkár.

Nagyságos Pauer Imre úrnak
a M. T. Akadémia II. osztálya titkárának,
Budapest.

Fig no. 20

Fig.

192

1890

620

II osztály
118/h.

Siófok Kizárólag!

Az „Ügyrend" XIV. 42§. d) pontja értelmében a bizottságok évenkint képes: az Akadémia nagy-gyülése előtt s az év végén (vezetőik jelentését tartoznak bemutatni az osztálynak. (működésükről). Az év végén közlendő jelentésben a jövő évi munkásság tervezete és a költségvetés is adatandó.

Felkérem a t. Bizottságot hogy a fentebbi jelentést, tervezetet, költségvetést alulirt osztálytitkári hivatalához f. é. dec. 3-ig beküldeni méltóztassék.

Budapest 1870 nov. 15.

Szemere
oszt. titkár.

A m. t. Akadémia a) Történelmi
b) Nyelvtudományi
c) Archeol. Bizottságának

1890 nov 15

Litt. L.

193

1890

A Nagytekintetü Magy. Tudományos Akadémiának II osztályához

Budapesten.

Tekintetes Akadémia!

Van szerencsém Pethő János lev. tag

„Az oválisok ismeretének elemei"

czímü dolgozatáról jelenteni,

hogy az szerzőjének dicséretes

irodalkodásáról tanuskodik a

mathesis iránt, mig ellenben

feladatai napjaink előtt meg-

oldattak már sokkal, de sok-

kal részletesebben. Mintáu a

mellett a feladatok tárgyal-

lása módszertani tekintetben

sem üti meg a mértéket ko-

ránttsem, számtalanszor kény-

telen magyak kijelenteni, hogy

a dolgozat nem érdemes az

Akadémia nyilvános ülésén

való bemutatásra, annál be-

csesebbé mellső rőzsére.

Kivalo tisztelettel

Budapest 1890 17/XI

Dr Réthy Mórley

lev. tag.

III o/11. 1890 nov 17. G Erlek
1t pars

194

1890

Kivonat

a M. T. Akadémia 1890. november 24-én tartott összes ülésének jegyzőkönyvéből.

261. Olvastatik Bródy Zsigmond alapító levele, melylyel hétszázezer forintot magyar papírjárandóság költségyekben a k. T. Akadémia rendelkezésére bocsát, oly célból, hogy ez összegnek kamatai három évenként akadémiai publicistikai díjul tűzessenek ki.

A M. T. Akadémia, tekintettel az alapító levélben is hangsúlyozott azon nagy nemzeti és kulturális érdekekre, melyeknek hű teljesítése a magyar publicistika jelen és jövendő hivatása, az alapítvány kezelését örömmel elfogadja, a nemes gondolkozású alapítónak a mai ülésből őszinte köszönetét fejezi ki, és az I. és II. osztályt felkéri, hogy a Bródy-jutalom szabályszerű megállapítása végett kebeléből két-két tagot küldjön ki.

Szily
főtitkár.

840 nov. 29 123 dz.

135

630.

Kivát czikk

a M. T. Akadémia 1890. november 24-én tartott ösz-
ülésének jegyzőkönyvéből.

261, Olvastatik Bródy Zsigmond alapi-
tó levele, melylyel Ötszázezer forintot magyar já-
radék-kötvényekben a M. T. Akadémia rendel-
kezésére bocsát, oly czélból, hogy ez összegnek ka-
matai háromévenként akadémiai publicistikai
díjul tüzessenek ki. –

A k. T. Akadémia tekintettel az alapitó
levélben is hangsulyozott azon nagy nemzeti és kul-
turalis érdekekre, melyeknek hü teljesitése a magyar
publicistika jelen és jövendő hivatása, az alapitvány
kezelését örömmel elfogadja, a nemes gondolkozásu
alapitónak a mai ülésből őszinte köszönetét fe-
zi ki és az I. és II. osztályt felhivja, hogy a Bródy-jutalom
szabályzatának megállapitása végett kebeléből két-két
tagot küldjön ki.

Szily
főtitkár.

195
1890

639.

Kivonat

a M. T. Akadémia 1890. november 24-én tartott összes ülésének jegyzőkönyvéből.

260.) Főtitkár felolvasása az Elnökök és tit. károk bizottságának 1. indítványát 1, az akadémiai alosztályok és 2.) a tagválasztási ügyrend tárgyában.

Kiadatik az osztályoknak, azzal a kéréssel, hogy a januári összes ülésre terjesszék elő véleményes jelentésöket.

Szily
főtitkár.

~~III~~ ops. ~~1890 dec 15. 10 Ers.~~
1891 jan 1 Ers
4 pars.

638.

Kivonat

a M. T. Akadémia 1890. november 24-én tartott összes ülésének jegyzőkönyvéből.

260.) Főtitkár felolvassa az Elnökök és Titkárok bizottságának indítványát 1.) az akadémiai osztályok és 2.) a tagválasztási ügyrend tárgyában.

Kiadatik az osztályoknak azzal a kéréssel, hogy a januári összes ülésre derjesszék elé véleményes jelentésöket.

Szily
főtitkár.

870 nn. 29 — 1294.

638.

Kivonat

a M. T. Akadémia 1890. november 24-én tartott ösz. ülésének jegyzőkönyvéből.

260. Főtitkár felolvasa az Elnökök és titkárok bizottságának intézményét 1., az akadémiai osztályok és 2., a tagválasztási ügyrend tárgyában.—

Kiadatik az osztályoknak azzal a kéréssel, hogy a januári ösz. ülésre terjesszék elő véleményes jelentéseiket.

Szily
főtitkár.

196

1890

638.

BIZOTTSÁGI JAVASLAT AZ ALOSZTÁLYOK TÁRGYÁBAN.

1. §. Az Akadémia három tudomány-osztályból áll, a melyeknek köre, két-két alosztályba csoportosítva, következőképen állapíttatott meg:

I. NYELV- ÉS SZÉPTUDOMÁNYI OSZTÁLY.

A) Nyelvtudományi alosztály:

Általános és különös nyelv- és irástörténet. — Általános és különös nyelvtudomány. — Főleg a magyar s vele rokon nyelvtudomány egész terjedelmében; tehát a magyar nyelvtörténet, hasonlítás, nyelvtan és szótárirás, a nyelvjárások megismertetése, s a nép- és köznyelv emlékeinek gyűjtése, magyarázata és kiadása. — A nevezetesebb magyar munkák birálata, nyelv tekintetében.

B) Széptudományi alosztály:

Irodalom-történet; könyvészet általában, s különösen a hazai és nemzeti; régi magyar jeles irók kiadásai. — Általános és különös szépműtan, hangzó, képző és mímező művészetek elmélete. — Műtörténet, műbirálat. — Nyelvbeli előadás tudománya: szép próza, különösen szónoklat. — Költészet. — Régi és új nemzetek remekiróinak fordítása.

II. PHILOSOPHIAI, TÁRSADALMI ÉS TÖRTÉNELMI TUDOMÁNYOK OSZTÁLYA.

A) Philosophiai és társadalmi tudományok alosztálya:

Elméleti és gyakorlati philosophia; a philosophia történelme; nevelés- és oktatás-philosophia. — Jog- és államtudományok s történelmök. — Közgazdaság és statisztika. — Ethnographia.

B) Történelmi tudományok alosztálya:

Emberiség és művelődés története. — Egyetemes és különös történetirás, főkép hazai. — A történelem segédtudományai. — A hazai történelem felvilágosítására szolgáló közirományok, oklevelek s egyéb történeti emlékek nyomozása, kútfők gyűjtése, kiadása, bármely nyelven legyenek írva. — Régiségtan.

III. MATHEMATIKAI ÉS TERMÉSZETI TUDOMÁNYOK OSZTÁLYA.

A) Mathematikai és physikai tudományok alosztálya:

Tiszta mathesis; mechanika, elméleti természettan és elméleti csillagászat, mathemat. földrajz; kisérleti természettan, physikai csillagászat, meteorologia, chemia; és az alkalmazott mathem. tudományok közűl: politikai számtan, geodaesia, technikai tudományok, hajózási és hadtudományok.

B) Természetrajzi tudományok alosztálya:

Ásványtan, földtan, természeti földrajz, növénytan, állattan anthropologia. — Boncz- és élettan. — Orvosi tudományok. — Gazdasági tudományok.

Nagyságos osztály-titkár úr!

A M. T. Akadémia Történelmi Bizottságának f. hó 29-én (szombaton) d. u. 5 órakor tartandó ülésében Dr. Csánki Dezső a Hunyadiak Korának szerkesztője részletesen elő fogja adni munkája programmját, kiterjeszkedvén a jövő évek munkatervére és az elkészülés határidejére is. Minthogy e mű költségvetését az osztály állapítja meg, hogy Nagyságod e felől előzetesen is kellőképp tájékozva lehessen, szerencsém van Nagyságodat a Történelmi Bizottság mondott időben tartandó ülésére tisztelettel meghívni.

Fogadja osztálytitkár úr kiváló tiszteletem nyilvánítását.

Budapesten 1890. nov. 24-én

Elnöki megbízásból
Fejérpataky László
a Tört. Biz. előadója

Nagyságos Pauer Imre osztálytitkár úrnak

197

1820

XI 24

Tisztelt Osztály!

Dr. Csánki Dezső a Hunyadiak korának szerkesztője a Történelmi Bizottság november hó 29-én tartott ülésében részletes jelentést tett a mű topographikus része II. kötetének érdekében végzett levéltári kutatásairól, és kimerítő részletességgel vázolta a mű további köteteinek programmját, kiterjeszkedvén az időpontra is, melyen belül az egyes kötetek elkészülése várható.

A bizottság a jelentést és előterjesztést elismerőleg tudomásúl vevén, és jóváhagyván, a bizottság nevében szerencsém van azt pártolólag a T. Osztály elé terjeszteni, azon kérelemmel, hogy Csánki Dezső részére a Teleki-alapból az 1891. évre a neki szerződésileg biztosított 1000 frtnyi szerkesztői tiszteletdíjat, és 200 frtnyi utazási átalányt a költségvetésbe felvenni, és a mellékelt jelentést használat után a bizottság irattárában leendő megőrzés céljából visszaszármaztatni méltóztassék.

Budapesten 1890. decz. 1-én

a Tört. Bizottság elnöke

Fejérpataky László
a Tört. Biz. előadója

A M. T. Akadémia II. osztályának.

198
1890

Kivonat
a M. T. Akadémia Történelmi Bizottságának
1890. november 29-iki ülési jegyzőkönyvéből.

6. Olvastatik a M. T. Akadémia I. osztályának a II. osztályhoz intézett, és innét a Történelmi Bizottsághoz átírott átirata, melyben: a) gr. Kuun Géza „Relationum Hungariae cum oriente, gentibusque orientalis originis Historia" című, latin nyelven írott, az I. osztálynál kiadásra benyújtott és ott már megbírált művét, mint a II. osztály körébe tartozót megküldi és b) közli az I. osztály azon indítványát, hogy II. Uros Istvánnak a régi Konstantinápolyi seraljban őrzött és az Akadémia tagjai által ott felfedezett kolostor-alapító ó-szerb nyelvű oklevele magyarra fordítva felvilágosító jegyzetekkel adassék ki.

A bizottság e tárgyak felöl következőképen határozott: a) tekintve, hogy a M. T. Akadémia alapszabályainak 1. §-a világosan meghatározza, hogy az Akadémia célja „a tudomány és irodalom magyar nyelven művelése és terjesztése": nem érzi magát hivatottnak arra, hogy gr. Kuun Géza latin nyelven irott munkájának kiadása felöl tárgyalásokba bocsájtkozzék. b) a második pontra nézve egyértelmüleg azon nézetnek adott kifejezést, hogy a rövid időközalatt két kiadásban megjelent szerb alapító-levélnek magyarra fordítását, a mennyiben az a magyar történelemre nézve közvetlen vonatkozással nem bír, szükségesnek nem véli.

Fraknói Vilmos
a Tört. Biz. elnöke

Jeje'rys Lajos
a Tört. Biz. előadója

A M. T. Akadémia II. osztályának.

198

1890

Folyóirat Dr Chyzer Kornél tüvetteső cím alatt benyujtott munkájáról: „Arachnidae Hungariae, auctoribus Leone Becker, Uladislao Kulczynski et Cornelio Chyzer."

Tekintetes Akadémia!

Dr Chyzer Kornél l. tag úr ív ára foglalkozik – pedig az Akadémia vagyonával – hazánk pókfaunájának tanulmányozásával. Ezen tanulmányainak eredménye van letéve abban a munkában, a melynek kiadását a Tek. Akadémiát kéri, a melyet két kiváló külföldi szakférfiuval, Becker Léóval (Bruxelles) és Kulczynski Uladislaval (Krakkó), együtt végzett.

Hogy a munka mennyivel fog járulni hazánk faunájának pontosabb megismeréséhez, ennek illustrálására szolgáljon azon körülmény, hogy mig Herman Ottó pókfaunájában 328 faj van összesen hazánkból, addig Dr Chyzer K. gyüjtései 685 faj eredményezték.

A munka jelenleg folyamban I. része mintegy 40 ívben fogja tárgyalni a valódi pókokat s hozzá 30 ívnyi után készülő rajzlap fog mellékeltetni.

Szerző az általammal a valódi pókok 1-ső családjának (Saltacidae) tipusán latin nyelvü tüzetes

3 rajzlappal, valamint három más családnak nagyobb számú képeu levő példányát küldöttem mutatványul, de úgyis, hogy a munka I. önálló részének első fele már újévkor, másik fele pedig a nyár folyamán kerülhessen sajtó alá.

A munka a mutatvány szerint az összes hazai nemzetek és fajoknak szinoptikus táblázatain kívül az új fajoknak, valamint egyes kétes, vagy csak töredelemből ismert fajoknak adja részletes leírását, a már jól ismert fajoknál ellenben csak a synonymiát pontos idézésével, valamint az illető fajok hazai elterjedésének részletes és tárgyszerű áttekintésére fektetvén súlyt.

A mi a munka nagy gonddal szerkesztett szinoptikus táblázatait illeti, ezek egy részt más nyelvekben a pókok szervezetét már ismertető szakkifejezéseket — mert a pókok általános ismertetésére ezen mű nem terjed ki — a fajok meghatározására, más részt pedig számos tévedés helyreigazítására és több oly új adatok tartalmazzák, a melynél fogva e mű az arachnologok részére nélkülözhetetlen kézikönyvvé igérkezik válni. A mi pedig a leírásokat illeti, ezek a leíró zoológia mai színvonalán állanak s a munkát a magyarországi pókok tanulmányozására alapmunkává teszik.

Az arachnologiai irodalom pontos rajzokat illetőleg általában hiányosnak mondható, s a fajok körül forgó sok tévedés épen ezen körülmények nyomán keletkezett. A benyújtott munka kapcsolatosságát a tárgyhoz kellő mértékben rajzok által, a melyek vagy

a legjellemzőbb részekre (főleg a palpusokra és epigynekre) perrikoratot, nagy méretben fotografált s annak fontosabb, sőt nélkülözhetetlen kiegészítőrészei. latin nyelvű

Az előadottak után és alapján a benyujtott munkának rajzmellékletével együtt való kiadását a Tek. Akadémiának melegen ajánljuk.

A Tek. Akadémiának

Budapesten, 1890. November 30.

alázatos szolgái

Frivaldszky János
s. k.

Dr Entz Géza
s. k.

bírálók.

Moss. 1890 dec 15 10 Ekkl

139
1890

Ongren

Bokkommissarie

Nagyságos Uram!

Az 1891. év nyarán, ha egészségem megengedi, ujra el szándékozom utazni a Lappokhoz. Nevezetesen azon Területet szeretném beutazni, mely a svéd-Lapp Könyvnyelv alapjául szolgált és a melyből csak az alabb néhány lapnyi népnyelvi szöveggel rendelkezünk, melyet Nagyságos ur a maláji lappokról gyüjtött. Az egész Pite és majdnem az egész Ume Lappmark nyelve eddig még ugyszólván ismeretlen. A déli lapp nyelvet is csak Revéssé ismerhetjük fontosságához képest. Egyedül én közölhetem belőle eddig két közetnyi mutatványt, de ez Revés ahhoz képest, a mit e nagyfontosságú lapp dialectus Területén még Tennünk kell. Á Rellene Rutatnunk az igen sok archaikus

alakos és rót megtartott kerjedali nyelvjá-
rást és az Åsele lappmark nyelvét, melyből
eddig egy sornyi mutatványunk sincs. A
déli lapp nyelv szókincse is annyira elté-
rő az északitól svéd-lappságához képest,
hogy ezen a téren is igen sok volna a
tenni való.

Teljesen e földadatot egy harma-
dik utazással sem olvhatom meg, de meg-
kísértem, hogy a déli lappságból minnél
több lexicalis, a közép lpság-ából pedig
minél több népnyelvi és nyelvtani adatot
gyűjtsek.

Utazásomat a magam erejéből nem
tehetem meg és csak úgy volna lehetséges,
ha a M. T. Akadémia, úgy mint már tét
ízben, most is anyagi segélyével gyámo-
lítana.

Arra kérem tehát Nagyságos Urat,

mint a nyelvtudományi bizottság előadó-
ját, a ki eddigi utazásaimnak előmozdí-
tója és a M. T. Akadémia előtt szószólója volt,
kegyeskedjék ügyemet most is pártolni
ni és az Akadémia kegyes figyelmébe a-
jánlani.

Magamat továbbra is tisztelő jóindu-
latába ajánlva vagyok

Sz. Fehérvárott 1890. nov.

Nagyságos Urnak

Kész szolgája

Galántzi Ignácz

200

1820

Tisztelt Osztály!

Szerencsém van a Történelmi Bizottság 1890. évi működéséről és dotatiójának felhasználásáról szóló jelentést 1/. alatt, a jövő évi munkálkodás tervrajzát a költségvetéssel együtt 2/. alatt tisztelettel bemutatni.

Budapesten 1890. decz. 1-én

Fejérpataky László
a Tört. Bizottság
előadója

A M. T. Akadémia II. osztályának.

205

1890

Tekintetes Osztály!

Alulirott bátorkodik a „Magyar Könyv„ szemle„ cimü szakfolyóirat részére, mely a hazai és külföldi Könyvtárakban levő „ magyar történeti emlékek felkutatását és ismertetését, továbbá a hazai Könyv„ tártudomány és bibliographia disciplinái„ nak müvelését tartja feladatának sti„ zenöt évi fönállása óta e téren való isme„ reteinket és positiv tudásunkat számos ismeretlen „kutfö„, kézirat, nyelvemlék és nyomtatvány felkutatásával és ismertetésével jelentékenyen gyarapította és az europai Könyv„ tártudomány vivmányait irodalmunkban megismertette, az eddig négy éven át élve „ zett 300 forint segélyért a jövö„ 1891-ik évben is folyamodni és ajánlja ezen üttörö„ vállalatot a tisztelt osztály becses figyel„ mébe.

Budapest 1890 dec. 1

A m. t. Osztálynak

alázatos szolgája
Csontosi János
lev. tag, mint a Magyar
Könyvszemle szerkesztője

870 dec. 3 — 1341/a/h.

206
1870

A Tekintetes
II. osztály
Királyi hivatalának
Budapesten

Csontosi János leo. tag,
mint a „Magyar Könyv-
szemle„ szerkesztőjének
kérvénye, a folyóirat
nak az osztály általi
segélyezése iránt.

Hb. A mennyiben a
jelen pályamunka még
Mtgos Földtani Tár. nálunk
nagy részben nem lett vol.
na, kérem arra oda átírá
sát
másolni; s ha netalán
még egy
második munka
is beérkezett volna, ezt kérem
szíveden megküldeni. A
jelen dolgozatot Külön-
ben igen megfelelőnek tar-
tom s a díjat részemről
a pályázók rendelkezésére
kívánom, mire nézve indokolt
jelentésemet mielőbb tisz-
telettel bekülddendem.

Kp. Dec. 1. 1890. Kautz Gyula
3

1891 Dec. 15 — 137.

207

1890

XVI 1

Tisztelt Országos!

Azon tisztelettel jes kérelemmel vagyok bátor ezennel a t. Országoshoz fordulni, hogy a saját költségemen megjelenő „Magyarország bibliographiája 1712 – 1860" című munkámat anyagi támogatásban, esetleg bizonyos számú példányok átvétele által, részesíteni kegyeskedjék.

E munka majdnem 2 évtizedes és folytonos gyűjtés eredménye s a dolog természetében rejlik, hogy a megrendelők számára sokkal csekélyebb, semhogy kedvező" esetben is csak jelig-medig számbavehető honorálhatna számítani.

Tájékozásul bátor vagyok tisztelettel megjegyezni, hogy eddig 8 ívet, vagyis 2 kötet jelent meg s egy ív ára 3 frt 50 kr., tehát az eddig megjelent 2 kötet 28 frt. – Az egész munka 4 kötetre terjed s 2 év leforgása alatt be is lesz fejezve.

Tisztelettel jes kérelmemet a t. Ország jóakaratú figyelmébe ajánlva, vagyok

mély tisztelettel

a t. Országos

Budapest, 1890. december 7.

alázatos szolgája

Petrik Géza

I. Vár, úri utca 6.

202

1890

Áttekintés az Irodalom-Történeti

Bizottsághoz

Budapest 1890 dec. 6. Gyulai Pál

ordőlg. tag

209
1890

Budapest Decz. 2.
1890

Tisztelt barátom uram,

Ide mellékelve küldök egy dolgozatot, melyet kegyednek illetőleg az akadémiának melegen ajánlok. Ez szól, a mint czime mutatja, a modern persa irodalomról és szerzője egy nekai tanítványom Dr. Kégl Sandor, az ismeret jómodu család

vállhatnék és ez a kiadását melegen ajánlom.

tisztelő híve

Vámbéry Ármin

N.B.

Ha az első osztály jónak találja, Kégl személyes felolvasná részleteket a munkájából, és ez talán legjobb módja volna az ügy elintézésére.

vadéka, ki négy évig
nálam a keleti nyelveket
hallgatta és a kit tanul-
mányai bevégezte után
Persiába küldöttem. Dr.
Kégl több ideig időzött a
persa fővárosába es theore-
tikus ismereteit gazdagon
bővítette gyakorlati ta-
pasztalatokkal. Huzajövet
jelen munkájához fogott
is azt olyan szépen kidolgozta

hogy mondhatom egészen
érdemes a publicatióra.
Nem hiszem hogy az europai
tudományos világban
volna valaki, ki ilyen
munkát létre hozhatott
volna mint Kégl, még
Dr Ethé, az egyedüli spe-
cialista sem, mert ö
oly forrásokból dolgozott,
melyeket senki sem ismert
előtte. Szóval Dr. Kégl
munkája, minden aka-
démiának becsületére

Budapest 1890. december 3-án.

Nagyságos Titkár úr!

Van szerencsém ezennel tisztelettel bemutatni a bizottságnak folyó évi működéséről szóló jelentést, valamint a jövő évben kifejtendő működésének tervrajzát, úgyszintén a bizottság jövő évi költségvetését.

Tisztelettel

Kovácsfalvi
előadó.

1890 dec. 5

134 h.

210

1890

3 Bb.

Méltóságos Cultusminister Úr!

Van szerencsém jelenteni, hogy dr Némethy Géza a M. T. Akadémia Classica philologiai bizottsá-
gának tagja az osztálynak jövő jan. 7. ülésén
„Cato distichonjai" című értekezését olvasni
szándékozom bemutatni.

Ez alkalmat a megjegyzéssel bátorkodom
megtoldani, hogy az értekezés minden tekin-
tetben kifogástalan s így arra nézve akadály
nincs, egyenesen nyilvánosság e tudomány-
nemben is dr Némethy Géza olvasóközön-
ségének méltán megszerzett jóhírnevét s tudós
nak elismert Akadémiai őszes „ülésünk
különös fényének emelni.

Tisztelő tisztelettel

Budapesten, 1870. dec. 5

Pauer Theodor

Emlék

a class. philol. Bizottság elnöke

Méltóságos Gyulai Pál Úrnak

mint a M. T. Akadémia T. ü. titkárának.

211

1890

Tekintetes magyar tudományos
Akademia.

A' lélek halhatatlanságá"
"ik. művemet, melyet mult
évben volt szerencsém a
Tekintetes m. t. Akademia
elé tenjeszteni és f. é. majusban
átdolgozási czélból Kértem vissza
most javított alakjában ujra
bátorkodom benyujtani
ezen alázatos kérelemmel,
miszerint méltoztatnék Tegnem
irói mi Ködésemben Kegyesen
támogatni.

A munka eredeti mivoltában
irva, a term. és bölcsészeti tu-
dományokat tekintetbe véve
24 ívben adja be a hallhatlan-
ság mellett és ellen tartalmas
melyek mindegyike diadalkoszo-
rúval van a homlokán, végre kará-
ban a Bölcsészet összeköttetésben van fejte-
gyakorlatommal tisztelettel fej-
ben áll a tisztelt bíráló urnak
ki. Kelt pontok által a javítás
ra adandó helyekkel jelezte
Magamat a Tekintetes m. t. Akadémia
pártfogásába ajánlva vagyok
kiváló tisztelettel

a Tekintetes m. t. Akadémiának

alázatos szolgája

Spiegler Gyula Sámuel.

szobafestő mester lakik Budapesten

Budapest VII Dózsa utcza 75.

Budapest 1890 december 5én.

1890 Dec. 8 135 f.

212

1890

Potvrzení vysa-
dbe Dec. 11.

XII 5

Mélyen tisztelt Osztály!

Alulirott bátorkodik azt a kérelmet előterjeszteni, méltóztassék „A Magyar Határozók" c. pályamunkájának folytatólagos harmadik füzetét fölvenni az 1891. évi költségvetésbe. Ez a füzet annyiban önálló lesz, hogy éppen a névutók használatát foglalja magában. Tíz ívre fog terjedni, tehát mindössze 650 frtnyi költséget okoz (a tiszteletdíjat 30, a nyomtatást 35 frtjával számítva, mert sok lesz benne az apróbb szedés).

1892.-re marad a negyedik füzet, mely az igeneveket, határozó szókat (adverbiumokat) és az összes határozók rendszeres áttekintését fogja tartalmazni, szintén körülb. 10 ívnyi terjedelemben.

A harmadik füzetre való kéziratnak egy része még nem kész, mert csak novemberben szabadultam hosszabb időre a szótári munkától. Azonban a nagyobb része le van már tisztázva is, úgy hogy a t. Osztály parancsára akármely pillanatban bírálat alá bocsáthatom.

Kérésemet újra ajánlva a m. t. Osztálynak

vagyok

Pesten 1890. dec. 6.

alázatos szolgája

Simonyi Zsigmond l. t

213

1890

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA

1171/1
II oszt.

Tisztelt Osztály!

Gf. Kuun Géza: „Relationum Hungariae etc." cz. munkájá-
nak mellékleteivel s a tört. Bizottság ide zárt jelentésével
együtt, melyet a II osztály f. hó 5-én tartott ülésében
ezen tervezetében elfogadott: van szerencsém tisztelettel
ihszatázmazlatni.

Budapest 1910 dec. 6

Pauler Gyula
osztálytitkár

Az I Osztálynak.

214

1890

XII 6

Kivonat
az Irodalomtörténeti bizottság 1890. évi december 6-án
tartott ülési jegyzőkönyvéből.

29. Olvastatott az Irodalomtörténeti folyóirat tárgyában kiküldött bizottság jelentése, mely szerint a megindítandó folyóirat címe: Irodalomtörténeti Közlemények lenne. Egy évi folyama 32 ívben állapíttatik meg s évnegyedenkint 5–10 ives füzetekben adatik ki. Tartalma két fő részből áll, úgymint: feldolgozott czikkekből és adattárból (anyagközlés). A feldolgozott czikkek nem annyira aesthetikai, mint inkább a tárgy történeti oldalát tekintő szempontból irandók. A hazai irodalomtörténet egyes szakaszai tárgyalása és illustrálása czéljából a külföldi irodalmak története is érintheto", sőt közös forrásból eredt irodalmi tárgyak feldolgozásának összehasonlítása, valamint magyar tárgyú idegen müvek ismertetése végett, az ezek körül külföldi irodalmak történetében képződött felfogások érintése és fejtegetése kívánatos is. – A két füzeten kívül állandó rovat a Könyvészet, mely negyedévenkint az egész magyar irodalomtörténet repertoriumát magában foglalja; és a kritikai rovat. A folyóiratot az Akademia adja ugyan ki, de szerkesztéséért kizárólag a szerkesztő" felelős. A folyóirat kezelését a főtitkár felügyelete alatt az Akademia tisztjei. – A folyóirat első füzete 600 példányban nyomatandó, a következő számok azonban, ha az előfizetők száma többet nem tesz szükségessé – 500 példányban állíttatnak ki. A költség egy ötvegben 2000 frttal fedezhetőnek látszik.

A felolvasott jelentésnek a fentebbiekben kivont lényege behatóbb vita után elfogadtatott. Az Irodalomtörténeti Közlemények czímmel megindítandó évnegyedes folyóirat szerkesztésével Ballagi Aladár bízatott meg s a programmtervi előfizetési felhívás mielőbbi elkészítését s közrebocsátását a bizott-

215
1890

saj tőle vája. Kiadóként az Akadémia fog a folyóirat
boriszkán megnevertetni, a szerkesztéséről azonban ki-
zárólag a szerkesztőt illeti a felelősség. A 2000 ftal
előirányzott költség, a Franklin társulat részéről bemutatott
ajánlat összegei miatt nem találtatván elegendőnek,
2200 ftban állapíttatott meg, melyből 1000 ft nyomatási
költségre, 800 ft tiszteletdíjra s 400 ft a szerkesztő
4. díjára számíttatik. Egyszersmind a szerkesztőnek figyel-
mébe ajánltatik, hogy a nyomdával további tárgyya-
lást folytasson s ha egyebet el nem érhet is, legalább a füzés és borítók költségét – mint az az
Akadémia kiadványainál szokásban van – meg-
takarítani igyekezzék.

Kiadva

Szilády Károly
bizj. előadó.

1890

XII 6

A Magyar Tudományos Akadémia hadtudományi bizottságához.

170 szám

A Lelkiismeretes Magyar Tudományos Akadémia III. osztályának

Budapesten

"A Magyar Tudományos Akadémia Ügyrendjének 42 § d. pontja alapján a hadtudományi bizottság évi jelentését a következőkben van szerencsém előterjeszteni:

I. Jelentés a bizottság működéséről.

Bárha a hadtudományi bizottság – ez közel szerény voltánál fogva – nagyszerűbb működést ki nem fejthet, mégis azon kedvező helyzetben van, hogy kitűzött czéljait minden évben egy-egy lépéssel jobban megközelíti, s így jelentései évről évre kedvezőbbekké válhatnak.

1. Irodalmi működése a bizottságnak ez évben is kiváló. Képen a magyar honi történetírás fejlesztésére irányúlt, de e mellett más tekintetben is buzgólkodott.

„Hadtörténelmi Közlemények" czímű folyóirata a lefolyt évben a III. évfolyamot is befejezte, még pedig jelentékenyen megerősödve. A nagy és alig remélt pártolás nagyanis a bizottságot arra indította, hogy a folyóiratot évnegyedekből két havonkint megjelenővé alakította át, minek folytán az már az elmúlt évben is nem négy, hanem öt füzetben jelent meg.

Minden a füzetek terjedelme 8-10 ív között váltakozott, a folyóirat összes terjedelme 46 ívre emelkedett, melyhez mellék. létképp 6 arczképp és 9 térképp és csatarajzat járult.

A munkálkodásban a bizottság tagjai is tevékeny részt vettek, s a folyóirat általában eddigi irodalmi színvonalán megtartatott.

Fölemlítendőnek tartom, hogy a „Hadtörténelmi Közlemények" Corvin Mátyás dicső királyunk halálának negyszázados évfordulóját egy külön ez alkalomra szerkesztett emlékfüzettel ünnepelte.

pelte meg, mely kizárólag a nagy király és nagy hadvezérnek volt szentelve.

A folyóirat anyagi sikere még teljesebb volt, a mennyiben az előfizetők száma a lefolyt évben is mét százzal emelkedett, minek folytán nemcsak a folyóirat nyomtatási és kiadási költségei az előfizetési pénzekből kerültek ki, de még egy nagyobb, 500 frankos pályadíj kitűzésére is fedezet maradt.

Nagy köszönet illeti a honvédelmi minister ur Ő Nagyméltóságát, ki a vállalatot ez évben is nagylelkűleg támogatta, ezúttal is 100 példányát rendelvén meg, s elismerés a honvéd tisztikart, mely a vállalatnak szintén hű és meleg pártolója maradt.

A folyóirat pályázata ez évben is sikeres volt. A pályadíj ugyan nem volt kiadható, de a beérkezett két pályamű egyike, a „Nemzeti függetlenségünk védelmezése III. Henrik ellen" czímű a bírálók által dicsératre érdemesnek ítéltetett, s a folyóirat jövő 1891-ik évi IV. évfolyamában közzé fog tétetni.

Irinyi Miklós a költő és hadvezér hadtudományi munkájának kinyomása immár szintén megtörtént s az 25 és ½ nyomtatott ívnyi terjedelemben, Irinyi arczképével díszítve a Kárácsonyi könyvpiacz egyik becses gyönyöre ga. Rónai Horváth Jenő százados a műhöz egy Irinyi hadtudományi pályáját és hadtudományi elveit megismertető bevezetést, közel 2000. magyarázó észrevételt s minden részhez commentárokat csatolt.

Végre Szécsi Mór százados befejezte az „1866-ik évi osztrák-olasz háború" katonai történetét, melyet a bizottság megbízásából annak ny vállalata, az „Egyetemes magyar hadtörténelmi könyvtár" számára írt.

A munka most adatott bírálatra s kiadásra az 1891-ik év folyamán kerül.

2. A „Hadtörténelmi Muzeum" ügye, mely a bizottságtól indúlt ki, örvendetesen halad. A vallás és közoktatási ügyi minister úr Dr. Szendrei János urat, a hadtud. dományi bizottság külső tagját, hosszabb külföldi útra küldötte azon czélból, hogy a magyar eredetű tárgyakat tanulmányozza, s ezekről, valamint a külföldi hadi muzeumok berendezéséről stb. jelentést tegyen; ha. sonló megbízást nyert Dr. Szendrei a belföld némely részeire

is. A vallás és közoktatásügyi minister ur Ő Nagyméltósága e„ zenkívül a jövő évtől kezdve egy muzeumi segédőri helyet rendszeresített; az erre kinevezendőnek föladata a Magyar Hadtörténelmi Muzeum előkészítése lesz.

3. A bizottság tagjai részt vettek az irodalmi művek bírálatában, némelyek-mint az állandó muzeumi bi„ zottság tagjai - a hadtörténeti muzeum létesítésén fára„ doztak, ismét mások tagjai a folyóirat szerkesztő bi„ zottságának.

Különféle ügyeinek elintézésére a bizottság a le„ folyó évben 5 ülést tartott.

II. Jelentés a dotatio fölhasználásáról.

A bizottság dotatioja az 1890-ik évre 2500 frt volt továbbá a krinyire mult évről fennmaradt 340 frt.

összesen 2840 frt.

Ebből fölhasználtatott:

1.) A „Hadtörténelmi Közlemények" tiszteletdíjainak fedezésére . . . . . 1300 frt.

Minthogy azonban a közölt 46 nyomtatott ív után à 30 frt. - 1380 frt. illetéktes, a még hiányzó 80 frt. a Franklin társulattól a folyóirat előfizetési pénzeiből utal„ványoztatott ki.

2.) Szerkesztőségi általány fejében, a szerkesztőségi iro„da, a rajzok és clichék, másolások, póstadíjak stb. fedezésére, mint a mult évben kiutalványoztatott 200 frt.

3.) Thinyi Miklós hadtudományi munkáinak kiadására, ra még ez évben ki fog utalványoztatni (: tiszteletdíj és nyomdaköltség fejében :) összesen 620 frt.

Megjegyezvén, hogy ez időpontban még sem a tiszteletdíjak a főtitkári hivatal által megállapítva, sem a nyomdai számla bekülde ve nincs, tehát az összegek külön pontos számok„ ban ki nem mutathatók, de ez egy későbbi jelentésben pótoltatni fog.

4.) Szécsi Mór százados nak az 1866-ik évi osztrák-olasz háború tiszteletdíja fejében, a bemutatott kézirat értéke 2/3-ad„ áig, ki fog még ez évben utalványoztatni 320 frt.

5.) Előadói tiszteletdíj fejében Kiutalványoztatott 400 frt.

Tesz összesen 2840 frtot.

III. A bizottság jövő évi munkásságának tervrajza.

1.) A bizottság folyóiratát, a „Hadtörténelmi Közleményeket", mely már eddig is oly nagy sikert aratott, a jövő évben is folytatja s annak IV. évfolyamát megindítja. Ez a jövő évben ismét 2 füzetenkint, vagyis 5 füzetben fog megjelenni.

2.) A bizottság ez évre is egy hadtörténelmi pályakérdést tűzött ki, melynek jutalmazására a bizottság a folyóirat jövedelméből 500 frtokat, azaz 250 frtot szándékozik fordítani.

3.) Megkezdi a bizottság a múlt évben már jelzett „Egyetemes Magyar Hadtörténelmi Könyvtár" czímű vállalatát, melynek első kötetét Szécsi Mór százados „Az 1866-iki évi osztrák-olasz háború" czímű műve képezendi.

4.) A „Magyar Hadtörténelmi Museum" ügyét a bizottság a jövő évben is kitelhetőleg elő fogja mozdítani.

IV. A bizottság 1891-iki évi költségvetése.

1.) A „Hadtörténelmi Közlemények" kiszeleteinek 45 nyomtatott ív után à 30 frt.	1350 frt.
2.) Szerkesztőségi átalány fejében, mely eddig 200 frttal ke„ vésnek bizonyult	250 frt.
3.) Irinyi Miklós hadtudományi munkáinak kiadására még hátralékos kiszeleteidij és nyomdaköltség fejében . .	600 frt.
4.) Szécsi Mór százados „Az 1866-iki évi osztrák-olasz há„ boru" czímű műve után még hátralékos kiszeleteidij . .	180 frt.
5.) Ugyanannak nyomtatási költségeire 20 ív à 30 frt. .	600 frt.
6.) Ugyanennek rajzaira	120 frt.
7.) Előadói kiszeleteidij	400 frt.
Összesen	3500 frt.

A bizottság kéri, miszerint ez összeg — mindaz csaka leg„ szükségesebbet vette föl — levonás nélkül rendelkezésére bocsáttassék.

Budapest 1890 december 13án.

Hollán Ernő alb.

B. Elnök

III o/pl. 1890 dec 15 10 Erk

216
1890

A Magyar Tudományos Akadémia
III. Osztályának

Budapesten

A hadtudományi bizott-
ság évi jelentése, a jövő évi mun-
kásság tervrajzával és költség-
vetésével.

XI 13

1891 jan 2.

Ifj.
Lapis.

217

1890

~~605~~.

Az apativánytekercset rendeletéből
kiadatik a kir. közalapítványnak.
Budapest 1891 jan. 10

Szarvasy
apativánytitkár.

XII 15

Kivonat czikk

a M. T. Akadémia 1890. deczember 15-én tartott ősszes ülé-
sének jegyzőkönyvéből.

287.) Olvastatik az Akadémia ügyészé-
nek jelentése, mely szerint Kamarsay Károly Lipsa-czégi
apáplebános alapítványa – a hazai történelemből me-
rített tárgyu kőrajzok jutalmazására – f. évi deczember
4-én az Akadémia pénztárába befizettetett.

A II. osztály felhivatik, hogy a Kamarsay-
jutalom szabályzatára nézve a februári ősszes ülésen
javaslatot tegyen.

Szily

főtitkár.

Kivonat

a M. T. Akadémia 1890. december 15-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből.

283. M. Brody alapítvány pályázatának szövegezésére az I osztály [illegible] bizottságot küldötte ki

Pál r., a II. osztály Mailáth és Szinyei Merse Belsky [illegible] tagokból

Az ekként megalakított bizottság [illegible] oda határozott, hogy a szövegezést az alapítványtevő [illegible] javaslatával, legkésőbb a jövő őszi ülésig [illegible] tárgyalás alá.

Szily

218

1890

693.

1890

2

3

Kivonat czikk

a K. T. Akadémia 1890. decz. 15-én tartott összes ülésének jegyzőkönyvéből.

280. A vallás- és közoktatási Miniszter úr átiratai véleményadásra Haris Pál görög kir. főconsul azon kérelmét, hogy a középiskolákon az új görög kiejtés használatát rendeltessék el.

Kiadatik az I. osztálynak.

Szily
főtitkár.

219
1890

~~691.~~

Kivt czikk.

a M. T. Akadémia 1890. decemberi 15-én tartott összes ülésének jegyzőkönyvéből.

277. A főtitkár bejelenti, hogy Atkinson E. T., az Asiatic Society of Bengal elnöke, Akadémiánk külső tagja, az indiai császárság volt pénzügyminiszter, utóbb a főszámszék elnöke, India történetének és utóbb növényvilágának nagyérdemű búvára elhunyt Calcuttában szeptember 15-én.

Közöltetik a III. osztállyal.

Szily
főtitkár.

III o/r. 1891 január 1 Érkek

3 pont.

220

1890

~~689~~.

Kiírt czikk

a M. T. Akadémiának 1890. deczember 15-én tartott összes ülésének jegyzőkönyvéből.

279. Olvastatik a Vallás- és közokt. Miniszter átirata, melyben véleményt kér az olasz Kir. Kormánytól tervezett egységes zerusmeridian és egységes időszámitás megállapitása érdekében.—

Kiadatik a III. osztálynak.

Szily
főtitkár.

Äſthetik egy bisottraghor,
melynek elnöke Ronkoly
tagjai: Krusper Kender Fröhlich
Heller.

Budapest 1891 jan 19

Szabó.

III csop. 1891 január 1. Szék.
2 pont.

221
1890

690.

Igen tisztelt Bizottság!

Alulirott a következő fontos hazai ásványokat minőségileg és mennyiségileg pontosan megelemezni szándékozom minek foganatosítása czéljából kérem a Tekintetes Bizottságot kegyeskedjék engem 250 forintyi anyagi támogatásban részesíteni.

Az elemzendő ásványok következők:

1. Voltait Szomolnokról
2. Römerit Szomolnokról
3. Antimonit Körmöczbányáról
4. Keramohalyt Szomolnokról
5. Realgár Felsőbányáról
6. Realgár Nagyágról
7. Auripigment Tajováról
8. Auripigment Moldováról
9. Arany Bláhpiánról
10. Arany Magurkáról.

Kérelmem ismétlése mellett maradok a Tekintetes Bizottság iránt tisztelettel

Budapesten 1890. évi decemberhó 15én.

Loczka József

Erk. 5/E 91. 3.

222
1890

Nagyságos Dr. Lengyel Béla
a m. tud. Akademia math. és term. tud.
Bizottsága előadójának.

Budapesten.

Loczka József
m. nemz. muzeumi vegyész folyamodványa,
melyben tíz darab hazai ásvány elemzé-
sének foganatosítására a m. tud. Akademia
math. és term. tud. Bizottságától 250 forintnyi
anyagi támogatás engedélyezését kéri.

Kivonat

az Irodalomtörténeti bizottság 1890. évi december 16-án tartott ülése jegyzőkönyvéből.

39. Olvastatott Petrik Géza kérelme, melyet „Magyarország bibliographiája 1712–1860." című munkájának bizonyos számú példányok átvétele által eszközlendő támogatása iránt az I. osztályhoz intézett s melyet annak végleges elintézés végett a bizottsághoz tett át.

A bizottság Petrik Géza művét érdemes és pártolásra méltó munkának tartja s mint egy Szabó Károly bibliographiai műve kiegészítésének tekinti. Ezért egyfelől felhívja az irodalomtörténeti körlemények tiszteletét, hogy a munkát a megjutalmazandó fokozatban a közöttség figyelmébe ajánlja; másrészről, minthogy Petrik művének kiadásában a kiadványoknak látogatási statistikai vehetők nagy hasznát s ebből a tekintetből is kívánatos, hogy nagyobb könyvtáraink mindegyikében több példány állomjon belőle az olvasó közönség rendelkezésére: ajánlja az osztály útján az Akadémiának, hogy a vallás- és közoktatásügyi minister úrhoz keresztessék meg a rögzítés, hogy úgy a fővárosi mint vidéki nagyobb könyvtárak Petrik Géza bibliographiai művének annyi példányával láttassanak el, a menyi az azokat látogató olvasó közönség szükségletének megfelel.

Kiadatik

Szilády Károly
bizottsági elnök.

223

1890

Kivonat

az Irodalomtörténeti bizottság 1890 évi decemberi 16-án tartott ülése jegyzőkönyvéből

34. sz.

Dr Némethy Géza jelenti, hogy a bécsi egyetemen tanuló magyarok névsorának indexéből eddig ki van szedve 5 ív s kéne kört van az egész kéziratból, mely még 8 nyomott ívre fog betölteni. Dr Schrauf, a ki a kéziratához még mindig igazításokat küld, a nála levő "5 ív korrekturából csak az első" ívet küldötte vissza s ígéri, hogy legközelebb a nála maradt 4 ívet is el fogja küldeni.

A jelentés meghallgatása után a bizottság a következő határozatot hozta: Dr Némethy Géza utasíttatik, hogy a nála levő" kéziratot megbízásához képest azzal a felhívással küldje vissza Dr Schraufnak, hogy 1891. évi január 15-ig végezze el javításait s akkor az első" ívvel együtt oly állapotban küldje be, hogy a teljes kézirat szedhessék s itt korrigálhassák; minthogy neki több korrektura nem fog küldetni.

Kivonta

Szilády Áron
biz. előadó

224

1890

Kivonat

az irodalomtörténeti bizottság 1890 évi december 16-án tartott ülése jegyzőkönyvéből

37. Szalay Károly indítványozza, hogy Dankó József ak. tag. és Rath György nyug. kir. tanári tanácselnök, mint a kiktől a bizottság különösen renaissance-kori kutatásait illetőleg hathatós támogatást remélhet - a bizottság tagjainak választás végett ajánltassanak az összes ülésnek.

Az indítvány elfogadtatott s az erről szóló jegyzőkönyvi kivonat az ügyrend 42. §-a értelmében az I. osztály titkári hivatalához áttétetni rendeltetett.

Kiadva

Szalay Károly
biz. előadó

225

1820

Bírálatos jelentés

Dr Kis Sándor kegyesrendi tanár magyar Tárgyairól.

Van szerencsém jelenteni a Classica philologiai Bizottságnak, hogy Kis Tárgyaimra már két ízben megállotta a bírálatot s mind a két bírálója Csiky Gergely is Ticky Antal is hiszi adásra méltónak ítélték. A mi kifogyás volt egyes helyek ellen, azt a fordítónak tudomására jutattuk s ő' nemcsak hogy hiven teljesítette a róluk szóló kívánatokat, hanem az egész fordításon újra végig ment s ahol valami tökéletesbíteni valót talált azt szóló tekintetben tökéletesbítette.

E magyar Terentiusról elmondhatni, hogy élvezhető jó magyarsággal és igazi drámai dictióval van írva. Kitünik ez abból is, hogy nem a szóhoz ragaszkodik a fordító, hanem a mondás módjához alkalmazkodik, a fordítás nem mindenütt egyiránt hü; de azért mégis meg kell vallanunk, hogy a' fontosabb helyeken sikerét dr Kis Sándortól el nem vitathatjuk.

Mellesleg emlékeztem, hogy a Akadémiának
nemrégen fáradozásai jutalmául, melyet Lázár
József segédkezésével Dr. Kis Sándor
önkéntes bűnhődésének mondja. És inkább
így mondanám: az önként bűnhődő.

Az elmondottak alapján Dr. Kis Sándor
magas szellemi a Classica philologiai
Bizottságnak végleges elfogadására ajánlom.

Fogadja pedig Dr. Kis Sándor ezek iránti
tiszteletem nyilvánítását, a honi mély Bonerzésének
s a legmelegebb jóakaratnak a megé-
rdésére nézve arra az indítványomat
jánlok a Classica philologiai Bizott-
ság elé, hogy a szándékával Dr. Némethy
Géza bizottsága, tag bizonyára meg, hiszen a magyar
Aeneis elé írt Bevezetésével is nagyon
lalja, hogy ilyen munkára tökéletesen
ásítsanak.

Budapesten 1890. dec. 23.

Ponori Thewrewk
Emil

Benne Keil Jr 99
a Sáry

~~1896 Apr 30~~

1890 Dec 23.

226
1890

XII 23

Nagyságos Dr. Fauer Imre urnak
a m. k. Akademia II. osztálya előadójának
helyben.

Nagyságos Ur!

Vonatkozással a II. osztály f. évi 125. számú átiratában foglalt kívánságára, van szerencsém a tek. osztályt arról értesíteni, hogy az arch. bizottság f. évi decemb. 23-án tartott ülésén, a homlokzatokon divott öltözék kérdése dolgában megkérte Pulszky Ferencet hogy e kérdésre vonatkozó tanulmányait összefoglalva a II. osztályban tartandó előadásban, mely utóbb az értekezések során illustrationokkal közzététetnék, terjesz-sze elé. Pulszky Ferencz szíves volt megígérni, hogy már a legközelebbi időben az arch. bizottság ezen kérel-mének meg fog felelni — a miáltal a II. osztály 125. számú átiratában kifejezett óhaja legmegfelelőbben teljesülni fog.

Teljes tisztelettel

Budapesten 1890. december 26

Kampelmann
az arch. bizottság
előadója

227
1890

Mélyen tisztelt Osztályülnök Úr!

Hivatalos felhívásra Körösiekben és a Tekintetes Akadémiai Osztály elébe leendő terjesztés végett, tiszt. tagtársunk Szász Károlynak Dante-fordítása felől előleges jelentésemet van szerencsém következőkben előterjeszteni.

Nevezett fordítást fő. augustusban és utóbb részletenkint kaptam, úgy hogy mintegy tíz nap óta az egész Purgatorio fordítása kezemben van. Már első időben úgy értesültem a t. fordítótól, hogy a bírálatnak csak közelebb jövő tavaszra kell elkészülni; arról hogy már most sürgősen jelentsek nem tétetett említést, sőt ellenkezőleg sem értesültem.

Ez okból és egyéb, minden időmet teljesen elfoglaló munka miatt, csak olykor mellékesen vevém elő ezt a fordítást s legfeljebb négy ízben tevém át, előbb az 1. 2. utóbb a 28. 29 énekben.

Ezt onnan és az előbb megjelent részekből (pokol 26. fejezetéig), a fordítást az eredetinek szellemét jól felfogónak, a tartalmat lényegében befoglalónak s a részletekből is a fogalmat híven tolmácsolónak mesem nyilatkozhatom – valamint a jegyzeteket is telle való bőségűeknek, nehol utóbb tovább mint kívánatos kiterjeszkedőknek.

Olaszhangzását nemely részletében egy-két külföldi jeles fordítással, nimettel és angollal, úgy találtam hogy a mennyiben a nyelv sajátságai engedik, t. tagtársunk műve több külföldivel felér, – bár ő nimelyikét sokban mutat tenem, az által is, hogy a terza rimákat, mértékkel és pontossal, pontosan igyekszik s tudja is megoldani.

Tisztelem Körösi mélóságának a Tekintetes Osztály e nyilatkozatomat tudomásul venni – addig is míg, mint remélem, az első ülésben tudomásom szerint kisűrün idővel ítéletemet addig is valószínűleg igazolhassam. Ez mélóságod e szerint értekedni

Teljes tisztelettel vagyok

Mélyen tisztelt Osztálynak Úrnak

Hermannstadt 1870 dec. 27

alázatos szolgája

Imre Sándor

akad. tag.

228
1890

Mélyvágós
Gyulai Pál úrnak
M. tud. akad. okiály kitósnak

a) Class. philol. bizottsága tudományul volgál

b) Nyelvtudom. " "

A mennyiségtár költsége elhagyatik 900 fr.

~~a)~~ Nyelvtud. közlekedéséből "

Levonandó ~~—~~ 290 frt

c) Irodtört. bizottsága.

Az erdő eladását kéjük

A történeti bizottság sorozatából

az ~~1000~~ - történeti bizottság számára

Lehetőleg rövid kapni.

Szinnyey munkájára 1200 fr. évelési segély

Szabó Károly munkájára ~~600 fr~~ "

600 fr " "

Tárnok tehát 8308 frtot.

Luby Antal szóba hozza, nem lehetne-e többet ephibet bizottság számára kérni mint eddig 46. Pap alkalmas ülésén.

Strauß Adolf kérelme. Munkaváza áladása Szarvas Károly és véleményadás végett.

229
1890

Dec. 29.

Jelen voltak: Ballagi Károly, Budenz, Thewrewk, Tóthy, Vadnai, Gyulai, Hunfalvy elnök, Pect, Sajgeti, Zichy Antal, Ráth Károly.

87. A dec. jegyzőkönyv hitelesítése.

88. Folyó ügyek:
~~Ctl. fcl.~~ Haris Pál folyamodvány átvételéről a Cl. plenol. Bizottsághoz. Átvették Thewrewk.

89. Petrik Géza bírálata. A irodalomtörténeti Bizottság véleménye. A miniszterhez való folyamodvány vele közlése az Akadémiához. A könyvtári Bizottság vegye meg egy pár példányban.

90. Irodalomtörténeti Bizottság Dankó József és Ráth György tól. Elfogadtatott.

91. Irodalomtörténeti Bizottság a folyóirat tárgyában. Tudomásul.

92. Dante Purgatoriója. Imre Sándor bírálatát közölni adja be. Előleges jelentésre felolvastatik. Tudomásul.

93. Költségvetés.
Számadás.
Költségvetés.
Nyelvemlékek sátoralak kifizetendő 6 fl. kötet
Összesen 400 frt vétetik föl.
Rényinek fölvétetik 300 frt.

XII 29

A Magyar Tudományos Akadémia tekintetes
Főtitkárságának

Helyben.

A III-ik osztály következő jutalomtételére: „Kívántatik az 1831-ig, a Magyar Tudományos Akadémia tényleges megállapításáig, magyar nyelven megjelent természettudományi munkák és értekezések behatló tárgyi és nyelvi megismertetése és önálló becsű irodalomtörténeti méltatása, különös tekintettel a műnyelv fokozatos fejlődésére." — a tétel részben tárgyaló munka készülőben van, de a kitűzött határnapig el nem készülhetett. Ha a tekintetes Akadémiának nincs kifogása a tétel részleges kidolgozása ellen és a határidő meghosszabbítható, pályázó mély tisztelettel kéri a tekintetes Akadémiát, hogy a pályairat benyujtásának határidejét meghosszabbítani méltóztassék.

Budapest 1890 decz. 30.

III ofsz. 1891. jan 19. 10 pcs. 230

I Érkk

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal.

Érk. 1890. decz. 31.

718.

Átteszik a III. osztályhoz.

Budapest, 1891. január 3.

főtitkár.

1 Csepeli Sandor 51 f K+B- K+ B-

2 Andrasy Gyula 10500 H —— K- B- Ind. ana Lelh

3 gr. Lenkics Leo 10500 H — Kelicsese

4 Zichy Kálmán 3000 H — K+ B+

5 Szöv vacs —— K+ B- nem kell

6 Ivanyi Imre inas 1050 H. —— K+ B+

7 Márton Jo 1000 H -maradék K+ B+ el ha nincs

8 Nagyszikla 1050 H K+ B- nincs 5

9 gr. Széchen Aba 03000 K- B- Mit ker. HB Lh +

10 gr Szechen Tak 10500 H K- B- Mit Ker 0

11 gr Széchen Jos ad. Sa 5250 K+ B+

12 gr Széchen Jos 2100 H K+ B+

13 Zichy Jos 1500 H K+ B+

14 Altrichter Jób 10500 f K- B-

15 gr Andrassy Gyula 1000 H K+ B- } a lakaja 0

16 gr Andrassy Aladár 1000 K+ B- } 0

17 gr Andrassy Manó 1000 f K- B- nem akar Mit kér lakodni

18 Andrassy Jos 100 H K- B- nincs ital

19 gr Brenner ASR 4000 ft K + B — dalkan a Dr.S.

20 Blaskovics Ben 2000 ft Bevan kicker Sex attack

21 Balika Imre 200 ft K — B — Örökösödési per
Uton lévő kötöz.
Ut. ker

22 Buda Lív. 3100 ft Qu Lebolgozás

23 Cseri Lipót 1000 ft K + B — Kamat + pedik
bünti is kiadás.

24 gr Csáky Leo Sub. 2000 ft K + B — kellene autókat

25 Csejtei 1000 ft K + B — mint 5-

26 Dobsina 1050 ft K + B — mint 5-

27 Domjan Ida 50 ft K + B — Kiadási B-i kép.

28 B. Eötvös Zs 400 ft K + B — felmerül i kép

29 gr Forgách Ubul 2000 f Behajtás Dr 150 ft kamat
kamat. Pedikás i kiadás

30 Olah Lidi özv. 1000 ft K — B — felmerülő ügyvédi
kamat.

31 Zemlinicska Szidi 200 ft Örökösödési Perek tűz. Ausztria

32 Jokai Mn. 200 ft K + B —

33 gr Keglevich S 3150 f K + B +

34 gr Klobusicky Jan 5000 ft K + B +

35 gr Jonyai Mihály 1000 ft K + B —

Pro. 36 Kovinska Sat 1000 ft K + B — /.c

37 Lovnaj Sab 1000 ft K + B +

der 38 Losna v 1000 ft K + B — nad 5
ust.

39 Natenki Ker 5250 ft K + B — ki udara prsten
Idealizado

40. Vaja vaska 1000 ft K + B — nad 5

41 Naja Seka 500 ft K + B +

42 Mali 2000 ft K — B — Idealizado

43 Mali 2500 ft Ob v Sirino.

44 Mali zakonik. 2000 ft K — Koscledenje -

45 Nanas vas 1000 ft. K — B — o Kor. Lekovd. kam

46 Na Balkanu 2000 ft K + B +

47 Ponoj vas 2000 ft K — B — nad 5

48 Sap Dnina 400 ft Be o Srebro

49. Ponoj Velo 500 ft K — B — Bisa ucha beha v
la ni bilosila

50 Bukov Sum 200 ft Ace Sreber

51. Remenbal 1000 ft K + B — nad 5

52 Semenja kum 105 Rebatkatelja Reidella
ki van kuha

53 Skattenlugen Maja K — B + Vonal.
5000 ft Elmulas oklend

54 gr Socken Milch 1000 H	K + B — Ki kan endvä
55 — Kinder 200 H	K — B — an kvalitet o ke
56 Kaninar Sal 400 H	lagats
57 " Oxn 400 H	vegetabilier dvs allm
58 gr Schelly 2ns 37800 H	K + B +
59 Pudror Agn 300 H	K + B —
60 Surkuve va 500 H	K + B — mot 5.

Den 60 meg vigalla a dotter a en vegly

241

1890

KIMUTATÁS

a M. T. Akadémia főtitkári hivatala által 188

haváhan kibocsátott utalványokról.

Folyó szám	Kelt	Kinek?	Miért?	frt	kr.
		Bálint Gábor.			
	1871. szept. 27-én	Utazásra.	200 arany circa:	1000	–
	1872. apr. 9.	" (: Fogarasi adomány :)	100 arany "	500	–
	" szept. 20	"	200 arany "	1000	–
	1873. febr. 4.	"	800 rubel "	1200	–
	1874. márcz. 10	Havi díj (: Fogarasi adom. :)		100	–
	" apr. 1	" " " "		100	–
	" maj. 1.	" " " "	500 frt.	100	–
	" jún. 1	" " " "		100	–
	" jul. 1	" " " "		100	–
	" aug. 1.	" "		100	–
	" szept. 5	" "		100	–
	" okt. 3.	" "		100	–
	" " 31.	" "		100	–
	" decz. 1.	" "		100	–
	1875. jan. 1. – decz. 31.	" "		1200	–
	" decz. 20.	Karáni tatár szöveg I. köt. 10 3/4 ív		215	–
	1876. jan. 1 – decz. 31.	Havi illetmények		1200	–
	" decz. 21.	Karáni tatár nyelv II. füz. 11 1/8 ív per 80 frt		333	75
	1877. jan. 1 – decz. 31.	Havi illetmények		1000	–
	" nov. 26.	Karáni tatár nyelv III. füz. 10 6/8 ív p 30 frt		322	50
	1878. jan. 1 – decz. 31.	Havi illetményekkel		1000	–
	1879. márcz. 1.	Mongol szövegek czímü munkájára előleg		200	–
				10,171	25

NYOMATTA HORNYÁNSZKY VICTOR

Folyó szám	Kelt	Kinek?		Miért?	frt	kr.

Nyelvemléktár XV. köt.

Körülbelül 24 ív.

1. Székelyudvarhelyi codex (a székelyudvarhelyi róm. kath. főgymnasiumé. Kivan már szedve 10 ív mint négy ívnyi, 7½ ív).

2. Guary-codex emlékek (a m. t. Akadémiáé, megjelent a R. ótt. Nyelvemlékek IV. kötetében, de már nem igen kapható).

3. Nádor-codex (az egyetemi könyvtáré, megjelent külön, de már régen végképp elfogyott).

4. Apróbb nyelvemlékek (Hal. beszéd, Königsb. töredék, Jajóskentpéteri végrés, Pray-kártya, Szabács vidéke stb.).

242

1890

Ő vmelyikök v ~~vmelyikét~~ vkit akar pohárköszöntőjében Cicero Gorg c. ből Demosthenesről és Ladán Kolbé Lukrétiáról Nemesérről, vagy Nagyváradi Kovách magyarból vagy a várost pelopsból: a hosszú példáról, s a beható mikéntről kérdeni, hogy Cic §

példáról hogy Szabó Samu Kolozsv. ref. + a nagy n
Tanár, a ki ~~akad~~ a bekezdési cikkről nyilatkozat
a kiadást vállalta el, mely mint ~~egyes~~ nagy
örök hű vers tudva, ~~szavaiban hiven~~ minden
kis ~~részletét~~ a mi nagy nyelvünk nyújtani kepes
a cultus hon ennek szükségét. tudni tanár ~~vala~~
pedig akkori kondíciónak, mint a kötegszóban gyön
nyűgön igazságtalan ~~Nagy mélyen~~ ~~mélyen~~ elismert
mint kiváltság ezen tűn a olvasónak, hogy engedje
még mint két hangzat a rendben s a vers
pedig összetétele, egyenes hogy az a kötegszóban
hogy gyönyörködjék, hogy két hűség s hűségben
nyelv a collegát. ~~s két hű elvét~~ tő

Valóban ~~Kölcsey~~ A két engedő nyilatkozat, de ha
valóban s mint a nyelvünk fejlődése is mutatja. de
ha tudva mit s akár akkor el ugyan nem engedő,
az ~~valóban mutat~~ a nagy a fejlődésben.
tehetsége – de el is utasítni. Kölcsey akkor nem
tudva mint, hogy ~~az~~ hosszú mondat a vers
szépen, a mennyiben ő ha s ő hosszú állítás
i, ~~mint~~ mint a drámaiság rejlődése. A mely
ha nem az erőben, de ~~a~~

Vélemény

a Lukács-Krisztina-féle nyílt pályázatra

(Zrínyi Miklósnak, a költőnek élete és munkái) beérkezett két pályamunkáról.

Az I. számú pályamunka, melynek jeligéje "Sors bona, nihil aliud" nem felel meg a kívánalmaknak, bár a tárgy irodalmát s forrásait ismeri, s a munka terve ellen sem sok kifogásunk van; de a mutatásnyul kiválóan sikerült. Sem az eredeti források használása sem a megírás tekintetében nem kielégítő próba. Stylje dagályos s egyszersmind pongyola, - körülbelül hosszas idézetekkel s több-kevesebb egy több lapra terjedő német documentummal is az eredeti nyelven.

Jóval többet várhatni a II. számú pályamunka szerzőjétől, ki nevét is kilépve a feladat megoldására ajánlkozik." Ez Karnyári Ferenc, kinek fáradozására Zrínyi a költő munkái és élete tárgyában jó idején ismeretes a nyomtatásban megjelent, burgalmas s kitartó kutatása és tanulmányt bizonyító értekezéséből.

A benyujtott kéziratban s nyomtatott folyóiratabeli közleményekben elkülönítés speciális tanulmány od vannak minteggy gépiles egynek nehéz alkotva különböző a közlő" és írói különféle munkáról. A gyűjtemény tanulságát arról, hogy szer- ző a ma viszonyokhoz képest teljesen tájékozva van tárgya kutfőire és irodal- mára nézve; bírja a feldolgozáshoz szükséges ismeretet, művelt ségben és képzettségben is. Így remélhető, hogy megindandó mű- ke lesz a legbecsesebb irodalomtörténeti monographiáknak, - ha kivált siker ülni fog neki is speciális tanulmány ai egyé- ges művé formálni ösztön. Eddigi kísér- leteiben gyakran tűnik fel a törekvés nehéz a fiatal "doctorandus" oknál ta- pasztalhatni, kik mindenek felett arról akarják meggyőzni az olvasót, hogy ők nagyon sokat tanultak és olvastak, s olyter hogy a kik arcátlan e tárgyhoz szólottak, men- nyivel kevesebbet tudtak.

Nem mondom, hogy kritikusnak és törté- nésznek ignorálnia kellene, mit mondtak mások, - hanem hogy ezt mértékkel, módjá- val tegye, mert különben sok minden tudós irodalmunk tévútjába esik, éleknek örökös tehe- télyre-hivatkozásait, vagy ellenkezőleg polemiáik,

s ezzel kapcsolatban tegyük az összes
bizonytalanságait eltávolítsák az olvasó
szeme elől a valóságos tárgyat, s mesterkélt
lehetetlenné tegyük minél az elbeszélő mód
a jellemzés művészetét.

Ezen megjegyzés figyelembe ajánlá.
Ja mellett elfogadandónak ítélem
Kanyaró Ferenc ajánlkozását.

Salamon Ferenc
v. t.

243

1830.

Sámuel-díj.

Az 1890-ki Sámuel-díjra pályázóként számba jönnek a következő 1889-ben megjelent értekezés forma nyelvészeti dolgozatok:

Albert Dániel: A gömöri tájszólás — 3 ívben a Nyelvőrben.

Binder Lenő: A magyar hatalmítás. — 4 ívben a Nyelvőrben.

Jacobi Gyula: Komjáthy Benedek „Sz. Pál levelei". — 6 ívben a Nyelvőrben.

Joannovics György: Hangsúly. — 5 ívben a Nyelvőrben.

Schuchardt Hugó: A magyar nyelv román elemeihez. — 4 ívben a Nyelvőrben.

Setälä Emil: A liv nép és nyelve. Liv nyelvmutatvány. — Nyelvtud. Közlem. XXI. IV. füzetében.

Ezek közül azonban a három utolsót mégis kivételesen a pályázatból, részint mint régibb idő óta működött és tekintélyes szakirodalmi munkásság által érdemesült nyelvtudósok dolgozatait (Joannovics, Schuchardt) — mikyeket immár megállapodott irányú részint „hors de concours" állóknak tekintünk; — részint, ~~ját~~ azon jeleseu Setälä dolgozatát

zért, hogy benne sok a tiszta ethnographiai elem,
s a nyelvészek bármily értékes része a/nyelvnek általánosabb
jelentésű vonásokban való ismeretére meg nyelvmutatvány
Kőrösiére szorítkozik. Egyébiránt Joannovics Gy. dolgo-
zatára is még/lehet jegyzeni, hogy vitázó természetű,
ellenbirálat.

elem,

általánosabb

összehasonlító

és Gy. dolgo-

mészetű",

Ki", — kipróbálom jobbadán a tanítás célját és képletét, —
mire mellett lesz a tudományos képzésből is (esetleg rendkívüli)
tehetséget kipróbálni, amaz a mennyit. A Semsey pályázat
„alaposabb magyarázat" célozván, melyet Magyarország megismertetésé
a tudomány mai állásának megfelelő földolgozásában adjak
— nem lehet kétség, hogy a célzott „magyar nyelvtan" — ma
tudományos nyelvtan kell értessék; de az is értendő,
hogy a gyakorlati nyelvtan feladata sem mellőzendő, mely
a nyelv körében nyilvánulási, a mi jelenleg normális
kör használatra emelkedett. De úgy vélem, hogy a
jelenlegi kedvező alkalmat arra kellene felhasználni, hogy
a kétféle feladat megoldását, ne, a mint eddig történt,
egymással összekeverve, hanem egymástól külön
elkülönítve tűzzük ki. Alapmunka legyen a tiszta
tudományos nyelvtan, melynek nem kell az irodalmi nyel
helyességére tényleg vetni; — Rögzítése a gyakorlati nyelvtan
mely tanítási terv, — mely mind azt mellőzi, a mit célja
ban Képes tudni feltűnteni. Az utóbbi természetesen
anyagban rövid lehet, mert kiegészíthető a tudomá
nyelvtanra, illetőleg részletesebben lehet, a mi
az ő Keretébe tartozik.

Budenz J.

Szerzői bírálatok. Magyar nyelvtan. § Előítéletes megjegyzések.

Az élő magyar nyelv korántsem teljesen egységes, hanem vannak több-kisebb kiterjedésű különböző változatai (nyelvjárások, tájszólások) ősidők óta egymás mellett is, a mint a nyelvemlékek tanúsítják. Bölcsők kifejlődése és körülbelül egyenlő műveltségi színvonalon levő irodalom kialakulása egy bizonyos normális típushoz, mely történeti megállapodása szerint - egyik élő népnyelvváltozattal sem tökéletesen azonos, hanem valamennyire megváltoztatott alak- és szerkesztési szabályrendszerével él, sőt egyben másban a régibb irodalom hagyományait is megőrzi és fönntartja. A nyelvtudományra nézve, mely azt keresi hogy mily változásokon ment a magyar nyelv végig, hogy lehetne a ma és régibben beszélt nyelvnek minden változatait, bár milyen kis eltérésűeket is, mert azokkal valamennyire pótolhatja és kiegészítheti a nyelvemlékek nem egy nagyon fogyatékos és némi részben hiányos tanúságait; — nézve a gyakorlati élet, a közművelődés körére nézve pedig különösen ezekben - az irodalmi nyelv tökéletes birtoka és praktos használhatósága szükséges. Ehhez képest a m. nyelvtan is lehet kétféle: tisztán tudományos nyelvtan, mely a tényeket gyanúsan megállapításával és a nemzeti lélek megfejtésével, azon változásuk kifejlő keresésével foglalkozik, és gyakorlati nyelvtan, mely a normális kinyelv (irod. nyelv) szerkezetét ismerteti s helyes használatára utasításokat ad.

Előbbi nyelvtanainkat főleg a gyakorlati szempontból indulva

Ki?) – Kipen jobbadan a tanítás célját kipuhatol, – mire mehet hogy a tudományos kifejezéshez kívülnek (esetleges rendellenességeket kipuhatol, amiket a nemiket. A Semmy példáját „alapvető magyarázat" célzásán, mellett Magyarország megismertetését a tudomány mai állásának megfelelő továbbfejlesztésében azért – nem lehet kétely, hogy a célzott „magyar nyelvtan" – ez tudományos nyelvtant Kell értenünk; de az is értendő, hogy a gyakorlati nyelvtan feladata ben mellőzendő, mely a nyelv körében nyilvánulnak, a mi jelenleg normális kölcsönhatásban semelkedett. De úgy vélem, hogy a jelenlegi kétfelé feladat megoldására alkalmas arra kellene törekednünk, hogy a kétfelé feladat megoldását, ne, a mint eddig történt, egymással összekeverve, hanem egymástól külön elkülönítve tűzzük ki. Alapmunka legyen a tiszta tudományos nyelvtan, melynek nem kell az irodalmi nyelvhelyességre tűzzel vetni; – Rögzítéke a gyakorlati nyelvtan, mely tanítási feladat, – mely mind azt mellőzi, a mit célja-ban Képes tudni feltűnőleg. Az utóbbi természetesen arányban nőni fehet, mert kiválaszthatók a tudományos nyelvtanra, illetőleg kivételszabályai lehetők, a mi az is Keretébe tartozik.

Budenz J.

MTA KÖNYVTÁRA

KÉZIRATTÁR

AKADÉMIAI LEVÉLTÁR

KÉZIRATOK

1890

FINIS

VEGE